

**ULUSLARARASI KIBRIS ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ÖĞRETİM VE ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ
ZİHİN ENGELLİLER EĞİTİMİ TEZLİ YÜKSEK LİSANS
PROGRAMI**

**COVID 19 SÜRECİNDEKİ UZAKTAN EĞİTİM
UYGULAMALARININ ÖZEL EĞİTİM GEREKTİREN
ÖĞRENCİLERİN SOSYAL BECERİ GELİŞİMLERİNE
ETKİSİNİN ÖZEL EĞİTİM ÖĞRETMENLERİNİN
GÖRÜŞLERİNE GÖRE BELİRLENMESİ**

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

NEVZAT KARA

LEFKOŞA– 2023

ULUSLARARASI KIBRIS ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ÖĞRETİM VE ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ
ZİHİN ENGELLİLER EĞİTİMİ TEZLİ YÜKSEK LİSANS
PROGRAMI

COVID 19 SÜRECİNDE UZAKTAN EĞİTİM
UYGULAMALARININ ÖZEL EĞİTİM GEREKTİREN
ÖĞRENCİLERİN SOSYAL BECERİ GELİŞİMLERİNE
ETKİSİNİN ÖZEL EĞİTİM ÖĞRETMENLERİNİN
GÖRÜŞLERİNE GÖRE BELİRLENMESİ

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

NEVZAT KARA

TEZ DANIŞMANI
YRD. DOÇ. DR. CAHİT NURİ

LEFKOŞA– 2023

Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Araştırma Enstitüsü

(Zihin Engelliler Eğitimi Tezli Yüksek Lisans Programı)

TEZ ONAY SAYFASI

Zihin Engelliler Eğitimi Tezli Yüksek Lisans Programı'nda, 22011200 numaralı, Nevzat KARA'nın hazırladığı "Covid 19 Sürecindeki Uzaktan Eğitim Uygulamalarının Özel Eğitim Gerektiren Öğrencilerin Sosyal Beceri Gelişimlerine Etkisinin Özel Eğitim Öğretmenlerinin Görüşlerine Göre Belirlenmesi" konulu Yüksek Lisans tezi ile ilgili savunması yapılmış ve adayın çalışmasının jüri tarafından **oybirliği/oyçokluğu** ile başarılı bulunmuş ve Zihin Engelliler Eğitimi Tezli Yüksek Lisans Programı tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Savunma Tarihi: 7/06/2023

Jüri Üyeleri

İmza

1) Yrd. Doç. Dr. Cahit NURİ
Tez danışmanı

.....

2) Doç. Dr. Mukaddes Sakallı DEMİROK

.....

Üye

3) Yrd. Doç. Dr. Başak BAĞLAMA
Üye

.....

Prof. Dr. Tahir ÇELİK
Enstitü Müdürü

BEYANNAME

Ad ve Soyad: Nevzat KARA
Tezin başlığı: Covid-19 Pandemisi Sürecindeki Uzaktan Eğitim Uygulamalarının Özel Eğitim Gerektiren Öğrencilerin Sosyal Beceri Gelişimlerine Etkisinin Özel Eğitim Öğretmenlerinin Görüşlerine Göre Belirlenmesi
Danışman(lar): Yrd. Doç. Dr. Cahit NURİ
Yıl: 2023

Yukarıda başlığı verilen ve tarafımca kaleme alınan bu tez çalışması içerisinde verilen tüm bilgilerin akademik kurallara ve etik davranışlara uygun olarak elde ettiğimi ve sunduğumu; bu çalışmaya özgün olmayan ve başka kaynaklardan aldığım bilgileri, akademik kuralların ve etik davranışların gerektirdiği şekilde, metinde ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi beyan ederim.

Bu tez çalışmasının; Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Araştırma Enstitüsü tarafından saklanmasına ya da elektronik olarak sunulmasına izin veriyorum.

Bu tez, UKÜ Kütüphanesi tarafından;

- o hemen;
- o 1 yıl sonra;
- o 2 yıl sonra;
- o 3 yıl sonra;

Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Araştırma Enstitüsü'ne teslim edilmesinin ardından yayınlanacaktır.

Tarih:

İmza:

TEŞEKKÜR

Bu çalışmaya baŐladıđım andan itibaren her an benden yardımını esirgemeyen tatil gŸnlerini bile öğrencilerine ayıran Yrd. Doç. Dr. Cahit NURİ hocama en baŐından beri yanımda olduğu için teŐekkŸrŸ borç bilirim.

YŸksek lisans öğrenimim boyunca bizlerden desteğini esirgemeyen bilgi ve tecrŸbelerini bizimle paylaŐan tŸm akademisyen hocalarıma teŐekkŸr ediyorum.

Tez alıŐma sŸrecinde bŸtŸn fedakârlıklarıyla yanımda olan ve bana destek veren eŐime ve ilk kayıt gŸnŸmde yanımda olan, birlikte bu yola baŐladıđımız oğluma sonsuz teŐekkŸr ederim.

Özel eğitimin en önemli neferlerinden olan özel eğitim ğretmenlerinin, özel gereksinimli öğrenciler için ne kadar değerli oldukları aŐıkardır. Özel gereksinimli öğrencileri hayata bağlayan ve çalıŐmamda bana desteklerini esirgemeyen özel eğitim öğretmenlerine minnettarım.

ÖZET

Bu çalışmada Covid 19 sürecindeki uzaktan eğitim uygulamalarının özel eğitim gerektiren öğrencilerin sosyal beceri gelişimlerine etkisinin özel eğitim öğretmenlerinin görüşlerine göre belirlenmesi amaçlanmıştır. Yapılan çalışma nitel araştırma yöntemlerinden olan fenomenolojik (olgu bilim) çalışmasıdır. Araştırmanın çalışma grubunu 2021-2022 eğitim-öğretim yıllarında KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığına bağlı devlet ilkokullarında çalışan 20 öğretmen oluşturmaktadır. Araştırmanın çalışma grubu, “kolayda örnekleme” ile belirlenmiştir. Yapılan çalışmada veri toplamak amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanan formlar iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde demografik bilgileri içeren 5 soru, ikinci bölümde ise öğretmenlerin Covid-19 pandemi dönemindeki uzaktan eğitime ilişkin görüşlerini içeren 7 soru olmak üzere toplamda 12 soru yer almıştır. Veriler betimsel analiz yöntemiyle analiz edilirken elde edilen sonuçlara göre Covid-19 Pandemi sürecinde gerçekleştirilen uzaktan eğitim sürecinde özel eğitim uygulamalarının sosyal beceri gelişiminde genel olarak etkili olmadığı, düşük oranda kısmen etkili olduğu görülmektedir. Her ne kadar uzaktan eğitim sosyal beceri gelişiminde tam anlamıyla etkili olamasa da bunları geliştirmenin mümkün olduğu belirtilmiştir. Özellikle aile katılımının sağlanması ve öğretmen-aile iş birliğiyle sosyal beceri gelişimine katkı sağlanabildiği sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma grubundaki öğretmenlerin büyük çoğunluğu tablet ve bilgisayar gibi uzaktan eğitime bağlanacakları teknolojiden yoksun olduğunu, ayrıca internet alt yapısının yetersiz olmasının uzaktan eğitimdeki önemli eksiklikler olduğunu bildirmiştir. Ayrıca aile ile iletişim kurmada zorluk ve ailenin uzaktan eğitim sürecine dahil edilememesi, sosyal beceri eğitiminde uygulama imkanının olmamasının da önemli eksiklikler olduğu dile getirilmiştir. Aile ile yeterli iş birliğinin sosyal beceri gelişimine destek sağlayacağı düşünülürken, okul yöneticilerinin öğretmenleri desteklemesi ve sistematik bir şekilde planlamanın, velilerin ise öğrenciye destek olmasının önemli olduğu belirtilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Covid 19, Özel Eğitim, Pandemi, Sosyal Beceri, Uzaktan Eğitim.

ABSTRACT

In this study, it is aimed to determine the effects of distance education applications in the Covid 19 process on the social skill development of students who require special education, according to the opinions of special education teachers. The study is a phenomenological (phenomenological) study, which is one of the qualitative research methods. The study group of the research consists of 20 teachers working in public primary schools affiliated to the TRNC Ministry of National Education and Culture in the 2021-2022 academic years. The study group of the research was determined by “convenience sampling”. The forms prepared by the researcher in order to collect data in the research consists of two parts. In the first part, there were 5 questions containing demographic information, and in the second part, 7 questions containing the views of teachers on distance education during the Covid-19 pandemic period, a total of 12 questions. According to the results obtained while analyzing the data with the descriptive analysis method, it is seen that the special education practices in the distance education process carried out during the Covid-19 Pandemic process are generally not effective in the development of social skills, but are partially effective at a low rate. Although distance education is not fully effective in the development of social skills, it has been stated that it is possible to develop them. It has been concluded that especially with the participation of the family and the cooperation of the teacher-family, social skills development can be contributed. The majority of the teachers in the research group reported that they lacked the technology to connect to distance education such as tablets and computers, and that the insufficient internet infrastructure is an important deficiencies in distance education. In addition, it was stated that the difficulty in communicating with the family, the inability to include the family in the distance education process, and the lack of practice in social skills training are also important shortcomings. While it is thought that adequate cooperation with the family will support the development of social skills, it is stated that it is important for school administrators to support teachers and plan systematically, and for parents to support students.

Keywords: Distance Education, Social Skill, Special Education, Pandemic.

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR	i
ÖZET	ii
ABSTRACT	iii
İÇİNDEKİLER	iv
TABLOLAR	vii
ŞEKİLLER	viii
KISALTMALAR	ix
BÖLÜM 1	1
GİRİŞ	1
1.1.Problem Durumu.....	2
1.2. Çalışmanın Amacı.....	4
1.3. Çalışmanın Önemi	5
1.4. Sınırlılıklar	6
1.5. Tanımlar.....	7
BÖLÜM 2	9
KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	9
2.1. Covid 19 ve Süreci	9
2.1.1 Covid-19 Pandemisi'nin Eğitime Etkisi	10
2.1.2. Covid-19 Pandemisi'nin Öğretmen ve Öğrencilere Etkileri.....	11
2.1.3. Covid-19 Pandemisi'nin Özel Eğitim Gerektiren Bireylerin Eğitime Etkisi	13
2.2. Uzaktan Eğitim	15
2.2.1. Eğitim Bilişim Ağı.....	18
2.2.2. Uzaktan Eğitimde Kullanılan Araçlar.....	19
2.2.3. Uzaktan Eğitimde Yer Alan Etkileşimli İçerikler.....	19
2.2.4. Uzaktan Eğitim ile Birlikte Ortaya Çıkan Eşitsizlikler	20
2.2.5. Covid-19 Pandemisinin Uzaktan Eğitime Etkileri.....	20
2.3. Sosyal Beceri	22
2.3.1 Sosyal Beceri ile İlgili Kavramlar	22

2.3.2 Sosyal Becerinin Sınıflandırılması	23
2.3.3. Sosyal Beceri Eğitimi, Önemi ve Gelişimi	24
2.3.4 Sosyal Beceri Eğitiminde Kullanılan Yöntem ve Teknikler	26
2.3.5. Özel Eğitim Gerektiren Çocuklarda Sosyal Becerinin Geliştirilmesi	28
2.3.5.1. Özel Eğitim Gerektiren Çocukların Konuşma ve İlişki Kurma Becerileri	30
2.3.6. Covid-19 Pandemisinin Sosyal Beceri Üzerindeki Etkileri.....	31
BÖLÜM 3	33
YÖNTEM	33
3.1. Çalışmanın Modeli.....	33
3.2. Çalışma Grubu	34
3.3. Veri Toplama Araçları	35
3.3.1. Öğretmen Bilgi Formu.....	35
3.3.2. Öğretmen Görüşme Formu	35
3.4. Verilerin Dökümü	36
3.5. Verilerin Analizi	36
3.5.1. Alt Temaların Oluşturulması	37
3.5.2. Temaların Oluşturulması	37
3.6. Değerlendiriciler Arası Güvenirliğin Belirlenmesi.....	37
BÖLÜM 4	39
BULGULAR.....	39
4.1. Covid-19 Pandemisi Sürecinde Uygulanan Uzaktan Eğitim Uygulamalarının Öğrencilerin Sosyal Beceri Gelişimi İçin Yeterliliğine İlişkin Bulgular.....	39
4.2. Özel Eğitim Öğrencilerinin Uzaktan Eğitim Uygulamaları ile Sosyal Beceri Geliştirilmelerine Yönelik Bulgular	40
4.3. Covid-19 Sürecinde Özel Eğitim Öğrencilerine Yönelik Yapılan Uzaktan Eğitim Uygulamalarının, Öğrencilerin Sosyal Beceri Gelişimine Katkısına İlişkin Bulgular	42
4.4. Covid-19 Sürecinde Öğrencilerin Sosyal Beceri Gelişimine Yönelik Yapılan Uzaktan Eğitim Uygulamalarında Görülen Eksikliklere İlişkin Bulgular	43

4.5. Uzaktan Eğitim Süresince Sosyal Beceri Gelişiminde Öğretmenlere Düşen Görevlerin İncelenmesine İlişkin Bulgular	44
4.6. Uzaktan Eğitim Süresince Sosyal Beceri Gelişiminde Okul Yöneticilerine Düşen Görevlerin İncelenmesine İlişkin Bulgular.....	45
4.7. Uzaktan Eğitim Süresince Sosyal Beceri Gelişiminde Velilere Düşen Görevlerin İncelenmesine İlişkin Bulgular	47
BÖLÜM 5	49
TARTIŞMA.....	49
BÖLÜM 6	58
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	58
6.1. Sonuç	58
6.2. ÖNERİLER.....	59
6.2.1 Uygulamaya Yönelik Öneriler.....	59
6.2.2. İleri Araştırmaya Yönelik Öneriler.....	60
KAYNAKLAR	62
EKLER	76
EK1. GÖNÜLLÜ KATILIMCI ONAM FORMU	76
EK2. ÖĞRETMEN GÖRÜŞME FORMU	79
EK 3. Görüşme İndeksi.....	80
EK4: Veri Analizi Kayıt Formu.....	81
Ek 5. Değerlendiriciler Arası Güvenirlik Verisi Hesaplama Tablosu	84
EK 6. ETİK KURUL BELGESİ.....	85
EK7. ÖZGEÇMİŞ.....	86

TABLULAR

Tablo 3.1. Öğretmenlere İlişkin Demografik Bilgiler.....	34
Tablo 3.2. Hesaplamalara Değerlendiriciler Arası Güvenirlik Verisi Hesaplama Tablosu.....	38
Tablo 4.1. Uygulanan Uzaktan Eğitim Uygulamalarının Öğrencilerin Sosyal Beceri Gelişimi İçin Yeterliliğine İlişkin Görüşler	39
Tablo 4.2. Özel Eğitim Öğrencilerinin Uzaktan Eğitim Uygulamaları ile Sosyal Becerilerinin Geliştirilmelerine İlişkin Görüşler	40
Tablo 4.3. Covid-19 Sürecinde Özel Eğitim Öğrencilerine Yönelik Yapılan Uzaktan Eğitim Uygulamalarının, Öğrencilerin Sosyal Beceri Gelişimine Katkısına İlişkin Görüşler	42
Tablo 4.4. Sosyal Beceri Gelişimine Yönelik Yapılan Uzaktan Eğitim Uygulamalarının Eksiklikleri.....	43
Tablo 4.5. Uzaktan Eğitim Süresince Sosyal Beceri Gelişiminde Öğretmenlere Düşen Görevlerin İncelenmesi.....	44
Tablo 4.6. Uzaktan Eğitim Süresince Sosyal Beceri Gelişiminde Okul Yöneticilerine Düşen Görevlerin İncelenmesi.....	46
Tablo 4.7. Uzaktan Eğitim Süresince Sosyal Beceri Gelişiminde Velilere Düşen Görevlerin İncelenmesi.....	47

ŞEKİLLER

Şekil 2.1. Dünyada İlk Uzaktan Eğitim Uygulamaları..... 15

KISALTMALAR

EBA	: Eğitim Bilişim Ağı
GSM	: Global System for Mobile Communications
KKTC	: Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti
MEB	: Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı
UNESCO	: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü
YKS	: Yükseköğretim kurumları Sınavı

BÖLÜM 1

GİRİŞ

Araştırmanın bu bölümünde öncelikle problem durumu tanımlanmıştır. Bunun ardından çalışmanın amaçları ve önemi üzerinde durulmuş, daha sonra araştırmanın sınırlılıkları ve varsayımları ifade edilerek araştırmanın her bölümünde karşılaşılabilecek bazı kavramlar tanımlanmaya çalışılmıştır.

Yunan dilinde “herkes” anlamına gelen pandemi sözcüğü dünyanın büyük bir kısmını etkisi altına alan ve kişiden kişiye bulaşıcılık etkisi yaratan salgın olarak tanımlanmaktadır. Şu an günümüzde ise Covid-19 Pandemisi salgını baş göstermektedir. Alınan önlemlerin yetersiz kalmasıyla birlikte de yayılmaya devam ederek ölümlere sebep olmaktadır (Turan ve Akkaynak, 2021).

Çin’in Wuhan kentinde 2019 yılının Aralık ayında meydana gelen ve kısa sürede tüm dünyayı etkileyen Covid-19 Pandemisi Dünya Sağlık Örgütü tarafından salgın olarak ilan edilmiştir. 2019 yılından itibaren herkesin hayatını etkilemiştir. Çok hızlı yayılan Covid-19 Pandemisi virüsüyle birçok şey kısıtlanmıştır. Özellikle eğitim sektörü salgından önemli derecede etkilenmiştir (Erdem, Ünay ve Çakıroğlu, 2021).

Pandeminin yayılım hızını azaltmak ve bulaşıcı etkilerinden korunabilmek için okullar çevrimiçi (uzaktan) eğitime başlamak zorunda kalmıştır. Bu kısıtlama ile birlikte öğrenciler çeşitlik alanlarda zorluklar çekmeye başlamıştır. Eğitim büyük oranda etkilenmiştir. Salgın nedeniyle ortaya çıkan uzaktan eğitim süreci öğretmenleri, öğrencileri ve velileri iş birliği şeklinde devam etmeye zorlamıştır. Yapılan araştırmalar doğrultusunda da bu dönemde velilerin sorumluluklarının arttığını göstermektedir. Öğrenciler açısından bu olumlu bir gelişme olarak karşımıza çıkmaktadır (Turan ve Akkaynak, 2021).

Eğitim hizmeti daha önce meydana gelen salgınlardan etkilenmediği kadar Covid-19 Pandemisi salgınından etkilenmiştir. Okulların kısmen kapanması ile uzaktan eğitim süreci başlamıştır. Uzaktan eğitim süreciyle birlikte çocuklar okullardan uzak kalmıştır. Çocukların okuldan uzak kalmaları toplumu da büyük bir şekilde etkilemiştir. Eğitimin uzaktan devam etmesi ortaya birçok problem çıkarmıştır. Bu problemler en çok da eşit haklara sahip olamayan öğrenciler arasında meydana gelmiştir. Uzaktan eğitimin sunulma şekli, imkân ve doğrultular konusunda ülkeler, şehirler arasında büyük bir fark göstermektedir. Uzaktan eğitim ile öğrenciler aynı zamanda sosyal açıdan da birçok dezavantaj yaşamışlardır. Çocuklar duygusal, sosyal ve zihinsel açıdan birçok olumsuz etkiye maruz kalmıştır. Öğrencilerin zorlu bir süreç geçirmesi bütün hayatlarını da olumsuz etkilemiştir (zer, Suna, elik ve Aşkar, 2020).

Yüz yüze eğitime ara verildikten sonra eğitimde etkili bir şekilde sürekliliği arttırmak zorlaşmıştır. Sürekliliği sağlayabilmek için ve eğitime aralıksız devam edebilmek için internete ihtiyaç duyulmuştur. Bununla birlikte eğitime kaliteli bir şekilde devam edilmek için uğraşılmıştır. Bu süreçte de öğrenciler büyük lde etkilenmişlerdir. Covid-19 Pandemisi salgınından sonra anaokulu da dahil olmak üzere tüm kademeler uzaktan eğitime geçmek zorunda kalmıştır. Uzaktan eğitimin her öğrenciye ulaşması, coğrafi sorunların meydana gelmesi gibi birçok olumsuz yönü ortaya çıkmıştır. Diğer yandan ise özel gereksinimli öğrencilerinden bu uzaktan eğitim sürecinde çok zorlandığı görülmektedir. Özel gereksinimli öğrenciler için birebir eğitimin ve yüz yüze iletişimin kısıtlanması büyük kayıplara neden olmuştur (zer, 2020; Pınar ve Dönel Akgl, 2020).

1.1.Problem Durumu

Covid-19 Pandemisi dünya genelinde milyonlarca kişiye olumsuz etkilemiştir. Olumsuz etkilenenler arasında bazı gruplar pandemiden daha fazla etkilenirken, bu kişiler sağlık hizmetinden faydalanamayacak kadar yoksul olanlar, yaşlılar ve özel gereksinimler bireylerden oluşmaktadır (WHO, 2020; Kara, 2020). Bunlara ek olarak

kronik rahatsızlığı olanlar da virüse karşı aşırı duyarlıdır ve enfekte olduklarında ağır düzeyde hastalığı yaşamaktadır (United Nations, 2020).

Özel gereksinimi olanların vücutlarının bağışıklığı, direnci, sağlıklı beslenebilmesi, aktivitelere katılım düzeyi sağlıklı gelişim gösterenlere kıyasla oldukça önemli görülmüştür. Pandemi döneminde sosyal mesafeye uyma zorunluluğunun olması, maske takma zorunluluğu, sokağa çıkma yasakları, toplu aktivitelerin yasaklanması gibi önlemler özel gereksinimli bireylerin pandemi sürecinden fiziksel ve ruhsal açıdan olumsuz etkilenmesine yol açarak, gerekli akademik, sosyal ve fiziksel etkinliklerden mahrum kalmasına sebep olmuştur (United Nations, 2020). Özel eğitim gerektiren bireylerin, sağlıklı bireylere kıyasla daha fazla desteğe ihtiyaç duyması, pandemi döneminde bu kişilerin destek hizmetleri alamamasına yol açmıştır.

Pandemi süresince özel gereksinimi olan bireylerle birlikte tüm öğrenciler için yüz yüze eğitime ara verilmiş bu durum da özel gereksinimli bireylerin öğrendiği bilgileri unutmasına sebep olabilmektedir. Özel eğitime ihtiyaç duyan bireylerin öğrenme hızlarının düşük olması bu kişilerin daha fazla tekrara ihtiyaç duyduğunu göstermektedir. Yüz yüze eğitime ara verilmesiyle birlikte bu tekrarlar da aksamalar meydana gelmiştir (Kot, Sönmez, Yıkılmış ve Çiftçi Tekinarslan, 2015). Bu nedenle özel eğitim gerektiren bireylerin eğitimlerinin kesintiye uğraması sosyal becerilerinde gerilemeye neden olmuştur (Lee, 2020).

Pandemi döneminde açık hava etkinliklerinin yasaklanması ve eğitim kurumlarının kapalı olması özel gereksinimli bireylerinin günlük rutinlerinde bozulmalara, pandemi döneminin getirdiği belirsizlik ise duygu ve davranışlarında değişimlere sebep olmuştur (Uzunçayır ve İlhan, 2020).

Bu süreçte aileler özel gereksinimli çocuklarını desteklemekte ciddi zorluklarla karşılaşmıştır. Öğretmenlerin çocuklara verdiği ödevleri aileler takip etmekte zorlanmış ve çocuklarını desteklemekte yetersiz kalmıştır. Ebeveynlerin sahip olduğu bilgi düzeyi, teknolojiyi kullanma becerileri ve problem davranışlarla başa çıkmada

farklılıklarının olması, ailelerin bu noktalarda zorlanmasına yol açmıştır (Saavedra, 2020).

Covid-19 Pandemisi salgınının ortaya çıkmasının ardından, “eğitim hakkı” kavramında ve “eşit eğitim” sunulması noktasında birtakım eksiklikler su yüzüne çıkmıştır. Salgın dolayısı ile okullarından uzak kalan binlerce öğrenciye, ders kayıplarının önlenmesi için MEB birtakım önlemler almış, ilköğretim kademesinde de bazı radikal kararlar alınarak, gönüllü öğretmenlerin de desteği ile uzaktan eğitim uygulamalarına başlanmıştır. Fakat ne yazık ki ülkemizde; alt yapı, donanım eksiklikleri ve eğitimcilerin teknolojik anlamdaki yeterlilik düzeylerinden kaynaklanan nedenlerden ötürü, uzaktan eğitim uygulamalarında “eğitim hakkı” konusunda öğrencilere eşit imkânlar sunulamamaktadır (Uslu ve Genç, 2021).

Özel eğitim; gelişim özellikleri bakımından akranlarından farklı ve özel olan öğrencilere verilen eğitimidir (Akçamete ve Ataman, 2004). Özel eğitim gerektiren bireyler; çeşitli nedenlerden dolayı akranlarından farklı şekilde, gelişimsel özelliklerine uygun olarak eğitilmelidirler (Şenol ve Yaşar, 2020). Bu noktadan hareketle bu araştırmada, Covid-19 Pandemisi pandemisi süresince gerçekleştirilen uzaktan eğitim uygulamalarının; özel eğitim öğrencilerinin, sosyal beceri yönünden gelişimleri üzerinde yarattığı etkileri ortaya çıkarmak amaçlanmıştır ve bu amaçla ile özel eğitim öğretmenlerinden görüşler alınması planlanmıştır. Tezin konusunu, pandemi sürecinde uygulanmış olan özel eğitim uygulamalarının, özel eğitim öğrencilerinin sosyal becerileri üzerindeki etkilerini, öğretmenlere yöneltilen sorular ile analiz etmek oluşturmaktadır.

1.2. Çalışmanın Amacı

Covid-19 Pandemisi pandemi döneminde uzaktan eğitim sürecine geçilmiş olduğundan, uzaktan eğitimin özel eğitim gereksinimi olan çocuklarda sosyal beceri geliştirilmesine katkı sağlama durumları ve verilen eğitimin niteliği merak konusu olmuştur. Bu bakımdan bu çalışma özel eğitim öğrencilerinin sosyal becerilerinde pandemi sürecinde uygulanan uzaktan eğitimin katkılarının, eksik yanlarının,

yaşanılan güçlüklerin ve eksikleri giderecek önerilerin tespitinin sağlanması amaçlanmaktadır.

Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki alt amaçlara cevap aranmıştır:

1. Özel eğitim öğretmenlerinin Covid-19 pandemisi sürecinde uygulanan uzaktan eğitim uygulamalarının öğrencilerin sosyal beceri gelişimi için yeterliliğine ilişkin görüşleri nelerdir?
2. Özel eğitim öğretmenlerinin Özel Eğitim Öğrencilerinin Uzaktan Eğitim Uygulamaları ile Sosyal Beceri Geliştirilmelerine Yönelik görüşleri nelerdir?
3. Özel eğitim öğretmenlerinin Covid-19 sürecinde özel eğitim öğrencilerine yönelik yapılan uzaktan eğitim uygulamalarının, öğrencilerin sosyal beceri gelişimine katkısına ilişkin görüşleri nelerdir?
4. Covid-19 sürecinde öğrencilerin sosyal beceri gelişimine yönelik yapılan uzaktan eğitim uygulamalarında ne gibi eksiklikler gördünüz?
5. Özel eğitim öğrencilerinin Covid-19 sürecinde uzaktan eğitim uygulamaları ile sosyal beceri gelişimlerinin desteklenmesi aşamasında; öğretmenlere düşen görevler nelerdir?
6. Özel eğitim öğrencilerinin Covid-19 sürecinde uzaktan eğitim uygulamaları ile sosyal beceri gelişimlerinin desteklenmesi aşamasında; okul yöneticilerine düşen görevler nelerdir?
7. Özel eğitim öğrencilerinin Covid-19 sürecinde uzaktan eğitim uygulamaları ile sosyal beceri gelişimlerinin desteklenmesi aşamasında; öğrenci velilerine ne gibi görevler düşmektedir?

1.3. Çalışmanın Önemi

Özel eğitim, özel eğitim gerektiren çocuklar için özel olarak yetiştirilmiş ve eğitim almış personeli, bireylere özel geliştirilmiş eğitim programlarını ve yöntemleri kapsamaktadır. Özel eğitim özel gereksinimli bireylerin, tüm gelişim alanlarındaki özellikleri ile akademik disiplin alanlarındaki yeterliliklerine dayalı olarak uygun ortamlarda sürdürülen eğitim olarak tanımlanmaktadır (Balcı, 2018). Özel eğitim diğer

yandan, öğrencinin kendisine özgü bireysel gereksinimlerini karşılamak için özelleştirilmiş bir içeriğe, ortama ve hizmetlere de denmektedir (Acar, 2014).

Özel eğitim gerektiren çocuklarda bazı duygu bozuklukları, dikkat eksiklikleri, iletişim problemleri veya kendini ifade edememe gibi olgulara rastlanmaktadır. Özellikle bu tip çocukların topluma kazandırılması, kendilerini azami düzeyde de olsa ifade edebilmeleri sağlamaları bakımından sosyal becerilerinin geliştirilmesi oldukça önemlidir (Şahin ve Şahin, 2020). Özel eğitimi ihtiyaç duyan bu çocukların sosyal becerilerinin geliştirilmesi aynı zamanda sosyalleşmelerine de katkı sağlayacaktır. Ancak hali hazırda bir dikkat dağınıklığı veya dikkat eksikliği bulunan bu çocukların Covid-19 Pandemisi salgını ile başlatılan uzaktan eğitim programı ile eğitim görmesi oldukça zorlayıcı bir süreç olarak görülmektedir. Bu bakımdan bu çalışmanın sonucunda ulaşılabilecek olan bulgular neticesinde, pandemi sürecinde uzaktan eğitim alan bu çocukların sosyal becerilerinin gelişiminde bir değişiklik olup olmadığıdır (Uslu ve Genç, 2021).

Özel eğitim gerektiren öğrencilerin uzaktan eğitim programları neticesinde sosyal becerilerinde ne gibi gelişmeler veya gerileme olduğunun ortaya çıkarılması ve bu konu hakkında gerekli geliştirmelerin yapılıp önlemlerin alınması oldukça önemlidir. Literatür taraması yapıldığında daha önce uzaktan eğitim alan özel eğitim öğrencilerinin sosyal becerilerinin gelişip, gelişmediğine dair herhangi bir özel eğitim öğretmenin görüşünün alındığı ve analizlerinin yapıldığı bir çalışmanın yapılmadığı görülmektedir. Bu bağlamda bu çalışmanın, uzaktan eğitimin özel eğitim öğrencilerinin sosyal becerileri üzerindeki etkililiğini belirlemede alana katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

1.4. Sınırlılıklar

Bu çalışma Covid-19 Pandemisi pandemi sürecinde gerçekleştirilen uzaktan eğitim programlarının özel eğitim öğrencilerinin sosyal becerileri üzerindeki etkilerini özel eğitim öğretmenlerinin görüşlerini alarak, ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Bu bakımdan bu çalışmanın çalışma grubunu, 2021-2022 eğitim-öğretim yıllarında

KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığına bağlı devlet ilkokullarında çalışan öğretmenler oluşturmaktadır. 20 öğretmenden oluşan çalışma grubu, “amaçlı örnekleme” yaklaşımına uygundur. Araştırmada nitel yöntemlerden en sık kullanılanı, görüşme tekniği kullanılmıştır.

Araştırmada, görüşme tekniğinin üç türünden biri olan yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Verilerin çözümlenmesi sırasında, “betimsel analiz” yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada beş adet demografik, beş adet görüşme soruları olmak üzere toplamda on adet soru yöneltmiştir. Araştırmanın sınırlılıklarından biri pandemi dolayısı ile gerekli öğretmen sayısına ulaşılmasıdır. Hedeflenen 20 öğretmen görüşü bu bağlamda önem arz etmektedir.

1.5. Tanımlar

Aşağıda çalışmanın tanımlarına yer verilmiştir.

Covid-19: Koronavirüs, soğuk algınlığından ağır akut solunum yolu enfeksiyonlarına kadar farklı hastalıklara yol açan virüs ailesidir. Koronavirüsün yol açtığı hastalık Covid-19 olarak ifade edilmiştir (Zhou ve diğerleri, 2020).

Özel Eğitim: Sağlıklı gelişim göstermeyen bireylerin ihtiyaçlarını karşılayabilmek için düzenlenen eğitimidir (Meyen, 1996).

Özel Eğitim Gerektiren Birey: Bireysel özelliklerinin çeşitli sebeplerin etkisi ile eğitim yeterlilikleri ve hazır bulunuşluğu açısından yaşlarına göre farklılık gösteren bireylerdir (Eripek, 2005).

Sosyal Beceri: Bireyin çevresinde yer alan diğer insanlarla kendine ait olan gereksinim, düşünce ve duyguları anlayabilmesi, bu unsurlara uygun şekilde yaklaşım sergileyebilmesi” olarak açıklanmıştır (Göktaş, 2015)

Uzaktan Eğitim: Öğretmen, öğrenciler ve eğitim içeriği arasındaki etkileşimi gerçekleştirmek için farklı ortamların kullanıldığı, öğretmen ve öğrenciler arasında iki

yönlü iletişime imkan veren, öğrenme sürecinin öğretmen yerine öğrenciler tarafından kontrol edildiği öğrenme şeklidir (Bozkurt, 2017).

BÖLÜM 2

KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Araştırmanın bu bölümünde Covid-19 süreci, bu sürece bağlı gelişen uzaktan eğitim ve uzaktan eğitim sürecine bağlı oluşan sosyal beceri gelişimi ile ilgili özel eğitim gerektiren bireylerin yaşadığı durumlar hakkında bilgi verilmiştir.

2.1. Covid 19 ve Süreci

Dünya Sağlık Örgütü (WHO, 2020), sağlık kavramını sadece sakatlık veya hastalık olarak değil fiziksel, ruhsal ve sosyal yönden de tam bir iyilik halinde olmak olarak tanımlamaktadır. Mevcut sağlık koşullarından yararlanmak ise her bireyin temel hakkı olarak görülmektedir. Tarihsel süreçte sağlık algıları da değişmekte ve gün geçtikçe sağlıklı birey olmak zorlaşmaktadır. Sağlıksal birçok terim hayatlara girmektedir. Covid-19 Pandemisi ile birlikte sıkça kullanılan terimler ise pandemi ve epidemi olarak karşımıza çıkmaktadır. Epidemi, bulaşıcı bir hastalığın salgın hale gelmesi anlamını taşımaktadır. Pandemi ise salgının belirli bir bölge dışına çıkarak büyük bir nüfusu etkilemek şeklinde tanımlanmaktadır (Budak ve Korkmaz, 2020).

Covid-19 pandemisi olarak kısaltılan salgının genel adı, “Koronavirüs hastalığı 2019” olarak bilinmektedir. Bu hastalık, insanları etkileyen, şiddetli akut solunum yolu sendromu Koronavirüsü 2'nin (SARS-CoV-2) neden olduğu bulaşıcı bir solunum yolu hastalığı olarak kabul edilmektedir (ICD, 2020). İlk olarak 2019 yılında Çin'in Vuhan şehrinde keşfedilmiş olan hastalık (WHO, 2020a), keşfinden bu yana dünya çapında yayılarak 2019-2020 koronavirüs pandemisine yol açmış durumdadır (Hui DS ve diğ., 2020; WHO, 2020b). Tüm dünyaya yayılmış olan salgın; Kuzey Kıbrıs'ta ilk kez 10 Mart 2020 tarihinde, adaya Almanya'dan gelen turist kafilesinde bulunan bir kadın da görülmüş olup KKTC Sağlık Bakanlığı ardından hızlı bir şekilde yayılmış ve bulaş hâlâ devam etmektedir.

2.1.1 Covid-19 Pandemisi'nin Eğitime Etkisi

Küresel salgın olarak görülen ve tüm dünyayı etkisi altına alan Covid-19 Pandemisi tüm ülkeleri değişime zorlamıştır. Eğitim alanında da değişiklik yapılmıştır. Bu değişikliğin asıl nedeni yaygınlaşmasını önlemektir. Bu nedenle uzaktan eğitime geçiş yapılmıştır. Uzaktan eğitimin temel sebebi ise öğrenmenin sürekliliğini sağlamak, uzun süreli öğrenme kayıplarını önlemektir. Ülkeler kendi altyapılarına ve ekonomik imkanlarına göre uzaktan eğitim sürecini başlatmıştır. Televizyon, radyo, basılı öğretim modelleri, çevrimiçi eğitim, etkileşimli canlı dersler gibi birçok materyal kullanılmıştır. Amaç sürecin olabildiğince eğitimde eksik olmadan tamamlanmasıdır. Covid-19 Pandemisi salgını boyunca devam eden uzaktan eğitime her ülke kendi çapında katılım sağlamıştır (Sözen, 2020).

KKTC'de 11 Mart 2020 tarihinden itibaren yüz yüze eğitime ara verilerek okullar geçici bir süre kapatılmıştır. Böylelikle okullardan kaynaklı virüsün yaygınlaşmasının önüne geçilmeye çalışılmıştır. TC MEB'e ait olan Eğitim Bilişim Ağı'nı (EBA) 30 Mart 2020 tarihinden itibaren YKS'ye girmek isteyen KKTC lise öğrencileri kullanmaya başlamışlardır. Türkiye'de kullanımda olan EBA, KKTC öğrencilerine de açılarak eşit şartların oluşturulacağı düşünülmüştür. Ülkedeki GSM operatörleri ile KKTC MEB'e bağlı kesintisiz eğitim merkezi portalı egitim.mebnet.net ile Türkiye MEB'e ait EBA TV eğitim portalına erişmek için 6 GB internet, kullanıcılara ücretsiz şekilde tanımlanmıştır. 2020-2021 eğitim öğretim hazırlık aşamasında Okullarda Alınacak Önlemler Kılavuzu" yayınlanarak, dikkat edilmesi gereken kurallardan bahsedilmiştir. Daha sonra okula dönüş aşamasında "Dönüşümlü Öğretim" modeli ortaya atılmış, öğrencilerin materyallerle desteklenmesinin önünün açılması hedeflenmiştir. 1 -11 Eylül 2020 tarihleri arasında "Okul Öncesi ve İlkokullarda Uzaktan Eğitim Kazanım Listesi" yayınlanmıştır. MEB bünyesinde, Milli Eğitim ve Kültür Bakanı başkanlığında pandemiyle mücadelede okulların organizasyon ve koordinasyonunu sağlamak ve gerektiğinde paydaşlarla birlikte müdahalede bulunmak için "Pandemi İzleme ve Değerlendirme Kurulu" kurulmuştur. Bakanlığın her öğretim dairesi bünyesindeyse daire müdürlerinin başkanlığında, Talim ve Terbiye Dairesi uzmanları, Milli Eğitim Denetleme, Değerlendirme ve Yönlendirme Kurulu'na bağlı

denetmenler, Eğitim Ortak Hizmetler Dairesi uzmanları ve Öğretmen Sendikaları temsilcilerinden oluşan birer “Pandemi Destek Kurulu” oluşturulmuştur. Okulların bünyesinde ise okul yöneticilerinin başkanlığında, okul öğretmenleri ve okul aile birliği temsilcilerinden oluşan bir grup “Pandemi Kurulu’nun kurulması kararı alınmıştır. Kurulun sorumluluğu, okul yöneticisinin başkanlığında, bu kılavuz çerçevesinde okulun pandemi eylem planının hazırlanması; öğretmenler, hizmetliler ve okul aile birliği boyutlarında uygulanmasının sağlanmasıdır” şeklinde sunulmuştur (Egeli ve Özdemir, 2020)

2.1.2. Covid-19 Pandemisi’nin Öğretmen ve Öğrencilere Etkileri

Covid-19 Pandemisi tüm kıtalarda milyonlarca öğrenciyi etkilemiştir. Tarihteki en büyük eğitim kesintisi Covid-19 Pandemisi ile birlikte gerçekleşmiştir. Salgın tüm dünyayı örgün eğitimden yaygın eğitime; okul öncesi eğitimden yüksek öğretime, mesleki teknik eğitim kurumlarından üniversitelere kadar öğrencileri ve öğretmenleri evrensel bir etkiyle etkilemiştir (United Nations, 2020).

Pandemi sürecinden önce de dünya temel insan hakkı olarak eğitim sağlarken zorlanıyordu. Çoğu ülkede zorunlu temel eğitim uygulamalarına karşılık sayısal verilere göre 250 milyon çocuk okula gitmiyordu/gidemiyordu. Yaklaşık 800 milyon yetişkin de okuma-yazma bilmemekteydi. Bu oranlar maalesef pandemiyle beraber çok daha fazlaştı. Okula devam eden öğrencilerde bile tam öğrenmenin gerçekleşmesi bir hayli zor oluyordu. Bu nedenle pandemi eğitim sistemini çok derinden etkileyerek daha kötü bir hale getirdi. Pandemi sürecinde ve sonrasında toplum arasındaki eşitsizlikler daha fazla göze çarpmaya başladı. Özellikle eğitim eşitsizliği gözle görülür biçimde dikkat çekiciydi. Covid-19 Pandemisi ile birlikte kriz etkisini göstermeye başlamıştır. Milyonlarca öğrencinin okula gitmesi riskli görülmekteydi. Bu riskler doğrultusunda çocuklar eğitim kurumlarına yeniden dönemediler. Bu nedenle öğrencilerde öğrenme kayıpları ortaya çıktı (Reuge, Jenkins, Brossard, Soobrayan, Mizunoya, Ackers, ... ve Taulo, 2021).

180 ülke ve bölgeyi kapsayan UNESCO projeksiyonları, 2020 yılında yaklaşık 24 milyon öğrencinin eğitim kurumlarına geri dönememe riski olduğunu tahmin etmektedir. Geri dönememe riskleri ise olağanüstü olayların (erken iş sahibi edindirme, erken evlendirme vs.) olduğu durumlarda gerçekleşmektedir. Küresel pandemi krizinin eğitim üzerindeki etkileri her ülkeyi derinden etkilemiştir. Türkiye’de bu ülkeler arasında da yer almaktadır. Eğitim sisteminin pandemi öncesinde de kriz içinde olduğu aşikârdır. Eğitim hakkı evrensel bir haktır ve ülkede tüm çocuklar eğitimi parasız ve eşit bir şekilde almalıdır (Yıldız ve Vural, 2020).

Eğitimde yaşanan aksaklıklar, öğrencilerin akademik başarısı üzerinde önemli bir rol oynamıştır. Araştırmaların sonucu iki aylık eğitime verilen aranın akademik başarıyı %6 oranında azalttığı belirlenmiştir (Burgess ve Sievertsen, 2020).

Covid-19 Pandemi sürecinin yaşanması dolayısıyla ile okulların kapatılmasının eğitim öğretime zarar vermediğini, sadece ölçme değerlendirme yapılamaması sonucunu doğurmuştur. Burada esas dikkat çeken nokta öğrencilerin sahip olduğu bilgilerin kaybolma durumudur. Öğrencilerin öğrendiği bilgilerin unutulması ya da kayba uğraması, gelecekte öngörülemeyen sorunlara yol açacaktır (Burgess ve Sievertsen, 2020)

Covid-19 Pandemisi’nin etkileri ile eğitimde dijital dönüşüm süreci zorunlu hale gelmiştir. Bunun sonucunda ise bilgi işlem, iletişim ve teknolojinin birleştirilerek kullanılması ile çevreye olan uyumu da artırmıştır. Pandemiden önce öğrenciler, öğretmenler ve aileler dijital ortamı kullanıyor olsa da eğitimin dijital ortama taşınması, sonuç olarak eğitimde farklı ve çeşitli sınırlılıkların oluşması sonucunu doğurmuştur. Sınırlılıkların oluşmasında ki esas sebeplerden biri ise tüm öğrencilerin eşit ve aynı şekilde dijital ortamda ki eğitimden faydalanamıyor olmasıdır (Iivari ve diğerleri, 2020).

Pandemi sonucu aniden oluşan dijital dönüşüm hareketi, öğrencilerin ve öğretmenlerin hiç beklemediği bir anda dijital ortamda eğitime adapte sürecine girmelerine sebep oldu (Papagiannidis, Harris ve Morton, 2020).

Eğitimin teknoloji ile birlikte devamlılığının sağlanması zarureti, öğretmenlerin ve öğrencilerin sorumluluklarının fazlasıyla artmasına sebep olmuştur (İivari ve diğerleri, 2020).

İnsanlar doğumundan itibaren yaşamları boyunca sürecek bir eğitim ve öğretim sürecine girmektedir. Bu süreç ailede başlayıp okul hayatı ile desteklenmekte ve yaşam boyunca devam etmektedir. Eğitim en çok kabul gören tanımı ile bireyin hayatında kasıtlı ve istendik olarak davranış değiştirme sürecidir (Ertürk, 1986). Ülkemizde eğitimin kontrolü MEB’de (Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığında) olup kendi içerisinde kademeli bir oluşuma sahiptir. Bu oluşumda eğitimin ilk kademesi, ilköğretim bölümü olup okulöncesi dönemi (4-5 yaş) ve ilkokul çağını (6-11) kapsamaktadır (KKTC MEB, 2022). İlköğretimin her iki basamağında da özel eğitim bölümünden ve özel gereksinimi olan çocuklardan bahsetmek mümkündür.

2.1.3. Covid-19 Pandemisi’nin Özel Eğitim Gerektiren Bireylerin Eğitimine Etkisi

Özel eğitim, özel eğitim gerektiren çocuklar için özel olarak yetiştirilmiş ve eğitim almış personeli, bireylere özel geliştirilmiş eğitim programlarını ve yöntemleri kapsamaktadır. Özel eğitim; özel eğitim gerektiren bireylerin, tüm gelişim alanlarındaki özellikleri ile akademik disiplin alanlarındaki yeterliliklerine dayalı olarak uygun ortamlarda sürdürülen eğitim olarak tanımlanmaktadır (Balcı, 2018). Özel eğitim diğer yandan, öğrencinin kendisine özgü bireysel gereksinimlerini karşılamak için özelleştirilmiş bir içeriğe, ortama ve hizmetlere de denmektedir (Acar, 2014).

Özel eğitimde erken yaşta eğitime başlamak ve bireyin eğitime devam ederken çevresinden de koparılmamasını sağlamak önemli bir ilkedir. Özel eğitimin bir ilkesi de özel eğitim gerektiren bireylerin sosyalleşmesine ve sosyal becerilerine olumlu etkiler katmaktır. Sosyal beceriler; günlük hayatta görevleri yerine getirebilmek için sahip olunması gereken becerilerdir. Farklı sosyal ortamlarda kullanılan göz teması,

yüz ifadesi, beden duruşu, ses tonu, sesin ve konuşma yüksekliği gibi sosyal ortamlarda iletişim kurabilmek önemli sosyal beceriler arasına girmektedir (Kılıç, 2016). Yapılan araştırmalar; sosyal becerileri gelişmiş olan çocukların, sosyalleşme konusunda daha başarılı olduğunu göstermektedir. Bu bakımdan özel eğitim gerektiren çocukların birebir ilgi ve alaka ile eğitim alması da oldukça önemlidir (Noz, 2018).

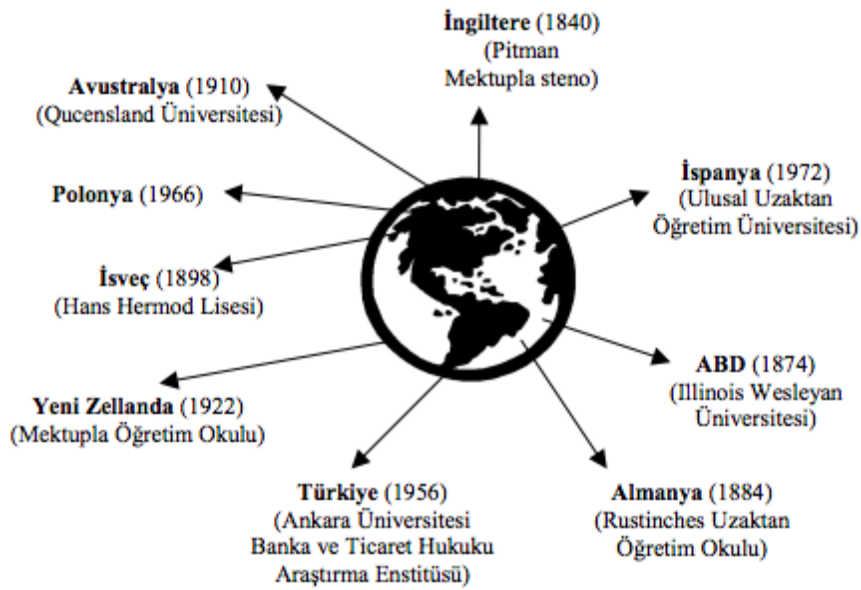
İnsanların var olan davranışlarını geliştirmeleri ile sonradan edinilmesi beklenen istedik davranışlara “eğitim ihtiyacı”, bu ihtiyacın herhangi bir ayırım olmadan, herkes için eşit biçimde giderilmesine ise “eğitim hakkı” denmektedir. Bununla birlikte ne yazık ki; Covid-19 Pandemisi salgının ortaya çıkmasının ardından, “eğitim hakkı” kavramında ve “eşit eğitim” sunulması noktasında birtakım eksiklikler su yüzüne çıkmıştır. Salgın dolayısı ile okullarından uzak kalan binlerce öğrenciye, ders kayıplarının önlenmesi için MEB birtakım önlemler almış, ilköğretim kademesinde de bazı radikal kararlar alınarak, gönüllü öğretmenlerin de desteği ile uzaktan eğitim uygulamalarına başlanmıştır. Fakat ne yazık ki KKTC’de; alt yapı, donanım eksiklikleri ve eğitimcilerin teknolojik anlamdaki yeterlilik düzeylerinden kaynaklanan nedenlerden ötürü, uzaktan eğitim uygulamalarında “eğitim hakkı” konusunda öğrencilere eşit imkânlar sunulmamaktadır. Uzaktan eğitim; geniş iletişim ağları veya yerel iletişim ağları kullanılarak, internet tabanlı olarak yapılan ve uzaktaki bütün bireylere ulaşılmasını sağlayan eğitim sistemi olarak ifade edilebilir (Sakarya, 2011). Bu eğitim biçimi; zaman kavramındaki kolaylığı, yer esnekliği sunması ve küresel öğrenme olanağı sağlamasından dolayı günümüzün gelişen teknolojik dünyasında kendisine önemli bir yer edinmiş durumdadır. Uzaktan eğitim; öğrenme kolaylığı yanında, öğrenmede sınırları kaldırması, sanal kütüphaneler yaratması ve duvarları olmayan okul ortamları sunması açısından da günümüzde tercih edilen eğitim modelleri arasına girmiştir (Aşkar, 2003).

Gelişim düzeyleri, yaş grubuna bağlı olarak düzenli bir şekilde devam eden öğrenciler için, uzaktan eğitim bir alternatif olarak düşünülebilir. Bununla birlikte, gelişim düzeyleri normalden farklı olan, özel gereksinimli öğrenciler için; verilecek olan

eğitim de özel olmalıdır (Çelikten, 2018). Bu öğrenciler yapılacak uzaktan eğitim uygulamalarında aile desteği büyük önem taşımaktadır.

2.2. Uzaktan Eğitim

Uzaktan eğitim, günümüzden yaklaşık üç yüzyıl öncesine kadar dayanan bir alandır. Dünyada ilk kez uzaktan eğitim uygulaması yapıldıktan iki yüzyıl sonra Türkiye Cumhuriyeti kurulmuştur ve uzaktan eğitim düşüncesi zaman içerisinde Türkiye'ye de gelmiştir. Yeni kurulan Cumhuriyet ile beraber eğitimli nüfusunun büyük kısmını uzun süren savaş dönemlerinde kaybetmiştir. Ülkenin ilk kısa zamanda kalkınabilmesi için öğrenim görmüş vatandaşlara ihtiyaç artmıştır. Bu nedenle eğitim öğretim en çok ilgilenilen konulardan olmuştur. 1923 yılından itibaren 1960'lı yıllara kadar uzaktan eğitim kavramı tartışılmıştır. 1970'li yıllardan sonra farklı girişimlerle orta eğitim düzeyinde uzaktan eğitim çalışmalarına başlanmıştır. 1980 yılları sonrasında Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi kurulmuştur. Anadolu Üniversite ile beraber büyük başarı kazanılmıştır. Bu başarıyla birlikte uzaktan eğitime yaklaşım daha iyimser olmuştur. 2000'li yılların başında bilgi ve iletişim teknolojileri alanında birçok gelişme yaşanmıştır. Covid-19 Pandemisi ile beraber ise artık eğitimin bir parçası haline gelmiştir (Bozkurt, 2017).

Şekil 2.1. Dünyada İlk Uzaktan Eğitim Uygulamaları (Kalaç, Telli ve Erönal, 2020).

Çin Halk Cumhuriyetinde ortaya çıkan Covid-19 Pandemisi bütün dünyayı etkisi altına alarak birçok alanı olumsuz etkilemiştir. Bu alanlardan en önemlisi ise eğitim olmuştur. Eğitim, gündelik hayatın bir parçası olarak karşımıza çıkmıştır. Tüm dünyayla birlikte etkilenen Türkiye’de eğitim konusunda büyük değişikliklere gitmiştir. Bütün eğitim kurumları salgını önlemek için uzaktan eğitim sistemine geçiş yapmak zorunda kalmıştır (Demir ve Özdaş, 2020).

Uzaktan eğitim, öğrenci ile öğretmenin ayrı ortamlarda yer aldığı, alternatif eğitim fırsatlarını sağlamaya yönelik çabaların ürünü olarak tanımlanmaktadır. Çeşitli öğretim ortamlarının işe koşulduğu, öğrenci destek hizmetleriyle genişletebilen, özenli, sistemli bir eğitim biçimi olarak karşımıza çıkmaktadır. Uzaktan eğitim sürecinde elektronik mektup, bilgisayarlı konferans ve internet gibi birçok ortamdan yararlanılmaktadır. Bu araçlar sunu sistemleriyle eğitimcilere ve öğrencilere ulaştırılmaktadır. Covid-19 Pandemisi sürecinde salgının önüne geçebilmek için ve kolay bir şekilde uygulanabildiği için uzaktan eğitim seçilmiştir. Uzaktan eğitim sürecinde öğrenciler öğretmenlerde yüz yüze gelememektedir. Aradaki iletişim teknoloji ile gerçekleşmektedir. Geleneksel eğitime göre daha esnek ve bireyseldir. Zaman ve mekân sınırı ortadan kalkmaktadır. Uzaktan eğitimdeki amaç da zaten eğitimi sürekli hale getirebilmektir (Emin, 2020; Yamamoto ve Altun, 2020).

Uzaktan eğitim, birçok yönüyle önemli olanaklar sağlamaktadır. Covid-19 Pandemisi sürecinde çocukları eğitim yönünden yoksun bırakmamıştır fakat bununla birlikte sınırlılıkları da bulunmaktadır. Uzaktan eğitim öğrencisinin sosyalleşmesine engel olmaktadır. Beceri ve tutuma yönelik davranışların gerçekleşmesini engellemektedir. Uygulamaya yönelik dersler tam olarak gerçekleşmemektedir. Kendi kendine öğrenemeyen öğrenciler için de büyük bir problem olarak karşımıza çıkmaktadır. Aynı zamanda direkt olarak teknolojiye bağlı olduğu için öğrencileri teknolojiye bağımlı hale getirmiştir. Teknolojiye ulaşımı olmayan, bilgisayar/tablet sahibi olmayan öğrenciler için de maddi koşulların yetersizliği büyük bir sorun olarak karşımıza çıkmıştır (Demir ve Özdaş, 2020).

Küresel çapta yaşanan Covid-19 Pandemisi süreci tüm dünyayı büyük oranda etkilenmiştir. Eğitim-öğretim faaliyetleri de durdurulmak zorunda kalmıştır. 2020 yılının Mart ayı içinde okul öncesi, ilköğretim ve lise öğrencileri ile eğitimcileri adına T.C. Millî Eğitim Bakanlığı, örgün eğitime ara verilmesi kararını almıştır. Covid-19 Pandemisi salgınından dolayı okullar tatil edilerek ara verilmiştir. Bu aranın uzama ihtimaline karşılık önlemler düşünölmeye başlanmıştır. Farklı senaryolar üretilmiştir. Millî Eğitim Bakanlığının (MEB) çeşitli dijital ortamlar aracılığıyla eğitimin devam etmesini istemesi, uzaktan eğitimi geliştirmeyi ve yaygınlaştırmayı gündeme getirmiştir. Eğitimde bilgi ve iletişim teknolojileri de yaygınlaşmıştır. Bu nedenle uzaktan eğitim sistemi kullanılmaya başlanmıştır. Covid-19 Pandemisi salgınından önce de düşünölen bu uzaktan eğitim daha önce de gündeme gelmişti fakat milyonlarca öğrencinin evde alması doğru olarak görölmemiştir. Covid-19 Pandemisi ile zorunlu olarak geçilmiştir. Covid-19 Pandemisi salgınıyla birlikte daha önce kullanılan Eğitim Bilişim Ağı (EBA), önemli bir işlevi yerine getirmeyi başlamıştır (Emin, 2020).

Covid-19 Pandemisi sonrası çevrimiçi eğitimler, videolar, slayt gösterileri, kelime belgeleri, PDF'ler gibi birçok materyal kullanımı aktifleşmiştir. Covid-19 Pandemisi ile başlayan uzaktan eğitim teknolojiye önemli katkılar sağlalmıştır. Yüz yüze eğitime destek sağlayan uzaktan eğitim artık yüz yüze eğitimin önüne geçmiştir ve her alanda kendisini göstermiştir. Eğitim ve iş hayatında sıkça kullanılmıştır. Bu sürece ilişkin birçok yorum yapılmıştır. Önemli yorumlardan bazıları (Kalaç, Telli ve Erönal, 2020).

- Bireysel farklılıkların, fırsat eşitliğine uygun özellikler günlük yaşantıya geçebilmiştir.
- Ailelerin desteğiyle okula gelen engelli bireyler evlerinde kendilerini daha rahat hissetmişlerdir.
- Anlaşılmayan konulara tekrar dönebilme imkânı sağlanmıştır.
- Konuları bütönsel öğrenebilme yetisi kazandırmıştır.
- Derslere erişebilirlik sağlamıştır.
- Farklı engelli grupları ile uyum içinde derse katılım sağlamıştır (Kalaç, Telli ve Erönal, 2020).

Öte yandan ise birçok olumsuz yorum da vardır. uzaktan eğitimin en büyük dezavantajı birebirden uzak bir eğitim sağlamasıdır. Bu nedenle sosyal gelişim gerilemektedir. Öğrenciler sosyalleşemediği için durgunlaşmaktadırlar. Olumsuz görüşlerden bazıları ise aşağıdaki gibidir:

- Uygun öğrenme gerekçelerinin olmaması
- Sisteme ulaşımın yetersizliği
- Altyapı eksikliği
- Uygulama eksikliği
- Engelli bireylerin bilgisayar ile uyumu (Kalaç, Telli ve Erönel, 2020).

2.2.1. Eğitim Bilişim Ağı

Eğitim Bilişim Ağı (EBA) Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü tarafından geliştirilmiştir. Öğrenciler ders içeriklerine ücretsiz bir biçimde ulaşmaktadır ve okula yardımcı kaynaklar yer almaktadır. Millî Eğitim Bakanlığı, 23 Mart 2020 tarihinden itibaren uzaktan eğitim kararını açıklamıştır. Bu karar ile birlikte EBA'nın içeriğini zenginleştirmiş, gönüllü öğretmenlerle birlikte ders videolarını oluşturmuştur. Türkiye'nin gerek sosyo-ekonomik gerekse coğrafi şartları göz önünde bulundurularak internet erişimine herkesin sahip olamayabileceği düşünülerek TRT EBA televizyon kanalları kurulmuştur. Bu sayede herkesin EBA'ya ulaşım sağlanacağı düşünülmüştür. TRT EBA televizyon kanalına ek internet aracılığıyla da ulaşım için ücretsiz internet hizmeti sağlanmıştır. Millî Eğitim Bakanlığı, TRT-EBA TV ve EBA üzerinden başlattığı uzaktan eğitim faaliyetlerini aşamalı olarak bütün sınıf düzeylerinde sürdürmeye çalışmıştır. EBA üzerinden Canlı Sınıf Platformu (CSP) oluşturmuştur. Bu sayede öğrencilerin ve öğretmenlerin iletişim halinde olması için imkân sağlanmaya çalışılmıştır. En başta yalnızca sekizinci ve on ikinci sınıf öğrencilerine başlatılan CSP daha sonra tüm kademelerde uygulanmaya başlamıştır ve bu sayede artık eğitim ve teknoloji hayatımızda önemli bir yer tutmaya başlamıştır (Demir ve Özdaş, 2020).

2.2.2. Uzaktan Eğitimde Kullanılan Araçlar

Uzaktan eğitim sürecinde kullanılan araç-gereçler kullanılan kişilere sorulmuştur. Bu soruya cevaplar bilgisayar, cep telefonu, tablet, televizyon olarak sunulmuştur. Aynı zamanda bu araçlardan birkaçını kullanan öğrenciler de mevcuttur. Temel kullanılan bilgisayar olurken en çok sık kullanılan diğer bir araç ise telefon olarak karşımıza çıkmıştır. Özel eğitime ihtiyaç duyan öğrencilerin dağılımı yukarıdaki grafikte verilmiştir. Grafığe göre işitme engeli olan öğrencilerin %61'i bilgisayar kullanmaktadır. Bu oran görme engeli olanlarda %26 bilgisayar ve %25 cep telefonu/tablet olarak görülmektedir. Zihinsel engeli olan öğrencilerin ise uzaktan eğitim sürecinde daha çok bilgisayar kullandığı görülmektedir. Bu gibi farklılıklar fırsat eşitsizliği yaratmaktadır ve özellikle televizyon kullanan bireylerde sosyalleşmenin gittikçe azaldığı görülmektedir (Kalaç, Telli ve Eröna, 2020).

2.2.3. Uzaktan Eğitimde Yer Alan Etkileşimli İçerikler

Uzaktan eğitim sürecinde kullanılan etkileşimli içerikler oyun, simülasyon, yarışma ve bulmaca gibi farklılıklar göstermektedir. Bu oyunlar engelli gruplar içinde erişilebilir hale getirilirse engelli öğrenciler için hayat daha kolay bir hale gelecektir ve sosyalleşmeleri için önemli bir adım haline gelecektir. Erişilebilir çevrimiçi oyunlar özel eğitime gereksinim duyan öğrenciler için fırsat eşitliği yaratmaktadır. Aynı zamanda öğrenci kendisini daha özgür hissedecektir. Bu his ile keşfederken eğlenecektir ve öğrenme korkuları da ortadan kalkacaktır. Aynı zamanda başarı hissi ile kendine olan güveni de artacaktır. Bu nedenle etkileşimli oyunlar özel gereksinimi olan bireyler için de geçerli hale getirilmelidir (Kalaç, Telli ve Eröna, 2020).

2.2.4. Uzaktan Eğitim ile Birlikte Ortaya Çıkan Eşitsizlikler

Covid-19 Pandemisi salgının sonra izolasyon sürecine geçilmiştir. Bu süreç zorunlu bir süreç olarak karşımıza çıkmaktadır. İzolasyon süreci ile birlikte insanların günlük yaşam süreci de etkilenmiştir. Duygusal, zihinsel ve psikososyal yaşamlar üzerinde büyük etkiler görülmüştür. Bunun nedeni ise salgının yayılmaması için alınan önlemler olmuştur. Alınan önlemler içinde nitekim insanları etkileyen en büyük şey karantina süreci olmuştur. Bu süreç zaten olan eşitsizliklerin daha da derinleşmesine neden olmuştur (Özer, Suna, Çelik ve Aşkar, 2020).

Eğitim sürecinde de büyük bir etkiye sahip olan Covid-19 Pandemisi, okulu ve okulun fiziki ve teknolojik imkânlarını değiştirmiştir. Covid-19 Pandemisi sürecinde alınan kararlar birlikte eğitim sisteminde uzaktan eğitime geçilmiştir. Uzaktan eğitim ise eğitimi teknolojiyle iç içe bir hale getirmiştir. Eğitimde var olan eşitsizlikler ise uzaktan eğitimle beraber daha büyük bir eşitsizliğe dönüşmüştür. Uzaktan eğitim sürecinden önce eğitimde eşitsizlik olarak görülen şeyler okul içi kaynaklar olarak geçmekteydi. Bu kaynaklar ise sınıf mevcudu, sınıfın büyüklüğü, okul dışı kaynaklara ulaşım, okul içi etkinlikleri olarak örneklendirilmektedir (Moreno ve Gortazar, 2020; Sharma, 2020; Vegas, 2020).

Uzaktan eğitim ile birlikte eşitsizliklerin arasına bilgisayar ve internet sahibi olma katılmıştır. Bu eksiklik diğer eksikliklere göre daha önemlidir çünkü uzaktan eğitim bilgisayar ve internet üzerinden yürütülmektedir. Salgın döneminde okulların kapanmasıyla birlikte açığa çıkan bu eksiklikler belirleyici unsur olarak karşımıza çıkmaktadır (Özer, Suna, Çelik ve Aşkar, 2020).

2.2.5. Covid-19 Pandemisinin Uzaktan Eğitime Etkileri

Covid-19 pandemisi uzaktan eğitime geçilmiş, bu esnada yeterli alt yapıya sahip olmayan okullarda ve dezavantajlı gruplarda zorlu süreçlere yol açmıştır (Giannini ve Albrechtsen, 2020). Eğitim kurumlarının internet altyapılarının yetersiz olması ve

pandemi döneminde yeterli hazırlıkların yapılmaması, eğitimin aksamasına ned25en olmuştur (Telli ve Altun, 2020).

Özel gereksinimli öğrencilerin, sadece uzaktan eğitimle eğitim alması internet ve televizyon karşısında daha fazla zaman geçirmesine neden olurken bu durum öğretmenlerin, ailelerin ve öğrencilerin derslere erişim sağlama, derse katılma ve teknolojinin etkin kullanımında zorluklara yol açmıştır (Parmigiani ve diğerleri, 2020).

Uzaktan eğitime, özel eğitim öğretmenlerinin hazırlıksız yakalanması eğitim planlarında çeşitli zorluklara sebep olmuştur. Öğretmenlerin bazıları EBA platformunda uzaktan eğitim faaliyetlerini devam ettirirken, hazırlanan BEP planı uygulamalarının uzaktan eğitimle yürütülemediği belirtilmektedir. Özel eğitim öğrencilerinin başarısında uygulanan öğretim yöntem ve teknikleri, kullanılan materyaller ve değerlendirme ölçütleri etkili olmaktadır. Uzaktan eğitim sürecinde bu durumlara dikkat edilememesi hem özel eğitim öğretmenlerini hem de özel gereksinimli öğrencileri olumsuz etkilemiştir. Ayrıca özel eğitim gereksinimli öğrencilerin dikkatini bilgisayar ekranlarına uzun süre verememesi, öğretmenlerin gözle temas kurmadan eğitim faaliyetlerini sürdürmeye çalışmaları ve ailelerin öğretmene destek olmada gerekli becerilere sahip olamaması, uzaktan eğitim sürecinin yetersiz kalmasına sebep olmuştur. Özel eğitim öğretmeni, öğrenci-öğretmen ilişkisinde birincil rolde yer alırken; uzaktan eğitim sürecinde ise ikinci plana itilerek, ailenin önemi daha da artmıştır. Ailelerin verilen sorumluluğu yerine getirmede zorlanması ve öğretmenle yeteri kadar iş birliği yapılamaması uzaktan eğitimin niteliğini olumsuz etkilemiştir (Mengi ve Alpdoğan, 2020).

Uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerin kullandığı materyallerin yetersiz kalması ve/veya sınırlı olması, Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) uygulamalarının uygun ortamda planlı şekilde yürütülmesine engel olmuştur. Bu durum etkili bir şekilde kullanıldığında öğrenmeyi kolaylaştıran uzaktan eğitimin, dezavantajlı konuma gelmesine neden olarak, yüz yüze eğitime göre daha az tercih edileceği belirtilmiştir. Ayrıca MEB'in hazırladığı içeriklerde özel eğitim açısından zengin olmaması, bireysel farklılıklara dikkat edilmeden içerik hazırlanması ve EBA'da

sistemsel hataların olması da uzaktan eğitime olumsuz bakılmasına yol açmıştır (Kaya, 2020).

Xie ve Yang (2020) araştırmasında kırsal bölgelerdeki öğrencilerin dezavantajlı olduğunu, öğrencilerin %18,7'sinin bilgisayar ve tablet gibi ürünlere sahip olmadığını tespit etmiştir. Parmigiani ve arkadaşları (2020) gerçekleştirdiği araştırmasında uzaktan eğitim sürecinde öğretmen ve aile arasında nitelikli iş birliğinin kurulmasının önemli olduğuna vurgu yapmıştır. Öğretmenler tarafından verilen etkinliklerin ve ödevlerin takibinin aileler tarafından aksatılabildiği ve bu durumda öğrencilerin performanslarında düşüşe neden olduğu belirtilmiştir.

2.3. Sosyal Beceri

Eğitim ortamlarında akranlar ve çocuklar ile yetişkinler / öğretmenler arasındaki ilişkiler incelenirken sosyal beceri, sosyal yeterlikten daha yaygın olarak kullanılır. Sosyal beceri, bir toplumsal bağlamda desteği sürdürmeyi ya da arttırmayı hedefleyen bir dizi öğrenilmiş davranışlar bütünüdür. Sosyal becerilerdeki eksiklikler herhangi bir yaşam döneminde ortaya çıkabilir, ancak bozulmuş olan ya da yetersiz sosyal becerilerin diğer bireylerle etkileşimi olumsuz etkilemesi durumunda kendiliğinden düzelmesi söz konusu olmamaktadır. Yetersiz ya da yıkıcı etkileşimler, mevcut becerilerin gelişmesini önleyerek ve yeni becerilerin kazanılmasını sınırlandırarak sosyal beceri açıklarını kat kat artırmaktadır (Nangle ve arkadaşları, 2010). Sosyal beceriler gündelik hayatta bireylerin en temel ihtiyaç duyduğu becerilerdendir. Sosyal becerilerin tanımlanması ile ilgili çeşitli sınıflandırmalar bulunmaktadır.

2.3.1 Sosyal Beceri ile İlgili Kavramlar

Bireyin geliştirdiği sosyal beceriler, sosyal ortamlarının gelişmesinde ve ikili ilişkilerinde kolaylık sağlar. Sosyal beceri geniş bir kavram olduğu gibi dolayısıyla başka birçok kavram ile de ilişkilidir ve bu kavramların kavranabilmesi sosyal becerileri anlamada kolaylık sağlar (Bacanlı, 2020). Sosyal zekanın Thorndike tarafından 1920'li yıllarda ortaya atılması ile birlikte sosyal beceri konusunda da araştırmalar başlamıştır (Aslan,

2008). Bireylerin sosyal beceri açısından gelişmesi aynı zamanda onların toplum tarafından kabulünü kolaylaştırmış ve sosyal çevresinde benimsenmesini sağlamıştır. Bireyin sosyal ortamlında uyumunu etkileyen sosyal beceri, ikili ilişkilerin ya da sosyal çevresi ile girdiği ilişkilerinde olumlu yönde değişimini sağlar, daha kalabalık ortamlarda ise sosyal çevre ile başa çıkmasına yarayan etkinlikler bütünüdür bir anlamda (Karataş, 2020).

2.3.2 Sosyal Becerinin Sınıflandırılması

Kendi paradigmasında sosyal becerileri altı grupta sınıflandırmaktadır. Bunlar:

İlişkiyi Başlatma ve Sürdürme Becerileri: Bu grup iletişime dayalı becerilerdir. Örneğin; dinleme, konuşmayı başlatma ve sürdürme sırasında başvuru alan teşekkür etme, kendini tanıtmaya, iltifat etme, yardım isteme, özür dileme, affetme ve yönerge verme gibi iletişim becerileridir.

Grupla Bir İş Yürütme Becerileri: Diğer bireyle empati kurma, diğer bireylerin duygularını ve düşüncelerini dikkate alma, sorumluluğu kabul etme ve memnun olunmayan durumu uygun bir biçimde ifade edebilmedir.

Duygulara Yönelik Beceriler: Kendi duygularını fark etme, duygularını ifade etme, diğer bireylerin duygularının farkına varma ve anlama, korku ve kızgınlık gibi duygular ile başa çıkma.

Saldırgan Davranışlarla Baş Etmeye Yönelik Beceriler: başka bireyden izin isteme, saldırgan davranışları oluşturacak nesnelere paylaşma, ihtiyaç duyan bireylere yardım etme, öfke durumlarında uygun bir biçimde ifade etme.

Stres Durumlarıyla Başa Çıkma Becerileri: Kaybetmekle baş etme ve akran baskısını yönetebilme gibi.

Problem Çözme ve Plan Yapma Becerileri: Gerekli bilgiye ulaşma, hedef belirleme ve hedefe odaklanma (Akkök, 1996).

İlgili alan yazını incelendiğinde birçok sosyal beceri sınıflandırmasının da olduğu görülmektedir. Elliott ve Busse ise sosyal beceri davranışlarını şöyle ele almaktadır:

İş birliği: Kurallara uyma, diğer bireylere yardımda bulunma

Hakkını aramak: Bir davranış dizisini başlatmak, ya da karşıdan gelen davranışa tepkide bulunmak

Sorumluluk: Akranlar ve yetişkinlerle iletişim içinde olmak, diğer bireylerin duygu ve düşüncelerine empatik eğilim göstermek.

Kendini kontrol: Davranışları düzenleyici bildirimlerde bulunmak ve kendini tutmak.

Diğerleri: Paylaşmak, yardım teklif etmek ve aramak, iltifat etmek gibi davranışları içermektedir.

Başka bir sınıflamada ise Westwood genel olarak başarılı sosyal etkileşim için gerekli olan sözlü ve sözlü olmayan davranışları şöyle özetlemektedir: Göz kontağı kurma, Jest ve mimikleri kullanma, sosyal mesafeyi (bedensel olarak ne kadar uzakta duracağını) ayarlama, Sesi uygun olarak kullanma, Konuşma becerileri, Öz bakım becerileri, Kendini kontrol beceriler Selamlaşma becerileri, Oyun becerileri vb (Del Prette, 2012)

2.3.3. Sosyal Beceri Eğitimi, Önemi ve Gelişimi

Gülay ve Akman'a göre sosyal beceri eğitimi, "Çocuk, ergen, yetişkin ve yaşlılarda, bu grupların iletişim sorunlarını çözmeye, birçok neden ile oluşmuş iletişim kısıtlılıklarının giderilmesinde, madde bağımlılıklarında, çocukların suçluluk duygularında, duygusal sorunlarına çözüm aramasında sosyal ortamında bireyin ikili

ilişkilerini geliştirmesinde ve kendini ifadesinin gelişmesinde etkilidir.” (Uzun, 2020, s. 247). Shepherd (1983) sosyal beceri eğitimi konusunda; “sosyal becerilerin kazandırılmasında, büyük oranda davranışçı yöntemleri benimseyen, bireyin performansına dayalı, bireysel ya da grup olarak uygulanan aktif bir eğitim şeklidir.” diye tanımlamaktadır (Altınoğlu – Dikmeer, 1997, s. 18). Bacanlı (2020) ise sosyal beceri eğitiminde sosyal beceri eksikliğinin; sosyal anksiyeteye temel oluşturduğunu belirtmiştir. Tedavi anlamında ise sosyal becerinin geliştirilmesi ile ancak sosyal anksiyete tedavisi mümkün olacaktır. Sosyal beceriyi geliştirmek için ise sosyal beceri eğitimlerinin geliştirilip uygulanması ile sağlanabilir. Çocuklarda görülen başka bir durumda sosyal beceri gelişimi eksikliğinin yol açtığı davranış bozukluklarıdır.

Yapılan araştırmalara göstermiştir ki; sosyal beceri yetersizliği yaşayanlara erken müdahale programları uygulanmadığı durumlarda kişilerde anti sosyal ve problem davranışlar görülebilmekte, sosyal hayatlarını akademik başarılarına doğrudan etki etmektedir. (Kayılı, 2015). Sosyal becerilerin birçoğu hayatın akışı içerisinde gözlemlene ile doğal olarak öğrenilebilmektedir. Normal gelişim gösteren çocuklar, ailelerini, sosyal çevrelerini, akranlarını gözlemleyerek model olma yolu ile sosyal ya da anti sosyal davranışları öğrenebilirler (Avcıoğlu, 2012). Öğrenilen beceriler ise zaman zaman uygulamada aksaklıklar yaşayabilmektedirler. Özel eğitim gerektiren bireyler uygulamada sorunlar yaşadığı gibi normal gelişim gerektiren bireylerde stres ve diğer nedenlere bağlı olarak benzer sorunlar yaşayabilmektedir (Spence, 2003). Birlikte yaşamı kolaylaştıran bu tür durumlar için planlı ve sistemli bir eğitime ihtiyaç duyulmaktadır.

Bierman (1986), sosyal beceri eğitimi programları ile ilgili dikkat edilmesi gereken üç sonuca dikkat çekmiştir:

- Kendisinde fazla ilgi toplayamayan çocuklar çevresinden olumlu tepkiler alabileceği becerileri geliştirememektedir.
- Yeni prososyal davranışların ediniminde sosyal beceri eğitimi etkilidir.
- Sosyal davranışların geliştirilmesi sosyal çevreden pozitif tepkiler almayı ve bu sayede akranları tarafından kabullenilme eğilimi yaratır.

2.3.4 Sosyal Beceri Eğitiminde Kullanılan Yöntem ve Teknikler

Sosyal becerileri bireylerin akademik performansını artırırken, yaşanabilecek problem davranışların önüne geçmeyi ve akranlarıyla olumlu ilişki geliştirmeyi hedeflemektedir (Samancı ve Uçan, 2017). Sosyal beceri eğitiminde kullanılan yöntem ve teknikler incelendiğinde genel olarak aşağıdaki gibi açıklandığı görülmektedir (Bacanlı 2014; Preis, Reith ve Stanley, 2010).

Rol Oynama: Rol oynama yönteminde günlük yaşamda karşılaşılan durumlar, izleyicinin önünde canlandırılarak, olayın nasıl oluştuğu gösterilir. Bu yöntemde bireyler başka birisine ait rolü oynayarak, o kişinin karakteristik özelliklerini ve duygularını canlandırmaktadır. Böylece başkalarının duygularının anlaşılması sağlanarak empati yeteneği geliştirilebilir (Uzun, 2020).

Rol oynamada öğreneceği becerilerden alacağı tepkiyi tecrübe etme fırsatı bulmaktadır. Bu yöntemde öğrenilecek becerilerin yakın çevreden seçilmesi, o becerilerin daha kolay öğrenilmesini ve uygulamasını sağlamaktadır. Rol oynamada bireyler ilk başta isteksiz davranırsa da cesaretlendirilerek olumlu sonuçlara ulaşılmasına yardımcı olmaktadır (Gülaçtı, 2009).

Gösteri: Gösteri yönteminde bir işin nasıl yapılacağı gösterilir böylelikle sosyal beceri eğitiminde kullanılarak olumlu sonuçlar elde edilebilir (Uzun, 2020).

Model Olma: Sosyal beceri eğitiminde sıklıkla kullanılan bir yöntem olan model almada karmaşık sosyal davranışlar en etkili yolla öğretilmektedir. Bu yöntemle davranışların olumlu ya da olumsuz sonuçları gösterilebilmektedir. Model alınacak kişinin sevgi ve saygı gören kişi olması, o davranışların öğrenilmesini kolaylaştırırken, davranışların düzenlenerek gösterilmesi esnasında sözel ve sözel olmayan ipuçları kullanılmaktadır (Bacanlı, 2020).

Antrenörlük: Bu yöntemde sosyal beceriler sözel yönergelerle ya da pratik yaptırılarak öğretilmektedir. Rol oynama, model alma gibi yöntemlerle bağlantılı

olarak kullanılan antrenörlük ya da koçluk yönteminde beceriler akranlarla veya görsel durumlardan faydalanılarak öğretilmektedir. Bu yöntemde bireyler becerileri kendisi uygulamaktadır (Uzun, 2020).

Doğrudan Öğretim: Doğrudan öğretim yöntemi en etkili sosyal beceri öğretim yöntemlerinden birisidir. Bu yöntemde sosyal beceriler ilk olarak tanımlanırken, etkili biçimde kullanılma durumlarından bahsedilmektedir. Eksik bilginin olması ise davranışların nasıl ve nerede kullanılacağı konusunda sorunlara yol açabilmektedir (Segrin ve Givertz, 2003). Doğrudan öğretim yönteminde olumlu sonuç elde edebilmek için öğrenilecek davranışın neden önemli olduğu anlatılmalıdır (Spence, 2003).

Bilişsel Süreç Yaklaşımı: Bu yaklaşımda problem çözme becerileri kazandırılmaya çalışılırken, olayların analiz edilmesi, sıraya konulması ve ayırt etme becerileri üzerinde durulmaktadır. Aktif biçimde bireyler sürece dahil olduğundan, doğrudan öğretim yöntemine göre daha aktif bir öğrenme söz konusudur. Bilişsel süreç yaklaşımında hikayelerden yararlanılmaktadır ve hikâyenin sonunda çözüm önerilerinin sonuçları hakkında konuşulmaktadır (Uzun, 2020).

İşbirliğine Dayalı Öğrenme: İşbirliğine dayalı öğrenme yöntemi hem akademik bilginin hem de sosyal becerilerin öğretilmesinde etkili bir yöntemdir. Ortak bir amacı olan grubun birbirini kontrol ederek öğrenmesi içeren iş birliğine dayalı öğrenme de öğrencilerin birlikte vakit geçirerek taklit ve gözlemlerle eksik olduğu sosyal becerileri öğrenmesi sağlanmaktadır (Aksoy, 2014).

Bilişsel Sosyal Öğrenme: Bu yöntemde bireyler çevresini gözlemleyerek ve sözel yönergelerle becerileri öğrenmektedir. Bireyler gözlemlediği davranışları direkt gerçekleştirmezken ilk olarak zihinsel süreçten geçirilir. Geri bildirimlerle birlikte gözlenen davranışlar sürekli hale getirilmektedir (Uzun, 2020).

Akran Destekli Öğrenme: Bu yöntemde bir kişi başkasına belirlenen konuları ya da becerileri çeşitli materyallerden veya tecrübesinden faydalanarak aktarmaktadır. Daha

büyük olan çocuğun kendisinden küçük olana becerileri öğretmesi ya da akranların birbirine becerileri öğretmesi gibi olaylarla bu yöntem gerçekleşmektedir. Becerilerin kabul edilmesi, iş birliği ve saldırganlığın önlenmesi gibi alanlarda akran destekli öğrenme oldukça faydalıdır (Aksoy, 2014).

Özel eğitim gerektiren çocukların sosyal beceri kazanabilmesi için farklı yöntemler denenmektedir. Bu yöntemlerden drama ise oldukça önemli bir yer ifade etmektedir. Yapılandırılmış ortamlarda davranışlar hedef alınmaktadır. Zihinsel engeli olan çocuğun sosyal uyumu güçlendirilmektedir fakat ortamda öğrenilen sosyal becerinin aktarımı genellemede daha az problemler yaşanmaktadır. Yaratıcı drama etkinlikleri ise çocukların gelişimlerinin ve becerilerinin gelişebilmesi için önem arz etmektedir. Sosyal beceri kazanmasına yardımcı olmaktır. Normal çocuklarla aynı alanda vakit geçirmeleri çocukların öz benliği için iyileştirici derecede önem taşımaktadır (Şişman, 2014).

2.3.5. Özel Eğitim Gerektiren Çocuklarda Sosyal Becerinin Geliştirilmesi

Her bireyin eğitimde fırsat eşitliğinden yararlanma hakkı vardır. Bu hak elbette özel gereksinim gösteren bireyler için de geçerlidir. Eğitimde fırsat eşitliği göz ardı edilmemesi gereken bir konudur. Fırsat eşitliği ise bireyi en az kısıtlayıcı ve çevrede eğitilmesi gerektiği görüşüyle birlikte kaynaştırma uygulaması ve özel gereksinimlerin tipine, derecesine ve kaynaklarına uygun bir şekilde düzenlenme olarak tanımlanabilmektedir. Kaynaştırma yoluyla fırsat eşitliği sağlanmaya çalışılmaktadır. Kaynaştırma yolunun amacı ise “özel eğitim gerektiren bireylere destek eğitim hizmetleri de verilerek yetersizliği olmayan akranlarıyla birlikte aynı ortamda eğitimlerini sürdürmek” olarak belirlenmiştir (Sülün ve Girli, 2006).

Kaynaştırma uygulaması, özel gereksinimi olan öğrencilerin yetersizliği olmayan akranlarıyla birlikte aynı sınıfta veya ders dışı etkinliklerde birlikte olmasıyla uygulanabilmektedir. Kaynaştırma uygulamasının bir bileşeni olarak kabul edilen destek eğitimleri sınıf içi ve sınıf dışı olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Kaynaştırma uygulamasının asıl amacı ise özel gereksinimli bireyler ile özel gereksinimli olmayan

bireyler arasında etkileşimin arttırılmasıdır. Etkileşim hem nicelik açıdan hem de nitelik açıdan gerçekleşmektedir. Bu sayede aradaki toplumsal engellerin kalkacağı düşünülmektedir. Kaynaştırma eğitimlerinden sonra çocukların daha iyi öğrendiği ve öğrendiklerini pekiştirdikleri görülmüştür. Kaynaştırma eğitiminin sonucunda ise özel gereksinimli çocukların bağımsızlık duygusu aşılarmakta, yeni uyarı kaynakları ve yeni davranış örnekleri sağlanmakta ve bu sayede çocukların dünyası zenginleşmekte ve benlik kavramları gelişmektedir (Leaf ve diğerleri, 2009).

Kaynaştırma eğitiminin asıl amacı ise engelli çocukların sosyal gelişimlerini arttırmaktır. Özellikle zihinsel engelli çocukların kendileri gibi engelli olan akranlarıyla eğitim aldığında sosyal becerilerinin çok az geliştiği görülmektedir. Bu düşünceyle birlikte genel eğitim sınıflarına engelli bireyleri yerleştirmek onların sosyal hayatlarını daha olumlu bir şekilde etkilemektedir. Akranlarını model alan özel gereksinimli çocukların sosyal uyumlarını arttırabilen davranışları görülmektedir. Özel eğitim gerektiren bireyler ve akranları arasındaki iletişim eksikliğinin birden fazla nedeni olabilmektedir. Bu nedenlere örnek verecek olursak ; bireylerin sosyal beceri yetersizliği, normal gelişim gösteren yaşlıları ile iletişim kurma ve birbirlerini tanıma anlamında yeterli imkan bulamamaları, iletişim konusunda yaşadıkları sıkıntılar ve özel eğitim gerektirmeyen diğer bireyler ile yeterince vakit geçirememeleri diyebiliriz (Avcıoğlu, 2005)

Sosyal becerileri gelişemeyen özel gereksinimli öğrencilerin ise akranları tarafından reddedildiği, daha az popüler oldukları ve çoğu zaman yalnız kaldıkları gözlemlenmektedir (Karadağ, 2008).

Kaynaştırma öğrencisinin uygun sosyal becerilere sahip olması akranları tarafından kabul edilmesi aynı zamanda akademik başarısının da yükseleceği anlamına gelmektedir. Yaşlılarına göre sosyal becerileri yetersiz olan kaynaştırma öğrencilerinin daha fazla problem çıkardıkları bilinmektedir. Bu nedenle kaynaştırma öğrencilerinin sosyal becerileri kazanması sınıf, okul ve okul dışı tüm topluma uyum sağlama sürecinde olumlu şekilde ilerlemektedir (Sülün ve Girli, 2006).

Örnek olarak, otizm spektrum bozukluğu göz önüne serilebilmektedir. Otizm spektrum bozukluğu çok küçük yaşlarda belirtisini gösteren bir hastalıktır. Nedeni hâlâ tam olarak bilinmeyen otizm çocuğun ve ailenin yaşamını olumsuz bir şekilde etkileyen nöro-psikiyatrik bir bozukluk olarak tanımlanmaktadır. Otizmli öğrencilerin sosyal becerilerini arttırmasının en önemli yolu oyun oynatmaktır. Kişilerin yaşadığı toplumda başkalarına muhtaç olarak yaşamaları, hayatlarını sürdürebilmeleri ve yaşam standartlarını arttırabilmeleri çevresiyle kurduğu iletişime bağlı olarak gelişmektedir. Bu ilişki de sosyal becerilerle doğrudan ilgilidir. Otizmli çocukların da sosyal hayata katılımları ve becerileri oyuna katılım oranıyla doğru orantılı olarak görülmektedir. Otizmli çocuklar sosyal beceri eksiklikleri akranlarıyla geçirdiği zamanlarla tamamlamaktadır. Otizmli çocuklar oyuncaklar ile sembolik oynadıklarında pasif olarak katılım sağlayabilmektedirler. Akranlarıyla birlikte oynadıklarında ise aktif katılım ile beraber daha çok sosyalleştikleri gözlemlenmektedir (Papatya, 2012).

2.3.5.1. Özel Eğitim Gerektiren Çocukların Konuşma ve İlişki Kurma Becerileri

İnsanlar yaşam boyunca diğer bireylerle etkileşim içinde bulunmak istemektedir. Bireyler, kişiler arası iletişim ve etkileşim aracılığıyla toplum içinde yaşamlarını sürdürmektedir. Kültürleri bu şekilde öğrenmekte ve bu şekilde toplumsal hayata katılmaktadırlar. Çocuğun kuracağı iletişim de ise zorunlu olarak dil kullanılmalıdır. Ancak dil bazı beceriler sonucunda kazanılmaktadır. Bu sebeple dil devamlı bir şekilde kullanılırsa iletişim sağlanabilmektedir. Çocukta konuşma gelişimi etkilenirse o zaman ilişki kurma becerisinde de problemler ortaya çıkabilmektedir. Bu etmenler arasında zekâ, sağlık durumu, olgunlaşma, duygusal yaşantı, çevre ve dil eğitimi gibi durumları sayabilmekteyiz. Bütün bireyler bu nedenlerden dolayı aynı düzeyde gelişmemektedir (Önemli, Totan ve Abbasov, 2015).

Dil gelişimi bütün çocuklar için uzun ve karmaşık bir süreç olarak görülmektedir. Zihinsel yetersizliği olan özel gereksinimi olan çocuklar için bu süreç daha zordur. Zihinsel yetersizliği olan çocukların dil gelişim aşamaları normal çocuklarla paraleldir ancak yetersizlikler özel eğitim gerektirmektedir. Gereksinim durumuna göre de yavaş kalma ve duraksama görülmektedir. Dil gelişimi yavaş olan öğrencilerin soyut ve

mecazi kavramları anlatmak da güçlük çekmektedir. Bu nedenle gerekli bir eğitim alınmazsa çocuklar aynı zamanda uyum sağlamakta da güçlük çekmektedirler. Aynı zamanda toplumsal konulara da uyum sağlayamamaktadırlar (Uzun, 2020).

2.3.6. Covid-19 Pandemisinin Sosyal Beceri Üzerindeki Etkileri

Özel eğitim gerektiren bireylerin normal gelişim gösteren akranlarına kıyasla sosyal çevreleri daha kısıtlıdır ve aktivitelere daha az katılmaktadır. Özel eğitim gerektiren bireyler serbest zamanlarında çoğunlukla kendi başlarına ya da aileleriyle birlikte televizyon karşısında zaman geçirmektedir (Law, King, King, Kertoy ve Hurley, 2006; Shikako-Thomas, Majnemer, Law ve Lach, 2008).

Covid-19 pandemisi pandemisinde karantina uygulamaları ve sokağa çıkma yasaklarıyla birlikte gündelik rutinlerde değişiklikler olmuş bu değişim kaygı, korku ve endişe gibi sorunlara yol açmıştır (Jiao ve diğerleri, 2020). Ülkemizde de etkisi gösteren pandemi dönemi genç, yaşlı bütün bireyleri etkilemiştir (Yıldız ve Akar Vural, 2020). Uzaktan eğitime geçilmesiyle birlikte motivasyonel ve teknik alt yapı gibi birçok ortaya çıkarken, özel eğitime gereksinim duyan çocuklar da bu durumdan olumsuz etkilenmiştir (Çalışkan, 2020).

Özel eğitime gereksinim duyan çocuklar psikososyal, davranışsal ve zihinsel açıdan pandemi döneminden olumsuz etkilenmişlerdir. Özellikle fiziksel yetersizliği bulunan çocuklar günlük rutine alışmakta daha fazla zorluk yaşamıştır. Serbest zaman aktivitelerinde uzaktan öğrendiği bilgileri ve becerileri tekrarlamakta zorlanmışlardır. Bu çocuklar pandemi dönemine uyum sağlama ve sosyal beceri geliştirme noktasında çeşitli sorunlarla karşılaşmışlardır. Özel eğitime gereksinimi olan çocukların destekleyici bir ortamda aktivitelere katılamaması, sağlıklı gelişim gösteren akranlarına kıyasla öğrenme hızlarının yavaşlamasına, durma noktasına gelmesine ve hatta gerilemesine yol açabildiği gözlenmiştir (Çalışkan, 2020; Krishnan ve diğerleri, 2020).

Yapılan araştırmada özel gereksinime ihtiyacı olan öğrencilerin becerilerinin destekleneceği bir ortam ve aktiviteye katılımı sağlanma ihtimali olmadığında gelişim hızlarının gerileyeceği belirlenmiştir (Bayhan, 2018). Ogelman ve arkadaşları (2022) Covid-19 pandemisi pandemi döneminde sosyal mesafe, maske ve uzaktan eğitim gibi önlemlerin, öğretmenlerin öğrencilerini gözlemlemesini kısıtladığını bu durumun sosyal ve duygusal becerilerin öğretilmesini zorlaştırdığını ve öğretilen becerilerin kalıcılığının azaldığını bildirmiştir. Gerçekleştirilen araştırmada pandemi döneminde uygulanan uzaktan eğitimin öğrenciler ve veliler üzerindeki etkileri incelenmiştir. Araştırma sonucunda öğrencilerin sosyalleşme düzeylerinin azaldığı, yeterli nitelikte rehberlik hizmeti sunulamadığı tespit edilmiştir. Bu durum sosyal becerilerde gerilemeye yol açarken, öğrenilen becerilerin kalıcı olmadığı bildirilmiştir (Başaran ve diğerleri, 2020).

BÖLÜM 3

YÖNTEM

Çalışmanın bu bölümünde araştırmanın modeli, evreni ve örneklemini, veri toplama aracı, veri toplama süreci ile veri analiz yöntemleri ele alınmıştır.

3.1. Çalışmanın Modeli

Covid-19 Pandemisi sürecindeki uzaktan eğitim uygulamalarının özel eğitim gerektiren öğrencilerin sosyal beceri gelişimlerine etkisinin özel eğitim öğretmenlerinin görüşlerine göre belirlenmesine yönelik yürütülen araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden fenomenolojik (olgu bilim) desen kullanılmıştır. Fenomenoloji de deneyimlerin değerlendirilmesine odaklanılmaktadır (Altunışık ve diğerleri, 2010).

Yapılan bu araştırma nitel olarak tasarlanmıştır. Nitel araştırma yöntemi, doğal ortama duyarlılık sağlaması, araştırmacının katılımcı rolü olması, bütüncül bir yaklaşıma sahip olması, araştırma deseninde esneklik olması, algıların ortaya konmasını sağlaması ve tümevarımcı bir analize sahip olması gibi önemli özelliklere sahip bir yöntemdir (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Araştırmada nitel yöntemlerden en sık kullanılan görüşme tekniği kullanılmıştır. Görüşmenin, nitel araştırmada kullanılan en yaygın veri toplama yöntemlerinden biri olmasının nedeni, bu yöntemin bireylerin verilerini, görüşlerini, deneyim ve duygularını ortaya çıkarma yönünden oldukça güçlü olması ve konuşmayı temel almasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Araştırmada, görüşme tekniğinin üç türünden biri olan yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği, görüşme sorularının önceden belirlendiği ve bu sorularla verilerin toplandığı bir tekniktir (Karasar, 1998). Nitel araştırmalar, araştırılan konuların çok yönlü analizine imkan tanırken, yine çok yönlü olarak elde edilen bulguların yorumlanmasına imkan sağlaması nitel araştırmaların güçlü yönünü oluşturmaktadır.

Nitel araştırmaların bir diğer gcl özelliği de araştırmaya katılan bireylerin günlük deneyimlerini paylaşmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın alışma grubunu 2021-2022 eğitim-ğretim yıllarında KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığına bağlı devlet ilkokullarında çalışan öğretmenler oluşturmaktadır. 20 öğretmenden oluşan çalışma grubu, “kolayda örnekleme” yaklaşımına uygundur. Kolayda rnekleme, erişimi kolay ve ucuz olan vakalar seçilmektedir. En yaygın kullanılan örnekleme stratejisidir. Hem nitel hem nicel çalışmalarda kullanılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Amaçlı rnekleme uygun olarak araştırmada seçilen öğretmenler, adanın farklı bölgelerinde görev yapan ve araştırmacılar tarafından önceden tanınan, kolay ulaşılabilen “kolay ulaşılabilir durum örneklemesine” uygun kişilerdir. Tablo 3.1 de öğretmenlerin demografik özelliklerine ilişkin veriler yer almaktadır.

Tablo 3.1. Öğretmenlere İlişkin Demografik Bilgiler

Kod	Yaş	Cinsiyet	Eğitim Durumu	Mesleki Kıdem (Yıl)	Uzaktan Eğitime Katılım
Ö1	55	Erkek	Lisans	16+	Evet
Ö2	38	Erkek	Master	10-15	Evet
Ö3	42	Erkek	Lisans	16+	Evet
Ö4	33	Kadın	Lisans	1-5	Evet
Ö5	37	Erkek	Lisans	10-15	Evet
Ö6	34	Erkek	Master	10-15	Hayır
Ö7	40	Kadın	Master	16+	Evet
Ö8	36	Kadın	Doktora	16+	Evet
Ö9	47	Erkek	Master	16+	Evet
Ö10	32	Erkek	Lisans	6-10	Evet
Ö11	30	Erkek	Lisans	6-10	Evet
Ö12	31	Kadın	Lisans	6-10	Evet
Ö13	31	Erkek	Lisans	6-10	Evet
Ö14	31	Kadın	Lisans	6-10	Evet
Ö15	29	Erkek	Master	6-10	Evet

Ö16	41	Kadın	Master	1-5	Evet
Ö17	35	Kadın	Master	10-15	Evet
Ö18	31	Erkek	Master	6-10	Evet
Ö19	34	Erkek	Lisans	6-10	Evet
Ö20	35	Erkek	Lisans	10-15	Evet

Tablo 3.1’de öğretmenlere ilişkin demografik bilgilere yer verilmiştir. Araştırmaya 20 öğretmen katılırken, bu öğretmenlerin yaşları 29-55 arasında değişmektedir. Öğretmenlerden 13 kişi erkek, 7 kişi kadındır. Öğretmenlerin mesleki kıdemleri incelendiğinde 2 kişinin 1-5 yıl arası, 8 kişinin 6-10 yıl, 5 kişinin 10-15 yıl, 5 kişinin 16+ yıl mesleki deneyimi bulunmaktadır. Öğretmenlerden 1 kişi uzaktan eğitime katılım sağlamazken 19 öğretmen uzaktan eğitime katılım sağlamıştır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada verilerin toplanması, nitel araştırma yöntemlerinden yarı yapılandırılmış görüşmelerle gerçekleştirilecektir. Bu teknikte, araştırmacılar önceden sormayı planladığı soruları içeren görüşme formunu hazırlar. Görüşmenin akışına bağlı olarak değişik ya da alt sorularla görüşmenin akışını etkileyebilir, kişinin yanıtlarını açmasını ve ayrıntılandırmasını sağlayabilir (Türnüklü, 2000). Yapılan araştırmada veri toplamak amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanan formlar iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde demografik bilgileri içeren 5 soru, ikinci bölümde ise öğretmenlerin Covid-19 Pandemisi pandemi dönemindeki uzaktan eğitime ilişkin görüşlerini içeren 7 soru olmak üzere toplamda 12 soru yer almıştır.

3.3.1. Öğretmen Bilgi Formu

Öğretmen Bilgi Formu’nda (Ek-1) yaş, cinsiyet, eğitim durumu, mesleki kıdem ve uzaktan eğitim programlarına katılım durumlarını içeren sorular yer almaktadır.

3.3.2. Öğretmen Görüşme Formu

Öğretmen Görüşme Formu’nda (Ek-2) Covid-19 Pandemisi sürecindeki uzaktan

eğitim uygulamalarının özel eğitim gerektiren öğrencilerin sosyal beceri gelişimlerine etkisine yönelik bilgi almak amacıyla öğretmenlere sorulan sorular yer almaktadır.

3.4. Verilerin Dökümü

Katılımcılarla yapılan yüz yüze görüşmedeki ses kayıtları Samsung marka taşınabilir hard diskte muhafaza edilirken, dijital platform olan COMODO Backup'ta yedeklenmiştir. Çalışma grubunu oluşturan öğretmenlere uygulanan Öğretmen Bilgi Formu ile Öğretmen Görüşme Formu dosyalarda muhafaza edilmektedir.

Ses kayıtlarının Görüşme İndeksi (Ek-3) kullanılarak dökümleri gerçekleştirilirken, bu süreçte ses kayıtları defalarca dinlenmiş ve her görüşme için bu durum iki kez tekrarlanmıştır. Görüşme İndeksinde sol sütununda betimsel indeks, sağ sütununda ise yansıtma verileri yer almaktadır. Alınan notlarda yansıtma verisi olarak belirtilmiştir.

Veri analizinde kullanmak üzere Veri Analizi Kayıt Formu (Ek-4) oluşturulurken, bu formda öğretmenlerin vermiş olduğu yanıtlar tek bir analiz formunda birleştirilmiştir. Böylece soruların tamamı için verilen cevaplar analiz için bir araya getirilmiştir.

3.5. Verilerin Analizi

Örneklem grubunu oluşturan öğretmenlerden toplanan veriler nitel veri analiziyle dışa aktarılmıştır. Nitel verilerin analizinde gerçekleştirilen gözlemler ile örneklem grubunun sorulara verdikleri yanıtlar birleştirilip, yorumlanmaktadır (Merriam, 2009). Gerçekleştirilen bu çalışmada yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanan veriler betimsel analiz yöntemiyle analiz edilmiştir.

Betimsel analiz yönteminde bulgular düzenlenmekte ve yorumlanmaktadır. Bu noktada çerçeve oluşturma, tematik çerçeveye göre verilerin işlenmesi, bulguların tanımlanması ve bulguların yorumlanması gerçekleştirilmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

3.5.1. Alt Temaların Oluşturulması

Katılımcılar tarafından elde edilen verilerden genel bir anlam çıkarmak için notlar alınmakta ve bu aşamalar alt tema kapsamında yer almaktadır. Elde edilen verilerin parçalanarak okunmasıyla alt temalar belirlenmekte ve bu kısma bulgular bölümünde yer verilmektedir (Creswell, 2009).

Veri analiz kayıt formu okunarak notlar alınmış, sonraki süreçte ise derinlemesine inceleme yapılarak alt temalar oluşturulmuştur. Alt temalar görüşme sorularının tamamı için oluşturulmuştur.

3.5.2. Temaların Oluşturulması

Nitel verile analizinde yer alan temalar, araştırmanın temel sonuçlarını açıklanmasını sağlamaktadır (Creswell, 2009). Yapılan çalışmada araştırmacı ile danışman birbirinden bağımsız şekilde alt temalar üzerinde çalışma yürütmüş ve birbiriyle bağlantılı olan temalar aynı kategoride toplanmıştır. Aynı grupta yer alan alt temalar ise farklı temalar oluşturulmuştur. Tema ve alt temaların oluşturulmasında danışman ile araştırmacı bir araya gelerek uzlaşma sağlamıştır. Örneğin, “Covid-19 Pandemisi sürecinde öğrencilerin sosyal beceri gelişimine yönelik yapılan uzaktan eğitim uygulamalarındaki eksiklikleri” bölümünde oluşturulan “alt yapı” alt teması danışman önerisiyle “teknolojik eksiklikler” alt teması olarak kullanılmasına karar verilmiştir. Bu durum tüm veriler için tekrarlanarak Alt Tema Anahtarı (EK-5) oluşturulmuştur.

3.6. Değerlendiriciler Arası Güvenirliğin Belirlenmesi

Çalışmanın güvenirliğini tespit etmek için güvenirlik çalışması yürütülmüş, bu kapsamda seçilen dört görüşmenin alt tema anahtarları ve dokümanları, nitel araştırma yöntemleri dersini alan ve özel eğitim alanında yüksek lisansını tamamlayan bir uzmana gönderilmiştir. Uzman kişi ve araştırmacı tema ve alt tema anahtarları üzerinde ayrı ayrı çalışarak, elde ettikleri sonuçları karşılaştırmışlardır. Aynı satır ve

alt tema numaraları “görüş birliği”, farklı alt tema ve satırlar ise “görüş ayrılığı” olarak ifade edilirken, bu sürecin sonucunda güvenilirlik analizi gerçekleştirilmiştir.

$Görüş\ birliği / (Görüş\ birliği + Görüş\ ayrılığı) * 100$ formülü kullanılmıştır (Cooper, Heron ve Heward, 1987).

Güvenirlige yönelik oluşturulan verilerle ilgili hesaplamalar Değerlendiriciler Arası Güvenirlilik Verisi Hesaplama Tablosunda (Ek-6) yer almaktadır. Tablo 3.3’te ise her soru için güvenilirlik yüzdeleri sunulmuştur.

Tablo 3.2. Hesaplamalara Değerlendiriciler Arası Güvenirlilik Verisi Hesaplama Tablosu

Sorular	Güvenirlilik Yüzdeleri (%)
Soru 1	100
Soru 2	100
Soru 3	95
Soru 4	93
Soru 5	100
Soru 6	100
Soru 7	92
Soru 8	92
Soru 9	95
Soru 10	95

Tablo 3.2’de görüldüğü gibi değerlendiriciler arası güvenilirlik verileri %100 ile %87 arasında değişirken, değerlendiriciler arası güvenilirlik verisi ortalaması %96,8 olarak belirlenmiştir.

BÖLÜM 4

BULGULAR

Çalışmanın bu bölümünde araştırmanın bulgularına yer verilmiştir.

4.1. Covid-19 Pandemisi Sürecinde Uygulanan Uzaktan Eğitim Uygulamalarının Öğrencilerin Sosyal Beceri Gelişimi İçin Yeterliliğine İlişkin Bulgular

Görüşme formunda öğretmenlere “Covid-19 sürecinde, KKTC MEB tarafından ilköğretim düzeyindeki özel eğitim öğrencileri için yapılan uygulamaların öğrencilerin sosyal beceri gelişimi için yeterliği hakkında ne düşünüyorsunuz?” sorusu yöneltilmiş alınan cevapların tematik sıklık değerleri Tablo 4.1’de verilmiştir.

Tablo 4.1. Uygulanan Uzaktan Eğitim Uygulamalarının Öğrencilerin Sosyal Beceri Gelişimi İçin Yeterliliğine İlişkin Görüşler

Tema	Alt Tema	Katılımcılar	f
Uzaktan Eğitim Uygulamalarının Sosyal Beceri Gelişimi İçin Yeterliliği	Yeterli	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö8, Ö9, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15, Ö17, Ö18, Ö19	14
	Yeterli değil	Ö6, Ö7, Ö10, Ö11, Ö16, Ö20	6
Toplam			20

Tablo 4.1’de temalara yönelik sıklık değerleri incelendiğinde 2 alt temadan oluşan yeterlilik kategorisinde yeterli ve yeterli değil şeklinde olduğu belirtilmiştir. Yapılan uygulamaların yeterli olmadığını belirten Ö9 “Pandemi sürecinde birebir eğitim imkânı olmaması nedeniyle özel eğitim öğrencilerinden istenilen gelişme ve ilerleme istenilen düzeyde olmamaktadır” derken, Ö17 “Pandemi sürecinden sürdürülen uzaktan eğitim çalışmalarının öğrencilerin sosyal gelişimi için uygun olmadığını ve mevcut kazanılan sosyal becerilerin de kullanılmayarak öğrencilerin unuttuğunu düşünüyorum ve kesinlikle özel gereksinimli öğrenciler için uzaktan eğitimin uygun olmadığını düşünüyorum” görüşünü bildirmiştir. Ö15 “Uzaktan eğitim ile yapılan sosyal beceri eğitiminde öğretmenlerin pandemi sürecine hazırlıksız yakalanmasından

ve ailelerin gerekli destekleri sağlayamamalarından ötürü sosyal beceri gelişimine katkı sağlayamadığını düşünmekteyim” ifadesini kullanmıştır.

KKTC MEB’in özel eğitim uygulamalarının sosyal beceri gelişimin yeterliliğine kısmen etkili olduğunu belirten öğretmenlerden Ö10 “Fazla yararlı olmadığını düşünüyorum”, Ö20 ise “Öğrencilerin sosyal beceri gelişimine etkileri hakkında, öğrencilerin gelişimlerinin eksik kaldığı yönünde gözlemlerim oldu” ifadesini kullanmıştır.

4.2. Özel Eğitim Öğrencilerinin Uzaktan Eğitim Uygulamaları ile Sosyal Beceri Geliştirilmelerine Yönelik Bulgular

Görüşme formunda öğretmenlere “Özel eğitim öğrencilerinin uzaktan eğitim uygulamaları ile sosyal beceri yönünden geliştirilmeleri mümkün müdür? Bu konu hakkında düşünceleriniz nelerdir?” sorusu yöneltilmiş alınan cevapların tematik sıklık değerleri Tablo 4.2’de verilmiştir.

Tablo 4.2. Özel Eğitim Öğrencilerinin Uzaktan Eğitim Uygulamaları ile Sosyal Becerilerinin Geliştirilmelerine İlişkin Görüşler

Tema	Alt Tema	Katılımcılar	f
Özel Eğitim Öğrencilerinin Uzaktan Eğitim Uygulamaları ile Sosyal Becerilerinin Geliştirilmesi	Mümkündür		
	Aile Katılımı ve İş birliği ile	Ö2, Ö4, Ö8, Ö17, Ö19, Ö20	6
	Yetersizlik Derecesine Göre	Ö1, Ö7, Ö13	3
	Materyal Desteği ile	Ö11	1
	Eğitim Programı ile	Ö16	1
	Kısmen Mümkündür		
	İletişim ile	Ö6	1
	Aile Katılımı ile	Ö9	1
	Mümkün Değildir		
		Ö3, Ö5, Ö10, Ö12, Ö14, Ö15, Ö18	7
Toplam			20

Tablo 4.2’de özel eğitim öğrencilerinin KKTC MEB tarafından uzaktan eğitim uygulamaları ile sosyal beceri yönünden geliştirilmeleri mümkün olma durumu incelenmiştir. Temalara yönelik sıklık değerleri özel eğitim öğrencilerinin uzaktan

eğitim uygulamaları ile sosyal becerilerinin geliştirilmesi yönelik oluşturulan alt temalar mümkündür, kısmen mümkündür ve mümkün değildir şeklinde oluşturulmuştur.

Uzaktan eğitim uygulamaları sosyal beceriyi geliştirmesinin mümkün olacağını belirten öğretmenler aile katılımı ve iş birliği, yetersizlik derecesi, materyal desteği ve eğitim programı üzerinde durmuşlardır. 17 *“Mümkündür, aile eğitiminin sürece dahil edilmesinin kesinlikle şart olduğunu ve ailelerinin bu konuda farkındalıklarının geliştirilmesi gerektiğini düşünüyorum”* cevabını verirken, 20 *“zel eğitim öğrencileri uzaktan eğitim ile sosyal beceri yönünden gelişimini gözlemleyebilmek için oldukça planlı bir şekilde okul, aile, ğretmen ve ğrenci iş birliğinde özellikle aile kısmının altını çizerek mümkün olabileceğini düşünüyorum”* görüşünü bildirmiştir.

Yetersizlik derecesine göre eğitim verilmesinin sosyal beceriyi geliştireceğini belirten öğretmenlerden 13 *“Hafif düzeyde özel eğitim gerektiren öğrenciler için yeterli olabilir ancak yüksek düzeyde özel eğitime ihtiyaç duyan öğrenciler için yetersizdir”* derken, eğitim programının önemine vurgu yapan 16 *“Eğitim programının uzaktan eğitim sürecinde karşılaşılan handikap ve yetersizliklerinin detaylı bir şekilde düşünülüp iyileştirilmesi geliştirilmesi şartıyla sosyal becerilerin geliştirilmesi mümkündür”* ifadesini kullanmıştır.

Uzaktan eğitim uygulamaları sosyal beceriyi geliştirmesinin kısmen mümkün olacağını belirten öğretmenler iletişim becerilerinin öğretilmesinin ve aile katılımının önemine vurgu yapmıştır. Uzaktan eğitim uygulamaları sosyal beceriyi geliştirmesinin mümkün olmayacağını bildiren öğretmenlerden 3 *“zel eğitim ğrencilerinin uzaktan eğitim uygulamaları ile sosyal beceri yönünden geliştirilmeleri mümkün olmamıştır”*, 5 *“Mümkün değildir, uzaktan eğitimle öğrenciye anında müdahale gerektiren durumlarda bir etkimiz olmuyor”*, 14 *“Uzaktan eğitim çocukların sosyal becerilerini uygulamada geliştirmez sadece hikye anlatımı ve görsellerle akademik ders olarak işlenebilir”*, 15 *“zel eğitim ğrencilerinin uzaktan eğitim ile sosyal beceri yönünden gelişmelerin zor olduğunu, yüz yüze olarak yapılan eğitimlerin sosyal beceri yönünden daha yararlı olduğunu düşünmekteyim”* ifadelerini kullanmışlardır.

4.3. Covid-19 Sürecinde Özel Eğitim Öğrencilerine Yönelik Yapılan Uzaktan Eğitim Uygulamalarının, Öğrencilerin Sosyal Beceri Gelişimine Katkısına İlişkin Bulgular

Görüşme formunda öğretmenlere “Covid-19 sürecinde özel eğitim öğrencilerine yönelik yapılan uzaktan eğitim uygulamalarının, öğrencilerin sosyal beceri gelişimine olumlu katkıları oldu mu? Varsa bu katkılar nelerdir?” sorusu yöneltilmiş alınan cevapların tematik sıklık değerleri Tablo 4.3’de verilmiştir.

Tablo 4.3. Covid-19 Sürecinde Özel Eğitim Öğrencilerine Yönelik Yapılan Uzaktan Eğitim Uygulamalarının, Öğrencilerin Sosyal Beceri Gelişimine Katkısına İlişkin Görüşler

Tema	Alt Tema	Katılımcılar	f
	Katkısı oldu	Ö1, Ö11	2
Uzaktan Eğitim Uygulamalarının Sosyal Beceri Gelişimine Katkısı	İletişim	Ö4, Ö6, Ö13, Ö19	4
	Teknolojinin Kullanımı	Ö16	1
	Kısmen Katkısı Oldu	Ö2, Ö7, Ö8, Ö18	4
	Katkısı Olmadı	Ö3, Ö5, Ö9, Ö10, Ö12, Ö14, Ö15, Ö17, Ö20	9
	Toplam		20

Tablo 4.3’te uzaktan eğitim uygulamalarının sosyal beceri gelişimine katkısı incelenmiştir. Bu kategori “katkısı oldu, kısmen katkısı oldu ve katkısı olmadı” şeklinde 3 alt temada incelenmiştir. Uzaktan eğitim uygulamaları sosyal beceri gelişimine katkısı olduğunu belirtenlerden Ö4 “Sadece söz alma sosyal becerisinde etkisi olmuştur”, Ö6 ise “İletişim” cevabını vermiştir. Teknoloji kullanımı açısından uzaktan eğitimin katkısı olduğunu belirten Ö16 “Teknolojiyi kullanarak online eğitime katılabilen öğrenci " yapabiliyorum", "teknolojiyi kullanabiliyorum", “bende buradayım” gibi olumlu benlik algıları geliştirebilmişlerdir” görüşünü bildirmiştir.

Uzaktan eğitim uygulamaları sosyal beceri gelişimine kısmen katkısı olduğunu belirten Ö18 “En azından öğrendikleri becerileri unutmamak adına katkısı oldu. Eğitim sürekli, uzaktan eğitim olması hiç eğitim olmamasından iyidir” ifadesini kullanırken, verilen cevapların daha çok “katkısı olmadı” yönünde olduğu belirlenmiştir.

4.4. Covid-19 Sürecinde Öğrencilerin Sosyal Beceri Gelişimine Yönelik Yapılan Uzaktan Eğitim Uygulamalarında Görülen Eksikliklere İlişkin Bulgular

Görüşme formunda öğretmenlere “Covid-19 sürecinde öğrencilerin sosyal beceri gelişimine yönelik yapılan uzaktan eğitim uygulamalarında ne gibi eksiklikler gördünüz?” sorusu yöneltilmiş alınan cevapların tematik sıklık değerleri Tablo 4.4’de verilmiştir.

Tablo 4.4. Sosyal Beceri Gelişimine Yönelik Yapılan Uzaktan Eğitim Uygulamalarının Eksiklikleri

Tema	Alt Tema	Katılımcılar	f
Sosyal Beceri Gelişimine Yönelik Yapılan Uzaktan Eğitim Uygulamalarının Eksiklikleri	Teknolojik Eksiklikler	Ö1, Ö3, Ö5, Ö6, Ö11, Ö12, Ö15, Ö18, Ö20,	9
	Aile ile İletişim ve Aile Katılımı	Ö2, Ö4, Ö8, Ö13	4
	Uygulamanın Yapılamaması	Ö9, Ö14, Ö16, Ö17, Ö19	5
	Yetersizlik Düzeyi	Ö7	1
	Kontrol	Ö10	1
Toplam			20

Tablo 4.4’te temalara yönelik sıklık değerleri incelendiğinde ü 7 alt temadan oluşan bu kategoride en çok teknolojik eksiklikler üzerinde durulurken, internet imkânı, tablet, bilgisayar gibi uzaktan eğitime katılımı sağlayacak araç-gereç eksikliğinden bahsedilmiştir. Bu noktada Ö3 görüşünü “İnternet bağlantı hızı ve altyapı eksikliği, bilgisayar ve tablet eksikliği, teknoloji kullanımı yetersizliği” ifadeleriyle getirmiştir.

Aile ile iletişim kurmada yetersizlik olduğu ve ailenin uzaktan eğitim sürecine dahil edilememesinin uzaktan eğitimdeki en büyük eksikliklerden olduğu dile getirilirken Ö2 “Belirlenen ders zamanlarında, süresinde aileye derslerin önemi hakkında yeterli bilginin verilmemesi en büyük eksikliklerdendir”, Ö8 “Sosyal beceri kazandırmak için yapılacak olan etkinliklerde, kesinlikle aile katılımı da sağlanmalı. Özellikle online dönemde, ailelerin evde öğrencilere destek olması gerekir fakat bu dönemde yapılan etkinliklerde aile katılımı ve aile bilgilendirmesine yeterince yer verilmedi bence.

Bunun yanında altyapı ve donanım eksikliklerinden dolayı tüm öğrencilere ulaşılamadığını düşünüyorum” demiştir.

Öğrencilerin sosyal beceri uygulamasını yapamaması, öğrenilen becerilerin tekrar edilememesi ve öğretilecek sosyal becerilerin uzaktan eğitimle öğretilme imkanının olmaması da bir diğer eksiklik olarak ifade edilmiştir. Bu konuda Ö16 “Uygulama alanından ve pekiştirme süreçlerinden yoksun kalmıştır”, ifadesini kullanmıştır.

Bahsedilenlerin dışında öğrencilerin uzaktan eğitim sürecinde kontrol edilmekte zorlanması ve uzaktan eğitim programlarının öğrencilerin yetersizlik düzeyine göre planlanmamasının uzaktan eğitimin eksiklikleri arasında gösterilmiştir (Ö7, Ö10).

4.5. Uzaktan Eğitim Süresince Sosyal Beceri Gelişiminde Öğretmenlere Düşen Görevlerin İncelenmesine İlişkin Bulgular

Görüşme formunda öğretmenlere “Sizce, özel eğitim öğrencilerinin covid-19 sürecinde uzaktan eğitim uygulamaları ile sosyal beceri gelişimlerinin desteklenmesi aşamasında; öğretmenlere düşen görevler nelerdir?” sorusu yöneltilmiş alınan cevapların tematik sıklık değerleri Tablo 4.5’de verilmiştir.

Tablo 4.5. Uzaktan Eğitim Süresince Sosyal Beceri Gelişiminde Öğretmenlere Düşen Görevlerin İncelenmesi

Tema	Alt Tema	Katılımcılar	f
Uzaktan Eğitim	Aile İş birliği ve Ailenin Bilgilendirilmesi	Ö2, Ö3, Ö11, Ö12, Ö15, Ö18, Ö20	7
	Plan ve Program	Ö5, Ö6, Ö8, Ö9, Ö19	5
Sosyal Beceri Gelişiminde Öğretmenlere Düşen Görevler	Öğrenci Düzeyi	Ö7, Ö16, Ö17	3
	Kısa Süreli ve Küçük Parçalı	Ö1, Ö4	2
	Aktif Olması	Ö13	1
	Kişisel Gelişim	Ö10	1
	Görsellik	Ö14	1
Toplam			20

Tablo 4.5’te uzaktan eğitim süresince sosyal beceri gelişiminde öğretmenlere düşen görevler yer almaktadır. Bu kategoriler “Aile İş birliği ve Ailenin Bilgilendirilmesi,

Plan ve Program, Öğrenci Düzeyi, Kısa Süreli ve Küçük Parçalı, Aktif Olmak, Kişisel Gelişim ve Görsellik” olmak üzere 7 alt temadan oluşmaktadır. Aile iş birliği ve ailenin bilgilendirilmesi gerektiğini belirten öğretmenlerden Ö3 “Beceri ve davranış öğretiminde uzmanlar arası (örn., dil konuşma terapisti ve özel eğitim uzmanı) iş birliği için etkinlik takvimi hazırlanmalıdır” derken aile ile iş birliği yapılması gerektiğini belirtmiştir. Ö11 ise “Aileye materyal, yöntem ve teknikler konusunda ihtiyacı olan bilgi desteği sağlamak” cevabını vermiştir.

Plan ve Program alt temasında ise Ö9 “Öğretmenler daha interaktif eğitim içerikleri hazırlamalıdır. Sürece velilerin de katılmasını sağlamalıdır. Verilen görev ve kazandırılması istenilen becerilere yönelik öğrencilerden dönütler istenmeli ve becerinin hangi oranda geliştirildiği takip edilmelidir. Ulaşılamayan öğrenciler tespit edilip okul idaresine bildirilerek bu öğrencilere ulaşılması konusunda, yöneticilerden destek istenmelidir” demiştir.

Ayrıca öğrenci düzeyine göre etkinlikler düzenlenmesi gerektiği belirtilirken Ö7 “İlgilendiği öğrenci özelliklerini bilip ona uygun beceri geliştirici etkinlikler tasarlama öğretmene ait görevdir diye düşünüyorum” cevabını verirken, 2 öğretmen ise kazandırılacak becerilerin küçük parçalara bölünerek öğretilmesi gerektiğini savunmuştur. Bunların haricinde Ö10, öğretmenlerin de uzaktan eğitim konusunda kendisini geliştirmesi gerektiğini ifade etmiş; Ö13 “Öğretmenler, online süreçte çok daha aktif olmalıdırlar. Sosyal becerilerin gelişmesi için çocuklar hem bireysel olarak online eğitim almalı hem de grupça online eğitime katılmalıdırlar” derken, Ö15 “Aileler ile iş birliği halinde olması, öğrenciyi iyi tanması” gerektiğini dile getirmiştir.

4.6. Uzaktan Eğitim Süresince Sosyal Beceri Gelişiminde Okul Yöneticilerine Düşen Görevlerin İncelenmesine İlişkin Bulgular

Görüşme formunda öğretmenlere “Sizce, özel eğitim öğrencilerinin Covid-19 sürecinde uzaktan eğitim uygulamaları ile sosyal beceri gelişimlerinin desteklenmesi aşamasında; okul yöneticilerine düşen görevler nelerdir?” sorusu yöneltilmiş alınan cevapların tematik sıklık değerleri Tablo 4.6’de verilmiştir.

Tablo 4.6. Uzaktan Eğitim Süresince Sosyal Beceri Gelişiminde Okul Yöneticilerine Düşen Görevlerin İncelenmesi

Tema	Alt Tema	Katılımcılar	f
Uzaktan Eğitim Süresince Sosyal Beceri Gelişiminde Okul Yöneticilerine Düşen Görevler	Destek ve Planlama	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö13, Ö14, Ö15, Ö16, Ö17, Ö19, Ö20	18
	İş Birliği	Ö12, Ö18	2
		Toplam	20

Tablo 4.6’da uzaktan eğitim süresince sosyal beceri gelişiminde okul yöneticilerine düşen görevler yer almaktadır. Bu kategoriler “*Destek ve planlama ile iş birliği*” alt temalarından oluşmaktadır. Destek ve planlama alt teması için Ö3 “*Teknolojik materyal desteğine ihtiyaç duyulan bölgelere gerekli destek materyallerinin sağlanması ve özel gereksinimi olan öğrencilerin eğitimlerine yönelik salgın ya da krize yönelik durumlar için stratejik planların yapılması*”, Ö4 “*Öğretmenleri uzaktan eğitim konusunda teknik anlamda ve ortamın düzenlenmesi konusunda desteklemelidir*”, Ö7 “*Gerekli alt yapı ve malzeme ihtiyaçlarını sağlayabilmek ve süreci yürütecek öğretmenlere gerekli desteği sağlayacak eğitim almalarına katkıda bulunmak*”, Ö9 “*Bu süreçte okul yöneticilerine düşen görev gerekli araç gereç ve dokümanları öğrencilere ulaştırarak okul, veli ve öğretmen koordinasyonunu sağlayarak işbirliği içinde çalışma alanı oluşturmaya çalışması gerekmektedir*”, Ö11 “*Okul yöneticileri pandemi sürecinde öğretmene yardımcı olarak aile ile iletişim sıkıntısı olması halinde çözüme yardımcı olabilir*”, Ö13 “*Okul yöneticileri özel eğitim öğrencileri için özel ders saati ayarlamalı ve öğrencilerin bu derslere katılımını sağlamalıdır*”, Ö15 “*Okul yöneticilerinin, öğretmenlerinin sosyal beceri konusunda gelişmeleri için hizmet içi eğitimlerden yararlanmasını sağlamalıdır*” ifadesini kullanmıştır. İş birliği alt temasında ise Ö18 “*Ailelerin ve çocukların düzenli katılımını teşvik etmek, çocukların uzaktan eğitime katılmalarındaki eksikliklerin giderilmesini sağlamak*” konusunda görüş bildirerek, okul yönetiminin aileyle iş birliği yaparak öğrencilerin derslere katılımının teşvik edilmesi üzerinde durulmuştur.

4.7. Uzaktan Eğitim Süresince Sosyal Beceri Gelişiminde Velilere Düşen Görevlerin İncelenmesine İlişkin Bulgular

Görüşme formunda öğretmenlere “*Sizce, özel eğitim öğrencilerinin covid-19 sürecinde uzaktan eğitim uygulamaları ile sosyal beceri gelişimlerinin desteklenmesi aşamasında; öğrenci velilerine ne gibi görevler düşmektedir?*” sorusu yöneltilmiş alınan cevapların tematik sıklık değerleri Tablo 4.7’de verilmiştir.

Tablo 4.7. Uzaktan Eğitim Süresince Sosyal Beceri Gelişiminde Velilere Düşen Görevlerin İncelenmesi

Tema	Alt Tema	Katılımcılar	f
Uzaktan Eğitim Süresince Sosyal Beceri Gelişiminde Velilere Düşen Görevler	Öğrenciye Destek	Ö2, Ö3, Ö4, Ö6, Ö7, Ö8, Ö10, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15, Ö16, Ö17, Ö18, Ö19, Ö20	18
	Öğretmen İlişkisi	Ö1, Ö9	2
Toplam			20

Tablo 4.7’de uzaktan eğitim süresince sosyal beceri gelişiminde öğrenci velilerine düşen görevler yer almaktadır. Bu kategori öğrenciye destek ve öğretmen ilişkisi alt temalarından oluşmaktadır. Öğrenciye destek alt temasında yer alan görüşler incelendiğinde Ö2 “*Veliler öncelikle kendilerini eğitime hazırlamalı daha sonra da öğrenciyi eğitim için hazırlamalıdır. Öğrencinin öğrenmesi gereken on koşul beceri varsa öğretimden önce gerekli öğretim çalışması yapılmalıdır. Öğrencinin uzaktan eğitimde kazanması ve uygulaması gereken becerileri öğretmenlerin kılavuzluğunda sosyal beceri öğretiminden önce öğrenciye kazandırmalıdır. Yapılan haftalık plana sadık kalarak öğrenci ile hazır olmalıdır*” derken, Ö3 “*Aileler kendi aralarında paylaşım yapabilecekleri sosyal ağ destek toplulukları oluşturmalıdır, salgın sonrasında da hazırlıklı olmak amacıyla çocukları ile ev rutini ve nitelikli vakit geçirmeye yönelik etkinlik havuzu oluşturmalıdır. Ayrıca aileler çocuklarının akademik gelişimlerinin yanı sıra sosyal ve duyuşsal gelişimlerini destekleyici eğitim seminerlerine katılmalıdırlar*” görüşünü sunmuştur.

Ö8 “*Öğrenci velileri mümkün olduğunca öğrencilere süreç içerisinde destek olmalıdır. Öğrencilerin tek başına üstesinden gelmekte zorlandıkları bu süreçte,*

veliler birer öğretmen olmalıdır. Aksaklıkların olması halinde, öğretmenlerden yardım istemeli, gerekli noktalarda öğretmenlere geri dönütler vermelidirler”, Ö13 ise “Veliler, bu süreçte çocuklarıyla daha çok ilgilenmeli, ders başlama saatlerinde çocukları hazır hale getirmeli, derslerde yapılan etkinlikleri çocukla sürekli tekrarlamalıdır” ifadelerine yer vermiştir. Öğretmen ilişkisi alt temasında ise Ö9 “Veliler öğretmenleriyle iş birliği içerisinde olarak öğretmen tarafından yapılan yönlendirmeler doğrultusunda öğretmenle iş birliği içerisinde çalışma sürecini yürütmesi gerekmektedir” derken, öğretmenlerle ailelerin olumlu ilişki geliştirerek sosyal beceri eğitimlerine destek olunması gerektiği belirtilmiştir.

BÖLÜM 5

TARTIŞMA

Yapılan araştırma Covid-19 Pandemisi sürecindeki uzaktan eğitim uygulamalarının özel eğitim gerektiren öğrencilerin sosyal beceri gelişimlerine etkisinin özel eğitim öğretmenlerinin görüşlerinin incelenmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir. Amaca uygun şekilde özel eğitim öğretmenleriyle görüşmeler gerçekleştirilmiş, uzaktan eğitimde KKTC MEB'in uygulamalarının sosyal beceriye etkisi, uzaktan eğitimin sosyal beceriyi geliştirme düzeyi, uzaktan eğitimin sosyal beceriye katkısı ve eksiklikleri ile uzaktan eğitimde sosyal beceriyi geliştirebilmek için okul yöneticileri, öğretmenler ve ailelere düşen görevler olmak üzere 7 boyutta analiz gerçekleştirilmiştir. Elde edilen bulgular literatür doğrultusunda karşılaştırılmıştır.

Gerçekleştirilen araştırmada ilk olarak “Covid-19 sürecinde, KKTC MEB tarafından ilköğretim düzeyindeki özel eğitim öğrencileri için yapılan uygulamaların öğrencilerin sosyal beceri gelişimi için yeterliği hakkında ne düşünüyorsunuz?” sorusu incelenmiştir (Tablo 4.1). Bu kapsamda verilen yanıtlar incelendiğinde özel eğitim öğretmenlerinin %70'i KKTC MEB'in özel eğitim öğrencilerine uyguladığı programın sosyal beceriyi geliştirmede yeterli olmadığı, özel eğitim öğretmenlerinin %30'unun ise uygulamaların kısmen yeterli olduğu görülmüştür. Pandemi döneminde özel eğitime gereksinimi olan öğrenciler dahil tüm öğrenciler için yüz yüze eğitime ara verilmiştir. Bu durum uzaktan eğitimde uygulanan programların etkinliklerinin niteliğinin sorgulanmasına neden olmuştur. Nitekim Kot ve arkadaşları (2015) uzaktan eğitimde daha fazla tekrara ihtiyaç duyan özel gereksinimli öğrencilerin bilgi ve becerileri daha fazla unuttuğunu bildirmiştir. Lee (2020) ise benzer şekilde eğitimi kesintiye uğrayan özel eğitim öğrencilerinin sosyal becerilerinde gerilemelerin olduğunu bildirmiştir. Özel eğitimde, erken yaşta eğitim başlanarak, sürekli biçimde eğitim ortamında bilgi ve becerilerin artırılması hedeflenmekte ve bu süreçte sosyalleşme çabaları desteklenmektedir (Kılıç, 2016). Özel eğitimin önemli amaçlarından birisi de sosyal gelişimlerin desteklenmesi ve sosyal becerilerin

artırılmasıdır. Özellikle zihinsel engelli çocukların kendileri gibi engelli olan akranlarıyla eğitim aldığında sosyal becerilerinin çok az geliştiği görülmektedir. Bu noktada sosyal beceri eğitiminde sıklıkla kullanılan ve önemli bir teknik olan model alma yoluyla sağlıklı gelişim gösteren kişiler tarafından becerilerin öğretilmesi ön plana çıkmaktadır (Karadağ, 2008). Ayrıca otizm tanılı çocuklar içinde en iyi sosyal beceri gelişim programı oyun oynamaktır (Papatya, 2012). Uzaktan eğitimde bu durum çok mümkün olamamıştır. Azoulay (2020) çalışmasında uzaktan eğitim sürecinde, öğretmenlerin yüz yüze uyguladığı öğrenme stratejilerinin etkisinin olmadığını tespit etmiştir. Burgess ve Sievertsen (2020) ise eğitimde kesinti olmasının, akademik başarı üzerinde %6 oranında düşüklüğe yol açtığını bildirmiş, öğrencilerin bilgi ve becerileri unutma ya da azalma noktasında bir risk faktörü oluştuğunu dile getirmiştir. Uzaktan eğitim sürecinde ise grupla eğitimin yapılamaması, öğretmenlerin bu sürece hazırlıksız yakalanmaları ve model alma yönteminin kullanılmamasından kaynaklı olarak uzaktan eğitim programlarının sosyal beceri gelişiminde etkili olmadığı, bu araştırmaya katılan öğretmenlerin de bu noktada uzaktan eğitimin etkili olmadığı yönünde görüş bildirdiği söylenebilir.

Bu araştırmada ikinci olarak “*Özel eğitim öğrencilerinin uzaktan eğitim uygulamaları ile sosyal beceri yönünden geliştirilmeleri mümkün müdür? Bu konu hakkında düşünceleriniz nelerdir?*” Bu konu hakkında düşünceleriniz nelerdir?” sorusu incelenmiştir (Tablo 4.2). Öğretmenlerin soruya verdiği cevaplar incelendiğinde öğretmenlerin %35 Özel eğitim öğrencilerinin uzaktan eğitim uygulamaları ile sosyal beceri yönünden geliştirilmelerinin mümkün olmadığını; öğretmenlerin %10’unun aile katılımı ve iletişimin ön plana çıkmasıyla kısmen mümkün olacağını; öğretmenlerin %55’i ise mümkün olabileceğini bildirmiştir. Öğretmenler, aile eğitime katılımının ve aileyle iş birliğinin çok önemli olduğunu belirten öğretmenler ayrıca çocukların engel düzeyine göre hazırlanmış iyi bir eğitim programıyla uzaktan eğitimle sosyal becerilerin geliştirilebileceğini ifade etmişlerdir. Yalçınkaya, Uçar ve Uçar (2020) araştırmasında eğitilebilir zihinsel engeli olan öğrencilere uzaktan eğitim programıyla günlük yaşamda yer alan sosyal becerilerin öğretilmesinin, klasik öğrenmeye yöntemiyle öğretilmesi arasındaki farklılığı bulmayı amaçlamıştır. Araştırma sonucunda özür dileme, uygunsuz dokunmaktan kaçınma ve alay edilemeyle başa

çıkma becerilerinde klasik ve uzaktan eğitim programı arasında anlamlı fark olmadığını belirlenmiştir. Yapılan araştırmalarda uzaktan eğitim süreci içinde sosyal gereksinimlerinin tam karşılanmadığı, öğretmen ve arkadaşlarıyla kurduğu ilişkilerin sınırlandığı bu durumun da motivasyon eksikliğine yol açtığı bildirilmiştir (Can, 2020). Özel gereksinimli olan çocuklar, tipik gelişim gösteren akranlarına kıyasla sosyal çevreleri daha kısıtlıdır ve aktivitelere daha az zaman ayırırlar (Law ve diğerleri, 2006; Shikako-Thomas ve diğerleri, 2008). Pandemi döneminde bu kısıtlılıklar daha da artmış, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde ya da fizik tedavi merkezlerinde gerçekleştirilebilecek aktiviteler tamamen azalmış/durma noktasına gelmiştir. Pandemi dönemine uyum sağlama ve sosyal beceri geliştirme noktasında çeşitli sorunlarla karşılaşan özel eğitime gereksinimi olan çocuklar, destekleyici bir ortamda aktivitelere katılamamış, öğrenme hızlarının yavaşlamasına, durma noktasına gelmiş ve hatta gerilemesine yol açabildiği gözlenmiştir (Çalışkan, 2020; Krishnan ve diğerleri, 2020). Özel eğitime gereksinim duyan öğrenciler için teknolojik araçlardan faydalanmak ve eğitimde kullanmak, kullanım kolaylığı açısından olumlu bir durumdur ve bu öğrencilerin öğrenme zorluğunu aşmada destekleyici bir unsur olabilmektedir (Heiman ve Shemesh, 2012). Uzaktan eğitimle esnek öğrenme imkanının olması, farklı türdeki multimedya (ses, resim, yazı vb.) öğeler içeren materyallerle kullanılması daha etkili öğrenme olanağı fırsatı yaratabilmektedir (Yıldız, 2010). Pandemi sürecinde aileler özel gereksinimli çocuklarını desteklemekte ciddi zorluklarla karşılaşmıştır. Öğretmenlerin çocuklara verdiği ödevleri aileler takip etmekte zorlanmış ve çocuklarını desteklemekte yetersiz kalmıştır. Ebeveynlerin sahip olduğu bilgi düzeyi, teknolojiyi kullanma becerileri ve problem davranışlarla başa çıkmada farklılıklarının olması, ailelerin bu noktalarda zorlanmasına yol açmıştır (Saavedra, 2020). Etkili kullanıldığında iyi bir öğrenme fırsatı yaratan uzaktan eğitimde aile desteği -özel gereksinimli bireyler için- çok önemlidir. Bu araştırmada özel eğitim öğretmenleri, yeterli aile desteği sağlandığında ve öğretmenlerle sürekli iletişim halinde kalarak, çocuklarını desteklemekte öğretmenin vereceği görevleri yerine getirdiklerinde uzaktan eğitimin sosyal becerileri katkısının olacağını savunmuştur. Yapılan literatür taramasında da aile desteğinin oldukça önemli olduğu görülmektedir.

Bu araştırmada üçüncü olarak “Covid-19 Pandemisi sürecinde özel eğitim öğrencilerine yönelik yapılan uzaktan eğitim uygulamalarının, öğrenci sosyal beceri gelişimine olumlu katkıları oldu mu? Varsa bu katkılar nelerdir?” sorusu incelenmiştir (Tablo 4.3). Verilen yanıtlar incelendiğinde özel eğitim öğretmenlerinin %45’i uzaktan eğitim uygulamalarının, öğrenci sosyal beceri gelişimine olumlu katkısı olmadığını belirtirken, öğretmenlerin %35’i ise katkısı olduğunu dile getirirken bu katkıların iletişim becerileri ve teknoloji kullanımında olduğu belirtilmiştir. Öğretmenlerin %20’si ise uzaktan eğitim uygulamalarının, öğrenci sosyal beceri gelişimine kısmen katkısı olduğunu belirtmiştir. Uzaktan eğitim uygulamaları, özel gereksinimli birey için birçok avantaja sahiptir. Bu konuda Graham ve Harris (2013) araştırmasında uzaktan eğitim programının destek olarak kullanılmasının, özel gereksinimi olan öğrencilerin öğrenme programında yer alan becerileri öğrenmesinde olumlu etkisi bulunduğunu belirtmiştir. Yapılan diğer araştırmalarda da benzer sonuçlara ulaşılmıştır (Muilenburg ve Berge, 2005; Topaloğlu, 2008). Covid-19 Pandemisi pandemi sürecinde uygulanan uzaktan eğitimin öğrencilerin sosyalleşme düzeylerinde azalmaya neden olduğu belirlenmiştir. Ayrıca öğrencilerin sosyal becerilerde gerilemeye olduğu, öğrenilen becerilerin kalıcı olmadığı bildirilmiştir (Başaran vd., 2020). Bayhan (2018) araştırmasında özel gereksinime ihtiyacı olan öğrencilerin becerilerinin destekleneceği bir ortam ve aktiviteye katılımı sağlanma ihtimali olmadığında, beceri gelişim hızlarının gerileyeceğini bildirmiştir (Bayhan, 2018). Ogelman ve arkadaşları (2022) Covid-19 Pandemisi pandemi döneminde sosyal mesafe, maske ve uzaktan eğitim gibi önlemlerin, öğretmenlerin öğrencilerini gözlemlemesini kısıtladığını bu durumun sosyal ve duygusal becerilerin öğretilmesini zorlaştırdığını ve öğretilen becerilerin kalıcılığının azaldığını bildirmiştir. Özel eğitim gerektiren çocukların birebir eğitim almasının, sosyal becerilerin gelişiminde önemli rol oynadığı belirtilmektedir (Noz, 2018). Uzaktan eğitimin sosyal becerileri kazandırılmasında zorluk yaşandığı belirtilmiş olup, okul yöneticilerin %70’inin sosyal beceri geliştirmede uzaktan eğitimin yetersiz kaldığını belirtmiş, katılımcıların %30’u da bu durumu kısmi başarılı olarak nitelendirmiştir (Demir ve Polat, 2021). Elde edilen bilgiler ışığında bu araştırmaya katılan özel eğitim öğretmenlerinin deneyimleri sonucunda (%45’inin), özel eğitime gereksinimi olan çocuklarda sosyal beceri gelişimlerine katkısının olmadığını gözlemlediği söylenebilir.

Bu araştırmada dördüncü olarak “Covid-19 Pandemisi sürecinde öğrencilerin sosyal beceri gelişimine yönelik yapılan uzaktan eğitim uygulamalarında ne gibi eksiklikler gördünüz?” sorusu incelenmiştir (Tablo 4.4). Bu araştırma sorusuna verilen yanıtlar incelendiğinde özel eğitim öğretmenlerinden %45’inin teknolojik eksiklikler yanıtı verdikleri daha sonra aile katılımının sağlanamaması ve öğretilen sosyal becerilerin uzaktan eğitimde uygulama yapma imkânı sunmaması cevaplarının verdiği görülmektedir. Uzaktan eğitimin sağlıklı biçimde yerine getirilebilmesi için ilk olarak uygun bilgisayar, tablet ve akıllı telefon gibi teknolojik aletlere, uygun bir internet bağlantısına ihtiyaç duyulmaktadır. Aileleri sosyoekonomik düzeyinde farklılıkların olması eşit düzeyde teknolojik aracın teminini sağlamasını engelleyebilmektedir. Yeterli internet hızının olmaması ya da internet erişiminde kopmaların olması uzaktan eğitim sürecini ciddi anlamda sekteye uğratan önemli değişkenlerdir (Burgess ve Sievertsen, 2020).

Her ne kadar TRT gerekli dijital teknoloji ve alt yapıya sahip olmayanlar için ders yayını yapsa da (Özer, 2020), öğretmenin verdiği bildirim ve yönergelerin olmamasının istenilen düzeyde sosyal beceri gelişimini desteklenmesini engellediği söylenebilir. Pandemi döneminde öğretmenlerin verdiği ödevleri takip etmekte zorlanan aileler, çocuklarını desteklemekte yetersiz kalırken, ebeveynlerin teknolojiyi kullanma becerilerinde farklılıklarının olması, ailelerin bu noktalarda zorlanmasına yol açmıştır (Saavedra, 2020). Ayrıca ailelerin yeterli dijital okuryazarlık becerisine sahip olamamaları, uzaktan eğitim sürecini başlatma ve sürdürme aşamasında zorluk yaşamaları da uzaktan eğitimin etkinliğini azaltmıştır (Kavuk ve Demirtaş, 2021). Bu noktada ailelerin yeterli internet alt yapısı ve teknolojik araca sahip olamamasının yanı sıra teknolojik araçları kullanabilme becerilerinin eksik olması, özel gereksinimli çocukların sosyal beceri gelişimini engellediği ve uzaktan eğitimin en önemli eksiklerinden olduğu düşünülmektedir. Uzaktan eğitimde bir diğer önemli eksik ise aile katılımının düşük düzeyde olmasıdır. Uygulamalı derslerde ve sosyal becerileri kapsayan etkinlik gerektiren derslerde öğretmenler, ebeveynlerin çocuklarına destek olmasını istemiştir. Ebeveynlerin yeterli desteği sağlayamadığı durumlarda öğrenilen bilgi ve becerilerde kayıplar gözlenmiştir (Burgess ve Sievertsen, 2020). Ailelerin

verilen sorumluluğu yerine getirmede zorlanması ve öğretmenle yeteri kadar iş birliği yapılamaması uzaktan eğitimin niteliğini olumsuz etkilemiştir (Mengi ve Alpdoğan, 2020). Yapılan bir diğer araştırmada pandemi döneminde uzaktan eğitimde velilerin sorumluluklarının arttığı belirlenmiştir (Turan ve Akkaynak, 2021). Veli desteğine sağlıklı gelişim gösteren akranlarına kıyasla daha fazla ihtiyaç duyan özel gereksinimli çocukların yeterli aile desteğini alamamaları, sosyal beceri gelişimine yönelik yapılan etkinliklerin kalıcı olmamasına yol açabileceği söylenebilir.

Bu araştırmada beşinci olarak *“Sizce, özel eğitim öğrencilerinin Covid-19 Pandemisi sürecinde uzaktan eğitim uygulamaları ile sosyal beceri gelişimlerinin desteklenmesi aşamasında; öğretmenlere düşen görevler nelerdir?”* sorusu incelenmiştir (Tablo 4.5). Yanıtlar incelendiğinde özel eğitim öğretmenlerinin %35’i aile ile iş birliği kurmanın ve ailenin bilgilendirilmesinin uzaktan eğitim sürecinde öğretmenlere düşen görevlerden olduğunu belirtirken öğretmenlerin %25’i plan ve program yapmanın öneminden bahsetmiştir. Daha sonra öğrenci düzeyini dikkate alınarak uzaktan eğitim sürecinin yönlendirmenin, kısa süreli ve küçük parçalı bilgi ve becerinin öğretilmesinden, öğretmenlerin daha aktif olmasından, öğretmenlerin kişisel gelişimlerini desteklemesi gerektiğinden ve görselliğe daha fazla önem vermekten bahsedilmiştir. Covid-19 Pandemisi pandemi sürecinde ortaya çıkan ve zorunlu olan uzaktan eğitim süreci öğrencilerle birlikte aileleri de ciddi anlamda zorlamıştır. Bu zorluk ailelerin sorumluluğunun artmasına yol açarken, öğretmen-aile iş birliğini zorunlu kılmıştır. Öğretmenlerle ailelerin iş birliği içerisinde hareket etmesi, öğrencilerin istenilen becerileri kazanmasına katkı sağlamıştır (Turan ve Akkaynak, 2021). Öğretmenlerin ailelerle yeterli düzeyde iş birliği yapamaması ise uzaktan eğitimin niteliğini olumsuz etkilemiştir (Mengi ve Alpdoğan, 2020). Parmigiani ve arkadaşları (2020) gerçekleştirdiği araştırmasında uzaktan eğitim sürecinde öğretmen ve aile arasında nitelikli iş birliğinin kurulmasının önemli olduğuna vurgu yapmıştır. Literatürle uyumlu şekilde araştırmaya katılan özel eğitim öğretmenleri de uzaktan eğitim sürecinde önemli bir yere sahip olan aile iş birliğinin ve aileye uzaktan eğitim süreci hakkında bilgi vermenin en önemli görevlerden olduğunu düşündürmüştür. Uzaktan eğitim sürecinde bir diğer önemli husus ise öğretmenlerin plan ve program dahilinde hareket etmesidir. Özel eğitim gereksinimi olan öğrenciler, uzaktan eğitim

sürecinde BEP dahilinde eğitim almıştır. Fakat kaynaştırma öğrencilerinin birebir eğitim alması bu noktada oldukça önemliken, çeşitli sebeplerden dolayı birebir eğitim alamayan öğrencilerin gerekli becerileri kazanması zorlaşmıştır. Ayrıca uzaktan eğitimi tüm dünyanın olduğu gibi ülkemizin de hazırlıksız yakalanması bu noktada gerekli plan ve programın uzaktan eğitim sürecine adapte edilmesini zorlaştırmıştır. Bu kapsamda araştırmaya katılan öğretmenlerin gerekli plan ve programın hazırlanması önemli görülmüştür. Bunların dışında öğretmenlerin kişisel gelişimlerini destekleyecek eğitimlere katılması ve bu konularda kendilerini geliştirmeleri önemli görülmüştür.

Bu araştırmada altıncı olarak *“Sizce, özel eğitim öğrencilerinin Covid-19 Pandemisi sürecinde uzaktan eğitim uygulamaları ile sosyal beceri gelişimlerinin desteklenmesi aşamasında; okul yöneticilerine düşen görevler nelerdir?”* sorusu incelenmiştir (Tablo 4.6). Bu soruya verilen yanıtlar incelendiğinde özel eğitim öğretmenlerinin %90’ı geniş bir kapsamdan okul yöneticilerinin destek ve planlama konusunda öğretmenler ile ailelere yardımcı olması gerektiğini belirtmiştir. Buna göre ihtiyaç duyulan materyal desteğini sağlama, öğretmenlerin uzaktan eğitim sürecinde teknik destek sağlama, öğretmen ve velilerle iş birliği ile iletişim içerisinde olma, uzaktan eğitim sürecini planlama, öğretmenlerin sosyal beceri konusunda gelişimini sağlayacak eğitimleri planlama konuları okul yöneticilerinin üzerine düşen görevleri arasında olduğu ifade edilmiştir. Uzaktan eğitim etkili kullanıldığında zamandan ve mekândan tasarruf edilmesini sağlayarak her fırsatta öğrencilerin gelişimini desteklerken, plansız ve programsız gerçekleştirilen eğitimlerin çeşitli dezavantajları ortaya çıkmaktadır. Bunlar öğrencilerin motivasyonlarının düşmesi, derse düzenli katılımın olmaması, teknik sorunlar, öğrenci-öğretmen-aile iletişiminin sağlanamamasıdır (DePaepe, Zhu ve DePryck, 2018; Koç, 2020; Kurnaz, Kaynar, Şentürk Barışık ve Doğrukök, 2020). Külekçi Akyavuz ve Çakın (2020) araştırmasında okul yöneticilerinin pandemi döneminde iletişim eksikliği, teknik yetersizlik, bilgi eksikliği, öğretmenlerin ilgisizliği ve planlama yetersizliği konularında uzaktan eğitim sürecinde aksaklıkların yaşandığını ifade ettiğini belirlemiştir. Kara ve Bozkurt (2020) ise araştırma sonucunda okul yöneticilerinin en fazla ani ve sık karar değişimi, öğretmenlerin teknolojiyi kullanma yetersizliği, öğrencilerin uzaktan eğitime erişimi, uzaktan

eğitime öğrenci katılımı, öğrenci ve öğretmeni motive etme ve paydaşlar arasında iletişimi sağlama konularında sorun yaşadığını tespit etmiştir. Harris ve Jones (2020), pandemi sürecinde okul yöneticilerine yol gösteren bir rehberin ya da örneğin bulunmadığını belirterek, yöneticilerin bu süreçte oldukça zorlandıklarını dile getirmiştir. Covid-19 Pandemisi sürecinde okul yöneticiliği inceleyen Kara ve Bozkurt (2021) bu süreçte okul yöneticilerinin öğrencilerin sosyalleşmesinin önemini daha iyi kavradığını, aile ile iş birliği ve iletişimin önemli olduğunu, uzaktan eğitimde alternatif plan ve uygulamaların tasarlanması gerektiğini ve uzaktan eğitimin iyi bir tamamlayıcı eğitim modeli olduğunu düşündüklerini belirlemiştir. Bu araştırmalar doğrultusunda okul yöneticilerin üzerine düşen görevleri olumsuz tecrübelerle dayanarak artık daha iyi kavradığı ve ülkemizde birçok okul yöneticisinin aynı sorunlardan bahsettiği belirlenmiştir. Bahsedilen sorunlar karşısında ilerleyen süreçlerde yeniden uzaktan eğitimin zorunlu olduğu dönemlerde okul yöneticilerinin üzerine düşen görevleri yerine getirmede daha başarılı olabileceği söylenebilir.

Bu araştırmada yedinci olarak “*Sizce, özel eğitim öğrencilerinin Covid-19 Pandemisi sürecinde uzaktan eğitim uygulamaları ile sosyal beceri gelişimlerinin desteklenmesi aşamasında; öğrenci velilerine ne gibi görevler düşmektedir?*” sorusu incelenmiştir (Tablo 4.7). Araştırma bulguları incelendiğinde özel eğitim öğretmenlerinin %90’ı velilere düşen görevlerde öğrenciye destek olmanın önemli olduğunu vurgulamıştır. Bu noktada velilerin öğrenciyi derse hazırlaması, ders programına uyması ve öğrencinin derse katılımını sağlması, öğrenciye destek olacak eğitimler almaları, öğretmenlerle iş birliği içerisinde olarak çocuklara verilen görevlerin yapılmasında rehberlik etmeleri önemlidir. Özel gereksinimli öğrencilerin sosyalleşmeleri aile de başlarken, okulda bu süreç devam etmektedir. Uzaktan eğitim sürecinde ailelerin öğretmenlerle iş birliği yaparak öğrencilere destek olması, sosyal becerilerin kazanılmasında oldukça önemli görülmektedir (Saavedra, 2020). Ailelerin uzaktan eğitimde çocuklarına ilgisiz davranması ve çocuklarına destek olmaması, bilgi ve becerilerin kazanılmasını zorlaştırmakta, unutmayı ise hızlandırmaktadır (Çoban ve Ateş Çobanoğlu, 2022). Özel eğitim gereksinimli öğrencilerin dikkatini bilgisayar ekranlarına uzun süre verememesi, öğretmenleriyle gözle temas kurmadan eğitim faaliyetlerini sürdürmeye çalışması ve velilerin öğrenme sürecine destek olmada

yeterli becerilere sahip olamaması uzaktan eğitim sürecinin yetersiz kalmasına sebep olmuştur. Özel eğitim öğretmeni, öğrenci-öğretmen ilişkisinde birincil rolde yer alırken; uzaktan eğitim sürecinde ise ikinci plana itilerek, ailenin önemi daha da artmıştır. Ailelerin verilen sorumluluğu yerine getirmede zorlanması ve öğretmenle yeteri kadar iş birliği yapılamaması uzaktan eğitimin niteliğini olumsuz etkilemiştir (Mengi ve Alpdoğan, 2020). Putra, Liriwati, Tahrir, Syafrudin ve Aslan (2020) araştırmasında uzaktan eğitim sürecinde velilerin öğretmen rolünü üstlenmesi gerektiğini belirterek; öğrencilerin derse katılım oranının düştüğünü, öğrencilerin derslere olan ilgisinin azaldığını tespit etmiştir. Kalaç, Telli ve Erönel (2020), ailelerin desteğiyle okula gelen engelli bireyler evlerinde kendilerini daha rahat hissettiklerini bildirmiştir. Bu nedenle ailelerin üzerine düşen görevleri yerine getirmesi öğrenme sürecine katkı sağlarken, özel gereksinimli çocukların sosyal beceri gelişimini desteklemesini sağlayacağı düşünülmektedir.

BÖLÜM 6

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde çalışmadan elde edilen sonuçlara ve bu çerçevede hazırlanan önerilere yer verilmiştir.

6.1. Sonuç

Bu çalışmada Covid-19 Pandemisi sürecindeki uzaktan eğitim uygulamalarının özel eğitim gerektiren öğrencilerin sosyal beceri gelişimlerine etkisinin özel eğitim öğretmenlerinin görüşleri incelenmiştir. Elde edilen veriler doğrultusunda ulaşılan sonuçlar aşağıdaki gibidir:

- Özel eğitim öğretmenlerinin %70'i KKTC MEB'in özel eğitim öğrencilerine uyguladığı programın sosyal beceriyi geliştirmede yeterli olmadığını, %30'unun ise uygulamaların kısmen yeterli olduğu belirtmiştir.
- Öğretmenlerin %35'i öğrencilerinin uzaktan eğitim uygulamaları ile sosyal beceri yönünden geliştirilmelerinin mümkün olmadığını, %10'unun aile katılımı ve iletişimin ön plana çıkmasıyla kısmen mümkün olacağını, %55'i ise mümkün olabileceğini bildirmiştir. Öğretmenler, aile eğitime katılımının ve aileyle iş birliğinin çok önemli olduğunu belirten öğretmenler ayrıca çocukların engel düzeyine göre hazırlanmış iyi bir eğitim programıyla uzaktan eğitimle sosyal becerilerin geliştirilebileceği sonucuna ulaşmıştır.
- Özel eğitim öğretmenlerinin %45'i uzaktan eğitim uygulamalarının, öğrencilerin sosyal beceri gelişimine olumlu katkısı olmadığını belirtirken, %35'i ise bu uygulamaların katkısı olduğunu dile getirmiştir. Bu katkıların ise iletişim becerileri ve teknoloji kullanımında olduğu belirtilmiştir. Öğretmenlerin %20'si ise uzaktan eğitim uygulamalarının, öğrencilerin sosyal beceri gelişimine kısmen katkısı olacağı sonucuna ulaşmıştır.
- Özel eğitim öğretmenlerinden %45'inin teknolojik eksikliklerin olduğunu, aile katılımının olumlu yönde sağlanamaması ve öğretilen sosyal becerilerin uzaktan eğitimde uygulama yapma imkânı sağlamadığını belirtmişlerdir. Uzaktan eğitimin sağlıklı biçimde yerine getirilebilmesi için ilk olarak uygun bilgisayar, tablet ve akıllı telefon gibi teknolojik aletlere, uygun bir internet bağlantısına ihtiyaç duyulduğunu

belirtmiştir. Ailelerin sosyoekonomik düzeyinde görülen farklılıkların eşit düzeyde teknolojik aracın teminini engellediği sonucuna ulaşılmıştır.

- Özel eğitim öğretmenlerinin Covid-19 Pandemisi sürecinde uzaktan eğitim uygulamaları ile sosyal beceri gelişimlerinin desteklenmesi aşamasında; öğretmenlere düşen görevlerin %35'i aile ile iş birliği kurmanın ve ailenin bilgilendirilmesinin uzaktan eğitim sürecinde öğretmenlere düşen görevler arasında olduğunu belirtirken, %25'i plan ve program yapmanın öneminden bahsetmiştir. Diğer öğretmenler ise öğrenci düzeyinin dikkate alınarak uzaktan eğitim sürecine yönlendirmenin, kısa süreli ve küçük parçalı bilgi ve becerinin öğretilmesinde öğretmenlerin daha aktif olması gerektiğini belirtmiştir. Öğretmenlerin kişisel gelişimlerini desteklemesi gerektiğini ve görselliğe daha fazla önem verilmesinden bahsetmiştir.
- Özel eğitim öğrencilerinin Covid-19 Pandemisi sürecinde uzaktan eğitim uygulamaları ile sosyal beceri gelişimlerinin desteklenmesi aşamasında okul yöneticilerine düşen görevlerin %90'ı geniş bir kapsamdan okul yöneticilerinin destek ve planlama konusunda öğretmenler ile ailelere yardımcı olması gerektiğini belirtmiştir.
- Özel eğitim öğrencilerinin Covid-19 Pandemisi sürecinde uzaktan eğitim uygulamaları ile sosyal beceri gelişimlerinin desteklenmesi aşamasında; öğrenci velilerine düşen görevlerin %90'ının öğrenciye destek olmanın önemli olduğunu vurgulamıştır.

6.2. ÖNERİLER

Araştırmada elde edilen sonuçlara göre sunulan öneriler aşağıda yer almaktadır.

6.2.1 Uygulamaya Yönelik Öneriler

- Uzaktan eğitim sürecinde özel eğitim gerektiren bireylerle yürütülen ve başarılı olan örnek çalışmaların yaygınlaştırılması sağlanarak, öğretmenlerin uzaktan eğitime bakış açısında değişiklik yaratılabilir.

- Uzaktan eğitime katılımı engelleyen teknolojik araç-gereçlerin temini, internetin yaygınlaştırılması ve bağlantı problemlerinin giderilmesi sağlanarak, sosyoekonomik düzeyi fark etmeksizin bütün öğrencilerin derslere katılımı sağlanabilir.
- Özel eğitim gerektiren öğrenci ailelerine gerekli rehberlik hizmeti verilerek, çocuklarına nasıl destek olacakları anlatılabilir. Ayrıca ailelerin üzerine düşen görevler, pandemi döneminde oluşacak korku ve kaygılarla başa çıkma gibi eğitimler verilerek öğretmenlerin sorumluluklarının paylaştırılması gerçekleştirilebilir.
- Gerekli önlemler alınarak özel eğitim gerektiren öğrencilerin belirli saatlerde yüz yüze eğitim alması sağlanabilir.
- Öğretmenlere uzaktan eğitimde kullanacakları programları etkin biçimde kullanma noktasında eğitimler düzenlenebilir. Ayrıca öğretmenlerin etkili ders işleyebilmesi için ses ve görüntülü içerikleri paylaşabilmesi sağlanabilir.
- Öğretmen, aile ve okul yöneticileri sürekli iletişim halinde olarak öğrencinin durumu hakkında bilgi alıp problem davranışlar, sosyal beceriler ve günlük rutin davranışların incelenmesi yapılarak, olumsuz durumların çözümü üzerinde okul psikolojik danışmanlarından destek alınabilir.
- Özel eğitim gerektiren öğrenciler kullanacağı mobil uygulama olan yaygınlaştırılarak öğrencilerin tamamına ulaşılması sağlanabilir.
- Okul yöneticilerin gereken plan ve program yapmasına rehberlik edecek bakanlık birimi oluşturularak, bu konuda yaşanabilecek sorunların önüne geçilebilir.
- Öğretim programları özel eğitim gerektiren çocukların sosyal gelişimlerini daha fazla destekleyecek biçimde tasarlanmalıdır.

6.2.2. İleri Araştırmaya Yönelik Öneriler

- KKTC’de özel eğitim gerektiren çocukların Covid-19 pandemi sürecinde sosyal beceri düzeylerini inceleyen çalışmalara rastlanmamıştır. Bu konuda çalışmaların geliştirilip çeşitlendirilmesi alandaki çalışmalara katkı sağlanabilir.
- Bu çalışma yalnızca nicel araştırma yöntemi kullanılarak yapılmıştır. Özellikle özel eğitim gerektiren çocukların aileleri ile nitel araştırma yöntemleri kullanılarak yapılacak çalışmalarla ailelerin yaşamış oldukları olumlu ve olumsuz deneyimler

kapsamı daha da artacaktır. Aynı şekilde çocuklarla doğrudan çalışarak pandemi süreci ile ilgili duygu ve davranışlarını inceleyen nitel bir araştırma yapılabilir.

- Özel eğitime devam eden çocukların ev ortamında sosyal beceri eğitim programları hazırlanıp uygulanarak etkililik ve verimlilikleri incelenebilir.
- Özek eğitim gerektiren çocukların sosyal becerileri doğal ortamlarında gözlemlenerek değerlendirilmeler farklı yöntemlerle çeşitlendirilmelidir.

KAYNAKLAR

- Acar Ç. (2014). *Özel Eğitim*, T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Aile Eğitim Rehberi.
- Agaoglu, E., Gulriz, Imer, ve Kurubacak, G. (2002). A Case Study of Organizing Distance Education: Anadolu University. *Turkish Online Journal of Distance Education*,3(1).
- Akçamete, G. (2009). *Özel Eğitime Başlangıç. Genel Eğitim Okullarında Özel Gereksinimi Olan Öğrenciler ile Özel Eğitim*, Ankara: Kök Yayıncılık.
- Akkök, F. (1996). *İlköğretimde sosyal becerilerin geliştirilmesi, Öğretmen El Kitabı*. Ankara: MEB Basımevi.
- Aksoy, P. (2014). *Hikâye anlatma temelli ve oyun temelli sosyal beceri eğitiminin anasınıfına devam eden çocukların sosyal becerilerine etkisinin incelenmesi* (Yayımlanmamış doktora tezi). Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Akyavuz, E.K. ve Çakın, M. (2020). Covid-19 Pandemisi salgınının eğitime etkisi konusunda okul yöneticilerinin görüşleri. *Electronic Turkish Studies*, 15(4).
- Altınoğlu, Dikmeer, D. İ. (1997). Sosyal beceri eğitiminin sosyal içedönük ergenlerin içedönüklük düzeylerine etkisi. Ankara Üniversitesi.
- Aşkar P. (2003). *Uzaktan Eğitim Teknolojileri ve Tcmb'de Teknoloji Destekli Bilgisayar Eğitimi Konferansı*.
- Ataman, A. (2004). *Üstün Zekâlı ve Üstün Yetenekli Çocuklar. Özel Gereksinimli Çocuklar ve Özel Eğitime Giriş*, (Ed. A. Ataman). Ankara: Gündüz Yayınevi.
- Avcıoğlu, H. (2005). *Etkinliklerle Sosyal Beceri Öğretimi*. Ankara: Kök Yayıncılık.

- Avcıoğlu, H. (2012). Zihinsel yetersizliği olan çocuklara sosyal beceri kazandırmada iş birliğine dayalı öğrenme ve drama yöntemi doğrultusunda hazırlanan öğretim programının etkililiği. *Eğitim ve Bilim*, 37(163), 110-125.
- Bacanlı, H. (2020). *Sosyal beceri eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Balcı, A. (2000). *Sosyal Bilimlerde Araştırma: Yöntem, Teknik ve İlkeler*. (3. bas). Ankara: Pegem Yayınları.
- Balcı, A. (2018). *Karşılaştırmalı Eğitim Sistemleri*, Ankara: Pegem Akademi.
- Başaran, M., Doğan, E., Karaoğlu, E. ve Şahin, E. (2020). Koronavirüs (Covid-19 Pandemisi) pandemi sürecinin getirisi olan uzaktan eğitimin etkililiği üzerine bir çalışma. *Academia Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 368-397.
- Bayhan, N.P. (2018). Erken müdahale programlarında aile merkezli uygulamalar ve geçiş. E. N. Metin (Ed.), *Özel Gereksinimli Çocuklar içinde* (57-90 ss.). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Bayraktar, U., Vural Batık, M., ve Barut Y. (2016). Özel eğitim öğretmen adaylarının öğretmen özyeterlik düzeyleri ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları. *Ahi Evran Üniversitesi, Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(2).
- Berk S., (2021). Özel eğitim öğretmenlerinin Covid-19 Pandemisi nedeniyle ara verilen eğitime yeniden başlaması hakkında görüşlerinin incelenmesi: nitel bir araştırma. *Uludağ Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34 (Özel Sayı); 84-124.
- Bierman, K. L. (1986). Process of change during social skills training with preadolescents and its relation to treatment outcome. *Child development*, 230-240.
- Bozkurt A. (2017). *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, AUAd, Cilt:3, Sayı:2.
- Bozkurt, A. (2017). Türkiye’de uzaktan eğitimin dünü, bugünü ve yarını. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 85-124.

- Budak, F., ve Korkmaz, Ş. (2020). COVID-19 pandemi sürecine yönelik genel bir değerlendirme: Türkiye örneği. *Sosyal Araştırmalar ve Yönetim Dergisi*, (1), 62-79.
- Burgess, S., & Sievertsen, H. H. (2020). Schools, skills, and learning: The impact of COVID-19 on education. *VoxEu. org*, 1(2), 73-89.
- Can, E. (2020). Coronavirüs (COVID-19) pandemisi ve pedagojik yansımaları: Türkiye’de açık ve uzaktan eğitim uygulamaları, *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 11-53.
- Cavkaytar, A. (2019). *Özel Eğitime Gereksinim Duyan Çocuklar ve Özel Eğitim*. İ. H. Diken (Ed.), *Özel eğitime gereksinim duyan çocuklar ve özel eğitim* (3-29). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Chang, G.C. ve Satako, Y.(2020). *How Are Countries Addressing The Covid-19 Pandemisi Challenges İn Education? A Snapshot Of Policy Measures*. <https://gemreportunesco.wordpress.com/2020/03/24/how-are-countries> web adresinden 26 Ocak 2021 tarihinde edinilmiştir.
- Cooper, H., Heron, T. ve Heward (1987). *Applied Behavior Analysis*. Columbus, Ohio: Prentice-Hall.
- Creswell, J.W. (2009). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Creswell, J.W. ve Hirose, M. (2019). Mixed methods and survey research in family medicine and community health. *Family Medicine and Community Health*, 7(2).
- Çalışkan, Y. (2020). COVID-19 pandemisi ve karantina sürecinde çocuk ruh sağlığı. *Med Res Rep.*, 3(1), 149-154.

- Çelik, S. (2012). *Problem Davranışları Önlemeye Yönelik Başarıya İlk Adım Erken Eğitim Programı Anaokulu Versiyonunun Etkililiği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Çelikten Y. (2018). Üstün Yetenekli Çocuklar ve Yönetim. *Turkish Journal of Educational Studies*, 5(1), 1-15.
- Çoban, O. ve Ateş Çobanoğlu (2022). Acil uzaktan öğretim sürecinde teknolojik altyapı ve dezavantajlı öğrencilerin eğitim durumları. H. Türkçapar (Ed). *Uzaktan eğitimde güncel sorunlar ve çözüm önerileri içinde* (s.11-25). Ankara: Asbu Yayınları,
- De Paepe, L. Zhu, C. ve DePryck, K. (2018). Drop-out, retention, satisfaction and attainment of online learners of Dutch in adult education. *International Journal on E-Learning*, 17(3), 303-323.
- Del Prette Z. A. P., Del Prette, A., De Oliveira, L. A., Gresham, F. M., ve Vance, M. J. (2012). Role of social performance in predicting learning problems: Prediction of risk using logistic regression analysis. *Sch Psychol Int.*;33(6):615–30.
- Demir, F., ve Özdaş, F. (2020). Covid-19 sürecindeki uzaktan eğitime ilişkin öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1), 273-292.
- Demir, Ü. ve Polat, R. (2021). Ortaokul Yöneticilerinin Uzaktan Eğitim Sürecini Analizleri. *Uzaktan Eğitimde Güncel Sorunlar ve Çözüm Önerileri*, 270-279.
- Demirtaş, Z. (2019). Uluslararası Antlaşmalar Çerçevesinde Engellilerin Eğitim Hakkı. *Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Akademik Dergisi*, 2, 39-59.
- Egeli, S. ve Özdemir, M.B. (2020). Koronavirüs (Covid-19 Pandemisi) pandemi sürecinin KKTC eğitim sistemine yansımalarına genel bir bakış. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Eğitim Bilimleri ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(27), 779-804.

EHIS (2017) UN general assembly: Convention on the rights of persons with disabilities : resolution/adopted by the general assembly. Erişim adresi [https://www.un.org/development /desa/disabilities/convention-on-the-rights-of-personswith disabilities/convention-on-the-rights-of-persons-with-disabilities-2.html](https://www.un.org/development/desa/disabilities/convention-on-the-rights-of-personswith-disabilities/convention-on-the-rights-of-persons-with-disabilities-2.html).

Emin, M.B. (2020). Koronavirüs salgını ve acil durumda eğitim. *Seta Perspektif*, 268, 1-4.

Erdem, R., Ünay, E., ve Çakıroğlu, O. (2021). Covid-19 Pandemisi Sürecinde Özel Eğitimde Uzaktan Eğitime Yönelik Ebeveynlerin Görüşleri. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 52, 465-479.

Erdinç, S., Kaya, M. U. ve İrice, U. (2020). *Covid-19 Pandemisi Salgını Döneminde Evde İyi Olma Halini Koruma Rehberi*. İstanbul: Anne Çocuk Eğitim Vakfı.

Ertürk S. (1986). *Eğitimde Program Geliştirme*, Ankara: Yelkenteppe Yayınları.

Giannini, S. ve Albrechtsen, A. B. (2020). *Covid-19 school closures around the world will hit girls hardest*. Erişim: [https://plan-international.org/blog/2020/03/COVID-19 PANDEMİSİ-school-closures-hit-girls-hardest](https://plan-international.org/blog/2020/03/COVID-19-PANDEMİSİ-school-closures-hit-girls-hardest)

Göktaş, İ. (2015). *Aile katılımı ve sosyal beceri eğitimi programlarının tek başına ve birlikte 4-5 yaş çocuklarının sosyal becerileri ve anne-çocuk ilişkileri üzerindeki etkisinin incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.

Graham, S., ve Harris, K.R. (2013). Common core state standards, writing, and students with LD: Recommendations. *Learning Disabilities Research ve Practice*, 28(1), 28-37.

Gülaçtı, F. (2009). *Sosyal beceri eğitimine yönelik programın üniversite öğrencilerinin, sosyal beceri, öznel ve psikolojik iyi olma düzeylerine etkisi* (Doktora tezi). Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

- Harris, A. ve Jones, M. (2020). COVID 19-School leadership in disruptive times. *School Leadership ve Management*, 40(4), 243-247.
- Heiman T. ve Shemesh, D.O. (2012). Students with LD in higher education use and contribution of assistive technology and website courses and their correlation to students' hope and well-being. *Journal of Learning Disabilities*, 45(4), 308-318.
- Hui, D. S., I Azhar, E., Madani, T. A., Ntoumi, F., Kock, R., Dar, O., ve diğ. (2020). The continuing 2019-nCoV epidemic threat of novel coronaviruses to global health – The latest 2019 novel coronavirus outbreak in Wuhan, China. *Int J Infect Dis*. Cilt 91, s. 264–66.
- ICD-10-CM Interim Coding Guidance for COVID-19 PANDEMİSİ. *Hastalık Kontrol ve Korunma Merkezleri*. Erişim tarihi: 04.01.2021
- International Disability Alliance. (2020). *Covid-19 Pandemisi and the disability movement*. Erişim: <http://www.internationaldisabilityalliance.org/content/Covid-19-Pandemisi-and-disability-movement>
- İzci, E. (2005). Sınıf Öğretmeni Adaylarının “Özel Eğitim” Konusundaki Yeterlikleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 4 (14).
- Jiao, W. Y., Wang, L. N., Liu, J., Fang, S. F., Jiao, F. Y., Pettoello-Mantovani, M., ve Somekh, E. (2020). Behavioral and emotional disorders in children during the COVID-19 epidemic. *The Journal of pediatrics*, 221, 264-266.
- Kalaç M.Ö., Telli G. ve Erönel Y. (2020). *Covid-19 Pandemisi Mücadelesi Kapsamında Uzaktan Eğitim*. Manisa: Manisa Celal Bayar Üniversitesi Rektörlük Basımevi Müdürlüğü.
- Kara, E. (2020). Kovid-19 pandemisindeki dezavantajlı gruplar ve sosyal hizmet işgücünün işlevi. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 26-34.

- Karadağ, H. (2008). *Adana ilindeki eğitilebilir zihinsel engelli çocukların sosyal gelişim özelliklerinin değerlendirilmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Karasar, N. (1998). *Bilimsel Araştırma Yöntemi* (15. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Karasel Ayda, N., Bastas, M., Altınay, F., Altınay, Z., ve Dagli, G. (2020). Educación a distancia para estudiantes con necesidades especiales en escuelas primarias en el período de epidemia Covid-19 Pandemisi. *Propósitos y Representaciones*, 8(3).
- Karataş Z. (2020). Covid-19 Pandemisi Pandemisinin Toplumsal Etkileri, Değişim ve Güçlenme. *Türkiye Sosyal Hizmetler Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 3-17.
- Kargın, T. (2019). *Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) Hazırlama ve Öğretimin Bireyselleştirilmesi*. İ. H. Diken (Ed.), Özel eğitime gereksinim duyan çocuklar ve özel eğitim (3-29). Ankara: Pegem Akademi Yayınları .
- Kavuk, E. ve Demirtaş, H. (2021). Covid-19 Pandemisi pandemisi sürecinde öğretmenlerin uzaktan eğitimde yaşadığı zorluklar. *E-Uluslararası Pedagoji Dergisi*, 1(1), 55-73.
- Kaya, Z. (2002). *Uzaktan eğitim*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Kayılı, G. (2015). *Sosyal beceri eğitimi programı ile desteklenmiş Montessori yönteminin anaokulu çocuklarının duyguları anlama ve sosyal problem çözme becerilerine etkisi* (Yayımlanmış Doktora Tezi). Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Kılıç M. (2016). *Okul Öncesi Çocuklarına Uygulanan Sosyal Beceri Eğitiminin Sosyal Beceri Düzeyleri Üzerindeki Etkisi ve Sosyal Beceri Düzeyleri ile Mizaç Özellikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Kılıç, R. (2015). *Özel Eğitim El Kitabı*. Millî Eğitim Bakanlığı.
- Koç, E. (2020). An evaluation of distance learning in higher education through the eyes of course instructors. *Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(1), 25-39.
- Kot, M., Sönmez, S., Yıkılmış, A. ve Çiftçi Tekinarslan, İ. (2015). İlkokul 4. sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersi kapsamında zihinsel yetersizliği olan kaynaştırma öğrencisine yönelik uygulamaları. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 231-246.
- Krishnan, I. A., De Mello, G., Kok, S. A., Sabapathy, S. K., Munian, S., Ching, H. S., ... & Kanan, V. N. (2020). Challenges faced by hearing impairment students during covid-19. *Malaysian Journal of Social Sciences and Humanities (MJSSH)*, 5(8), 106-116.
- Kurnaz, A., Kaynar, H., Şentürk Barışık, C. ve Doğrukök, B. (2020). Öğretmenlerin uzaktan eğitime ilişkin görüşleri. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1), 293-322.
- Law, M., King, G., King, S., Kertoy, M. ve Hurley, P. (2006). Patterns of participation in recreational and leisure activities among children with complex physical disabilities. *Dev Med Child Neuro*, 48(05), 337-342.
- Leaf, J. B., Taubman, M., Bloomfield, S., Palos-Rafuse, L., Leaf, R., McEachin, J., & Oppenheim, M. L. (2009). Increasing social skills and pro-social behavior for three children diagnosed with autism through the use of a teaching package. *Research in Autism Spectrum Disorders*, 3(1), 275-289.
- Lee, J. (2020). Mental health effects of school closures during COVID-19. *The Lancet Child & Adolescent Health*, 4(6), 421.
- Mengi, A. ve Alpdoğan, Y. (2020). Covid-19 Pandemisi Salgını Sürecinde Özel Eğitim Öğrencilerinin Uzaktan Eğitim Süreçlerine İlişkin Öğretmen Görüşlerinin İncelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1), 413-437.

- Merriam, S.B. (2009). *Qualitative research. A guide to design and implementation*. San Francisco: John Wiley-Sons
- Mevlüt, K., ve Bozkurt, B. (2021). Covid-19 Pandemisi sürecinde okul yöneticiliği: Karşılaşılan sorunlar ve çıkarılan dersler. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 19(2), 1076-1103.
- Miles, H.B. ve Huberman A. M. (1994). *Qualitative Data Analysis: An Expanded Sourcebook*. California: Sage
- Moreno, J. M. ve Gortazar, L. (2020). Schools' readiness for digital learning in the eyes of principals. An analysis from PISA 2018 and its implications for the COVID19 (Coronavirus) crisis response. *Education for Development Blog, Washington, DC: The World Bank*.
- Muilenburg, L.Y., ve Berge, Z.L., (2005). Student barriers to online learning: A factor analytic study. *Distance education*, 26(1), 29-48.
- Nangle, D., Hansen, D. J., Erdley, C. A., ve Norton, P. J. (2010). *Practitioner's guide to empirically based measures of social skills*. NewYork: Springer.
- Noz, H. (2018). *Sosyal Becerilerin Öğretimine ve Sosyal Becerilerin Öğretiminde Karşılaşılan Güçlüklere Yönelik Öğretmen Görüşleri* (Yüksek Lisans Tezi). Fırat Üniversitesi, Elâzığ.
- Ogelman, H.G., Sarıkaya, H.E. ve Güngör, H. (2022) Okul öncesi çocukların sosyal ve duygusal yeterliliklerinin değerlendirilmesi. *İZÜ Eğitim Dergisi*, 4(8), 57-71.)
- Orhan M. (2010). *Okulöncesi Kaynaştırma Öğrencileriyle Normal Gelişim Gösteren Öğrencilerin Sosyal Beceri ve Problem Davranışlarının Düzeyi ile Öğretmenlerinin Kaynaştırmaya İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

- Oulay, A. (2020). *290 million students out of school due to COVID-19 Pandemic: UNESCO releases first global numbers and mobilizes response*. Erişim adresi <https://en.unesco.org/news/290-million-students-out-school-due-Covid-19-Pandemisi-unesco-releases-first-global-numbers-and-mobilizes>.
- Önemli, M., Totan, T., ve Abbasov, A. (2015). Yaratıcı drama eğitiminin özel gereksinimi olan çocukların sosyal beceri alanlarından konuşma ve ilişki kurma becerileri gelişimine katkısı. *Asya Öğretim Dergisi*, 3(1), 50-65.
- Özdoğan, A. Ç., ve Berkant, H. G. (2020). Covid-19 pandemi dönemindeki uzaktan eğitime ilişkin paydaş görüşlerinin incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1), 13-43.
- Özer, M. (2020). Türkiye’de Covid-19 salgını sürecinde Milli Eğitim Bakanlığı tarafından atılan politika adımları. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 28(3), 1124–1129.
- Özer, M., Eren, S., Çelik, Z., ve Aşkar, P. (2020). Covid-19 salgını dolayısıyla okulların kapanmasının eğitimde eşitsizlikler üzerine etkisi. *İnsan ve Toplum*, 10(4), 217-246.
- Öztürk, H., Şahin, V., ve Vuran, S. (2022). Özel Gereksinimli Çocuklarla İlk Karşılaşma ve Özel Eğitim Öğretmen Adaylarının Eğitimlik Deneyimi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 1-18.
- Papatğa E. (2012). *Otizimli Çocukların Oyun Becerileri ile Davranış ve Sosyal Beceri Özelliklerinin Karşılaştırılması* (Yüksek Lisans Tezi). Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trakya.
- Parenteau, C., Bent, S., Hossain, B., Chen, Y., Widjaja, F., Breard, M., ve Hendren, R. (2020). *The Experience of Parents of Children With Autism Spectrum Disorder During The COVID19 Pandemic: A Qualitative Analysis*. Research Square.

- Parmigiani, D., Benigno, V., Giusto, M., Silvaggio, C., & Sperandio, S. (2021). E-inclusion: online special education in Italy during the Covid-19 pandemic. *Technology, pedagogy and education*, 30(1), 111-124.
- Pınar, M.A. ve Dönel Akgül, G. (2020). The opinions of secondary school students about giving science courses with distance education during the Covid-19 Pandemisi pandemic. *Journal of Current Researches on Social Sciences*, 10(2), 461-486.
- Preis, T., Reith, D. ve Stanley, H.E. (2010). Complex dynamics of our economic life on different scales: insights from search engine query data. *Philosophical Transactions of the Royal Society A: Mathematical, Physical and Engineering Sciences*, 368(1933), 5707-5719.
- Reuge, N., Jenkins, R., Brossard, M., Soobrayan, B., Mizunoya, S., Ackers, J., ... ve Taalo, W. G. (2021). Education response to COVID 19 pandemic, a special issue proposed by UNICEF: Editorial review. *International Journal of Educational Development*, 87, 102485.
- Saavedra, J. (2020). Educational challenges and opportunities of the Coronavirus (COVID-19) pandemic. *World Bank Blogs*, 23.
- Sakarya A. (2011). *Zihinsel Engelli Çocuklar İçin Moodle Ortamında Bir Uzaktan Eğitim Sisteminin Geliştirilmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Trakya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Trakya.
- Samancı, O. ve Uçan, Z. (2017). Çocuklarda sosyal beceri eğitimi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(1), 281-288.
- Segrin, C. ve Givertz, M. (2003). Methods of social skills training and development. J.O. Greene ve B.R. Burleson (Ed.), *Handbook of communication and social interaction skills* içinde (135–176 ss.). NJ: Lawrence Erlbaum Associates Publishers.

- Sharma, N. (2020, June). Torn safety nets: How COVID-19 has exposed huge inequalities in global education. In *World Economic Forum* (Vol. 5).
- Shikako-Thomas, K., Majnemer, A., Law, M. ve Lach, L. (2008). Determinants of participation in leisure activities in children and youth with cerebral palsy: systematic review. *Phys Occup Ther Pediatr*, 28(2), 155-169.
- Sözen, N. (2020). Covid 19 sürecinde uzaktan eğitim uygulamaları üzerine bir inceleme. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(12), 302-319.
- Spence, S. H. (2003). Social skills training with children and young people: Theory, evidence and practice. *Child and Adolescent Mental Health*, 8(2), 84-96.
- Sülün, K. ve Girli, A. (2016). İlköğretim Genel Eğitim Sınıfı İle Özel Eğitim Sınıfında Öğrenim Gören Kaynaştırma Öğrencilerinin Sosyal Becerilerinin İncelenmesi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(13), 1-24. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/baebd/issue/31813/349075>
- Şahin, A., ve Şahin, F. (2020). Zihinsel engelli çocuklarda spora katılımın sosyal beceri gelişimine etkileri. *Akdeniz Spor Bilimleri Dergisi*, 3(2), 236-242.
- Şenol, F. B., ve Yaşar, M. C. (2020). Covid-19 pandemisi sürecinde öğretmen ve ebeveyn gözünden “özel eğitim”. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1), 439-458.
- Şişman, Y. (2014). Engelliler açısından eşitlik, ayrımcılık ve eğitim hakkı. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 14(32), 57-85.
- Telli, S. G. ve Altun, D. (2020). Coronavirüs ve çevrimiçi (online) eğitimin önlenemeyen yükselişi. *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 25-34. <https://doi.org/10.32329/uad.711110>
- Topaloğlu, M. (2008). *Zihinsel engelli çocukların uzaktan eğitimi ve web tabanlı bir yazılım sisteminin geliştirilmesi* (Yüksek lisans tezi). Trakya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Edirne.

- Turan, H., ve Akkaynak, M. (2021). Covid-19 pandemisinde özel gereksinimli çocuklar ile çalışan öğretmenlerde sağlık anksiyetesinin tükenmişlik üzerindeki etkisi. *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi*, 8(2), 577-588.
- Türnüklü, A. (2000). Eğitim Bilim Araştırmalarında Etkin Olarak Kullanılabilecek Nitel Bir Araştırma Tekniği: Görüşme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi* 6(4), 543-559
- United Nations (2020). *Policy brief: The impact of Covid-19 Pandemisi on women*. Erişim: https://www.un.org/sites/un2.un.org/files/policy_brief_on_covid_impact_on_women_9_april_2020.pdf
- Uslu, E., ve Genç, S. (2021). Öğretmenlerin sosyal beceriye yönelik algılarının belirlenmesi. *International Journal of Innovative Approaches in Education*, 5(1).
- Uzun, H. (2020). Sosyal beceri eğitimi. D. Aslan (Ed.), *Erken çocuklukta sosyal beceri eğitimi* içinde (247–271 ss.). Ankara: Pegem Akademi.
- Uzunçayır, D. ve İlhan, E.L. (2020). Covid-19 Pandemisi pandemi döneminde özel gereksinimli çocukların fiziksel aktivite ihtiyaçları: ebeveyn görüşüyle nitel bir değerlendirme. G. Hergüner ve A.S. Yücel (Ed.), *Spor ve sağlık bilimlere multidisipliner bakış* içinde (181-217 ss.). İstanbul: Güven Yayınları.
- Vegas, E. (2020). *School closures, government responses, and learning inequality around the world during COVID-19 Pandemic*. Washington: The Brookings Institution.
- WHO, (2020). WHO Director-General's opening remarks at the media briefing on 2019 novel coronavirus, Web: <https://www.who.int/director-general/speeches/detail/who-director-general-s-opening-remarks-at-the-media-briefing-on-2019-novel-coronavirus> adresinden erişilmiştir.

- World Health Organization (2020a). Naming the coronavirus disease (COVID-19 PANDEMİSİ) and the virus that causes it. *World Health Organization (WHO)*. Erişim tarihi: 04.01.2021.
- World Health Organization (2020b). *Disability considerations during the Covid-19 Pandemisi outbreak*. Erişim: [https://www.who.int/publications-detail/disability-considerations-during-the-Covid-19 Pandemisi-outbreak](https://www.who.int/publications-detail/disability-considerations-during-the-Covid-19-Pandemisi-outbreak)
- World Health Organization (2020c). Rolling updates on coronavirus disease (COVID-19 PANDEMİSİ). Erişim : <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/events-as-they-happen>.
- Xie, Z. ve Yang, J. (2020). Autonomous learning of elementary students at home during the Covid-19 Pandemic epidemic: A case study of the second elementary school in Daxie, Ningbo, Zhejiang province, China. *Best Evid Chin Edu*, 4(2), 535-541.
- Yalçınkaya, Ö., Uçar, Ö., & Uçar, E. (2013). Web destekli uzaktan eğitim sistemi ile eğitilebilir zihinsel engelli çocuklara sosyal beceri öğretimi. *Antalya, İnternet Teknolojileri Derneği*.
- Yamamoto, G.T. ve Altun, D. (2020). Coronavirüs ve çevrimiçi (online) eğitimin önlenemeyen yükselişi. *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 25-34.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, A., Akar Vural, R., Yıldız, A., & Vural, R. A. (2020). Covid-19 pandemisi ve derinleşen eğitim eşitsizlikleri. *Türk Tabipleri Birliği Covid-19 pandemisi altıncı ay değerlendirme raporu*, 556-565.
- Yıldız, S. (2010). Bilgi ve iletişim teknolojileri yoluyla özürllüler için geleceğe bir kapı açmak. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(11), 612-620.

EKLER

EK1. GÖNÜLLÜ KATILIMCI ONAM FORMU

ULUSLARARASI KIBRIS ÜNİVERSİTESİ
LİSANS ÜSTÜ EĞİTİM – ÖĞRETİM ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ
BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU
GÖNÜLLÜ KATILIMCI ONAM FORMU

Sizi Yrd. Doç. Dr. Cahit NURİ danışmanlığında Nevzat KARA tarafından yürütülen “Covid 19 Sürecindeki Uzaktan Eğitim Uygulamalarının Özel Eğitim Gerektiren Öğrencilerin Sosyal Beceri Gelişimlerine Etkisinin Özel Eğitim Öğretmenlerinin Görüşlerine Göre Belirlenmesi” başlıklı araştırmaya katılımcı olarak davet ediyoruz. Araştırmaya katılmak tamamen **gönüllülük** esasına dayanmaktadır.

Bu araştırma “Covid 19 Sürecindeki Uzaktan Eğitim Uygulamalarının Özel Eğitim Gerektiren Öğrencilerin Sosyal Beceri Gelişimlerine Etkisinin Özel Eğitim Öğretmenlerinin Görüşlerine Göre Belirlenmesi” amacıyla yapılmaktadır. Bu amaç doğrultusunda görüşmelerde ses kaydı ile veri toplanmayacaktır. Araştırmanın amacına ulaşması için sizden beklenen, bütün soruları eksiksiz, size en uygun gelen cevapları objektif ve içtenlikle cevap vermenizdir. Bu çalışmadan elde edilecek bilgiler tamamen araştırma amacı ile kullanılacak olup kişisel bilgileriniz **gizli tutulacak**, veriler topluca işlenecek ve sadece yayın amacı ile kullanılacaktır. Veri toplama sürecinde size rahatsızlık verebilecek herhangi bir soru veya talep olmayacaktır. Yine de katılımınız sırasında herhangi bir sebepten rahatsızlık hissederseniz çalışmadan istediğiniz zamanda ayrılabilirsiniz. Çalışmadan ayrılmanız durumunda sizden toplanan veriler çalışmadan çıkarılacak ve imha edilecektir.

Araştırma tamamlandığında genel sonuçların sizinle paylaşılmasını istiyorsanız lütfen [22011200@student.ciu.edu.tr/](mailto:22011200@student.ciu.edu.tr) nevzat.np@gmail.com e-posta adresine mesaj gönderiniz. Bu formu okuyup onaylamanız, araştırmaya katılmayı kabul ettiğiniz anlamına gelecektir.

Yukarıda yer alan bilgileri okudum ve katılmam istenen çalışmanın kapsamını, amacını ve gönüllü olarak üzerime düşen sorumlulukları anladım. Çalışma hakkında yazılı ve sözlü açıklama aşağıda adı belirtilen araştırmacı/araştırmacılar tarafından yapılmış ve kişisel bilgilerimin korunacağı konusunda yeterli güven verilmiştir.

Bu koşullarda söz konusu araştırmaya kendi isteğimle, hiğbir baskı ve zorlama olmaksızın katılmayı kabul ediyorum.

Katılımcının (Kendi el yazısı ile)

Araştırmacının

İmzası :

İmzası :

Nevzat KARA
Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Araştırma Enstitüsü
Zihin Engelliler Eğitimi Tezli Yüksek Lisans
Programı
E-mail: nevzat.np@gmail.com
Telefon: 0542 850 88 20 / 0554 423 7383

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Cahit
Nuri
Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi
Özel Eğitim Bölümü
E-mail: cnuri@ciu.edu.tr

Demografik Bilgi Formu

1. Yaşınız? (.....)

2. Cinsiyetiniz? () Kadın () Erkek

3. Mezun olduğunuz bölümünüz? (.....)

4. Eğitim durumunuz nedir? () Lisans () Yüksek Lisans () Doktora

5. Mesleki kıdeminiz? (a) 1-5 yıl (b) 6-10 yıl (c) 11-15 yıl (d) 16 ve üzeri

6. Çalıştığınız yetersizlik türü nedir? () Zihinsel Yetersizlik

() Otizm Spektrum Bozukluğu

() Özel Öğrenme Güçlüğü

() Fiziksel Yetersizlik

() İşitme Yetersizliği

() Görme Yetersizliği

() Diğer (.....)

EK2. ÖĞRETMEN GÖRÜŞME FORMU

Sorular;

SORU-1:

Covid-19 sürecinde, KKTC MEB tarafından ilköğretim düzeyindeki özel eğitim öğrencileri için yapılan uygulamaların öğrencilerin sosyal beceri gelişimi için yeterliği hakkında ne düşünüyorsunuz?"

SORU-2:

Özel eğitim öğrencilerinin uzaktan eğitim uygulamaları ile sosyal beceri yönünden geliştirilmeleri mümkün müdür? Bu konu hakkında düşünceleriniz nelerdir?

SORU-3:

Covid-19 sürecinde özel eğitim öğrencilerine yönelik yapılan uzaktan eğitim uygulamalarının, öğrenci sosyal beceri gelişimine olumlu katkıları oldu mu? Varsa bu katkılar nelerdir?

SORU-4:

Covid-19 sürecinde öğrencilerin sosyal beceri gelişimine yönelik yapılan uzaktan eğitim uygulamalarında ne gibi eksiklikler gördünüz?

SORU-5:

Sizce, özel eğitim öğrencilerinin covid-19 sürecinde uzaktan eğitim uygulamaları ile sosyal beceri gelişimlerinin desteklenmesi aşamasında; öğretmenlere düşen görevler nelerdir?

SORU-6:

Sizce, özel eğitim öğrencilerinin covid-19 sürecinde uzaktan eğitim uygulamaları ile sosyal beceri gelişimlerinin desteklenmesi aşamasında; okul yöneticilerine düşen görevler nelerdir?

SORU-7:

Sizce, özel eğitim öğrencilerinin covid-19 sürecinde uzaktan eğitim uygulamaları ile sosyal beceri gelişimlerinin desteklenmesi aşamasında; öğrenci velilerine ne gibi görevler düşmektedir?

EK 3. Görüşme İndeksi

Görüşülen Kişi: Ö1 Görüşme 8 Görüşme Tarihi: 05.05.2022 Görüşme Saati : 11:12- 11:35 Sayfa No: 1		
Betimsel İndeks	Satır No	Betimsel Veri
1-3 Giriş, görüşme hakkında bilgilendirme	1 2 3 4 5 6	Araştırmacı: Çalışmaya katıldığınız için teşekkür ediyorum. Ö1: Ben de bu çalışmanın bir parçası olduğum size teşekkür ediyorum. Araştırmacı: Ben, Nevzat Kara. Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi Zihinsel Engelliler Öğretmenliği bölümünde yüksek lisans yapmaktayım. Yapılan araştırmada Covid-19 Pandemisi sürecindeki uzaktan eğitim uygulamalarının özel eğitim gerektiren öğrencilerin sosyal beceri gelişimlerine etkisinin özel eğitim öğretmenlerinin görüşleri incelenmektedir. Sizinle yapacağım görüşmede de bu çalışma konusuna ilişkin sorular soracağım ve görüşmemizi ses kaydına alacağım. Görüşmemizi ses kaydına almamanın sizin için bir sakıncası var mıdır?
3-8 Demografik bilgiler	7 8 9 10	Ö1: Ses kaydı alabilirsiniz sorun yok. Güzel bir konu seçmişsiniz, son zamanlarda bu konuda çok fazla sıkıntı yaşadık.
8-23 Araştırma Soruları ile ilgili yanıtlar	11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23	Araştırmacı: Ses kayıtları bilimsel amaçlı kullanılacaktır ve hiç kimseyle paylaşılmayacaktır. Araştırma bittikten sonra ses kayıtları imha edilecektir. Araştırmadan elde edilen sonuçlara ilişkin bilgi almak isterseniz benimle irtibata geçebilirsiniz. Müsaadenizle görüşmeye başlamak istiyorum. Ö1: Tabiki. Araştırmacı: Yaşınızı öğrenebilir miyim? Ö1: Tabiki, 58 yaşındayım. Araştırmacı: Eğitim durumunuz nedir? Ö1: Lisans mezunuyum.

EK4: Veri Analizi Kayıt Formu

Soru 1: Covid-19 Pandemisi sürecinde, KKTC MEB tarafından ilköğretim düzeyindeki özel eğitim öğrencileri için yapılan uygulamaların öğrencilerin sosyal beceri gelişimine etkileri hakkında ne düşünüyorsunuz?

K	Alt Tema	Veri	Tema
Ö1	Etkili Değil	İhtiyacı karşılamamıştır.	Yapılan Uygulamalarının Sosyal Beceri Gelişimine Etkisi
Ö2	Etkili Değil	Sosyal beceri gelişimine etkili olduğunu düşünmüyorum. Öğretmenlerin velilere telkinlerinden öteye gidemedi beceri öğretim etkinlikleri. Veliler uygulama açısından çocukları ile birçok sorun yasadı. Pandemi öncesinde öğretmen öğretimini yaptığı sosyal beceriyi genelleme açısından velilere uygulamayı nasıl yapacağını hem gösteriyor hem de anlatıyordu ve öğrencilerin bu sosyal beceriyi kazanması ve kullanması daha kolay oluyordu.	Yapılan Uygulamalarının Sosyal Beceri Gelişimine Etkisi
05	Etkili Değil	Olumlu yönde bir etkisi olmamıştır.	Yapılan Uygulamalarının Sosyal Beceri Gelişimine Etkisi

Ek 5: Alt Tema Anahtarı

A-Yapılan Uygulamalarının Sosyal Beceri Gelişimine Etkisi

Etkili Değil

Kısmen Etkili

B-Uzaktan Eğitim Uygulamaları Sosyal Beceriye Geliştirmeye Etkisi

Mümkündür

Aile Katılımı ve İş birliği

Engel Türüne Göre

Materyal Desteği

Eğitim Programı

Kısmen Mümkündür

İletişim

Aile Katılımı

Mümkün Değildir

Uzaktan Eğitim Uygulamaları Sosyal Beceriye Geliştirmeye Etkisi

C-Uzaktan Eğitim Uygulamaları Sosyal Beceri Gelişimine Katkısı

Katkısı Oldu

İletişim

Teknolojinin Kullanımı

Kısmen Katkısı Oldu

Katkısı Olmadı

D-Uzaktan Eğitim Uygulamaları Sosyal Beceri Gelişimine Katkısı

Teknolojik Eksiklikler

Aile ile İletişim ve

Aile Katılımı

Uygulamanın Yapılamaması

Yetersizlik Düzeyi

Kontrol

E- Uzaktan Eğitim Süresince Sosyal Beceri Gelişiminde Öğretmenlere Düşen

Görevler

Aile İş birliği ve Ailenin Bilgilendirilmesi

Plan ve Program

Öğrenci Düzeyi

Kısa Süreli ve Küçük Parçalı

Aktif Olması

Kişisel Gelişim

Görsellik

F-Uzaktan Eğitim Süresince Sosyal Beceri Gelişiminde Okul Yöneticilerine Düşen Görevler

Destek ve Planlama

İş Birliği

G- Uzaktan Eğitim Süresince Sosyal Beceri Gelişiminde Velilere Düşen Görevler

Öğrenciye Destek

Öğretmen İlişkisi

Ek 5. Değerlendiriciler Arası Güvenirlik Verisi Hesaplama Tablosu

Soru No	Görüş birliği	Görüş ayrılığı	Güvenirlik puanı (%)
Soru 1	2+2+2+2=8	0+0+0+0=0	$8 / (8+0) * 100 = 100$
Soru 2	4+6+6+5=21	2+0+0+1=3	$15 / (15+3) * 100 = 83$
Soru 3	2+2+2+2=8	0+0+0+0=0	$8 / (8+0) * 100 = 100$
Soru 4	5+4+5+5=19	0+1+0+0=1	$19 / (19+1) * 100 = 95$
Soru 5	6+6+7+7=26	1+1+0+0=2	$26 / (26+2) * 100 = 93$
Soru 6	2+2+2+2=8	0+0+0+0=0	$8 / (8+0) * 100 = 100$
Soru 7	2+2+2+2=8	0+0+0+0=0	$8 / (8+0) * 100 = 100$
		Ortalama	95,9

EK 6. ETİK KURUL BELGESİ

ULUSLARARASI KIBRIS ÜNİVERSİTESİ

Sayı : -020-6186

07/06/2022

Konu : Nevzat Kara'nın Etik Kurul Kararı hk.

Sayın Yrd. Doç. Dr. Cahit NURİ
Bölüm Başkanı

22011200 numaralı yüksek Lisans öğrencisi Nevzat Kara'nın, Öğretim üyesi Yrd. Doç. Dr. Cahit Nuri danışmanlığında hazırlanmış olduğu "Covid 19 Sürecindeki Uzaktan Eğitim Uygulamalarının Özel Eğitim Gerektiren Öğrencilerin Sosyal Beceri Gelişimlerine Etkisinin Özel Eğitim Öğretmenlerinin Görüşlerine Göre Belirlenmesi" adlı çalışmanın, UKÜ Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Komitesi'nin 30.05.2022 tarihinde EKK21-22/017/004 nolu toplantı tutanağında belirtildiği üzere çalışmanın geldiği gibi kabulüne oy birliği ile karar verilmiştir. Konuyu gereği için bilgilerinize saygılarımla sunarım.

Prof. Dr. Mehmet TOYCAN
Rektör Yardımcısı - Eğitim ve Araştırma

Dağıtım:
Eğitim Fakültesi Dekanlığına
Yrd. Doç. Dr. Cahit NURİ

Evrakın Doğrulanmak İçin: https://ebys.ciu.edu.tr/enVision/Validate_Doc.aspx?eD=BSVRPEHBK&eS=6186

Lefköşe - Kuzey Kıbrıs
Telefon No: (0392) 671 11 11 Faks No: (0392) 671 11 30
E-Posta: info@ciu.edu.tr İnternet Adresi: www.ciu.edu.tr

Bilgi İçin: Nurcan Kervanlı
Unvan: Sekreter

EK7. ÖZGEÇMİŞ

Adı – Soyadı : Nevzat Kara
Doğum Tarihi : 14/12/1988
Medeni Hali : Evli
Dil : Türkçe, İngilizce
Mesleki Deneyim : MEB - Özel Eğitim Öğretmeni
Lisans : Sakarya Üniversitesi, Zihin Engelliler Öğretmenliği
(Mezuniyet 2011).
E-mail : nevzat.np@gmail.com
İletişim : 0542 850 8820